

**PLANOWANIE
PRZESTRZENNE
I OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI**
10 – 698 Olsztyn, ul. Srebrna 8/42
tel. 664 – 026 - 310
e-mail: biuro@esprit.net.pl
strona internetowa www.esprit.net.pl

Załącznik do uchwały Nr .....

Rady Miejskiej Ruciane – Nida

z dnia .....

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY RUCIANE – NIDA
(tekst jednolity)**

**CZEŚĆ I
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY
RUCIANE-NIDA**

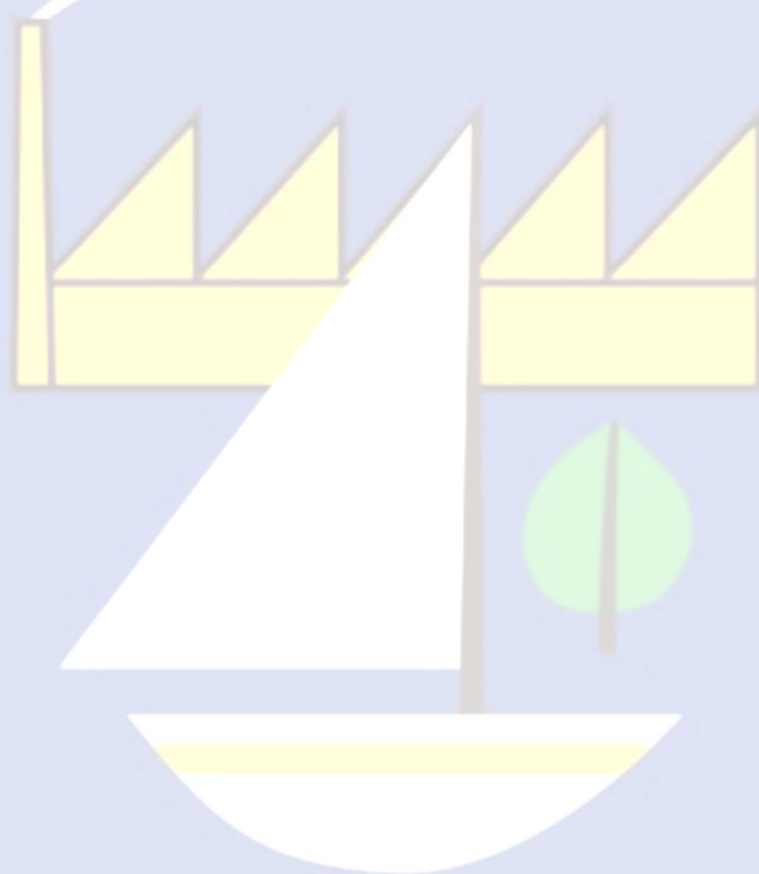
Ruciane – Nida, 2017r.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY**

RUCIANE-NIDA

**CZĘŚĆ I
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY
RUCIANE-NIDA**

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY RUCIANE – NIDA:

Zespół autorski:

mgr inż. Michał Romański

mgr inż. Grzegorz Prusik

mgr inż. Katarzyna Krukowska

PLANOWANIE PRZESTRZENNE I OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI

10 – 698 Olsztyn, ul. Srebrna 8/42

tel. 664 – 026 - 310

e-mail: biuro@esprit.net.pl

strona internetowa www.esprit.net.pl

Wcześniejsza uchwała w sprawie Studium:

Uchwała Nr XXII/173/2016 z dnia 31 marca 2016 r. w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ruciane - Nida

Zespół autorski:

mgr inż. Maciej Wronka

mgr inż. Michał Romański

mgr inż. Świętosław Dębicki

PRZEDSIĘBIORSTWO
GOSPODARKI GRUNTAMI "TOPOZ"
10 – 683 Olsztyn, ul. Augustowska 23a

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE.....	6
1.1	INFORMACJE OGÓLNE.....	6
1.2	PODSTAWA OPRACOWANIA	6
1.3	PROBLEMATYKA STUDIUM	7
1.4	PODSTAWA PRAWNA.....	8
1.5	METODYKA OPRACOWANIA.....	8
1.6	RYS HISTORYCZNY	9
1.6.1	NAZWA GMINY	9
1.6.2	DZIEJE RUCIANEGO I NIDY	9
2.	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU MIASTA I GMINY RUCIANE – NIDA	11
2.1	STRUKTURA ADMINISTRACYJNA, STAN UŻYTKOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW.....	11
2.1.1	POŁOŻENIE MIASTA I GMINY RUCIANE – NIDA.....	11
2.1.2	STRUKTURA ADMINISTRACYJNA GMINY RUCIANE – NIDA.....	12
2.1.3	STAN UŻYTKOWANIA TERENÓW	12
2.1.4	STRUKTURA WŁASNOŚCI TERENÓW W GMINIE RUCIANE – NIDA	16
3.	ZASOBY I STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO - UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE ROZWOJU	17
3.1	OPIS ZASOBÓW I STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	17
3.1.1	KLIMAT	17
3.1.2	POWIETRZE ATMOSFERYCZNE	18
3.1.3	BUDOWA GEOLOGICZNA.....	20
3.1.4	UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI	23
3.1.5	GLEBY.....	23
3.1.6	KOPALINY.....	28
3.1.7	WODY PODZIEMNE.....	29
3.1.8	WODY POWIERZCHNIOWE	34
3.1.8.1	CHARAKTERYSTYKA WIĘKSZYCH JEZIOR GMINY RUCIANE – NIDA	35
3.1.8.2	RZEKI 38	
3.1.9	FAUNA I FLORA.....	40
3.1.9.1	FAUNA 40	
3.1.9.2	FLORA 44	
4.	FORMY OCHRONY PRZYRODY	47
4.1	OCHRONA OBSZAROWA	47
4.1.1	PARK KRAJOBRAZOWY	47
4.1.2	REZERWATY PRZYRODY	49
4.1.3	OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU	51
4.1.4	OBSZARY NATURA 2000.....	52
4.1.5	LEŚNY KOMPLEKS PROMOCYJNY LASÓW MAZURSKIE.....	53
4.2	OCHRONA INDYWIDUALNA.....	54
4.2.1	POMNIKI PRZYRODY.....	54
4.2.2	UŻYTKI EKOLOGICZNE	57
4.2.3	OCHRONA GATUNKOWA ROŚLIN I ZWIERZĄT	57
4.3	PODSUMOWANIE	58
5.	UWARUNKOWANIA KULTUROWE.....	59
5.1	HISTORYCZNY ROZWÓJ OSADNICTWA	60

5.2	OBIEKTY OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY ZABYTEKÓW	64
5.2.1	OBIEKTY ZNAJDUJĄCE SIĘ W REJESTRZE ZABYTEKÓW	64
5.2.2	OBIEKTY ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW	66
5.2.3	OBIEKTY ZNAJDUJĄCE SIĘ W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW	66
5.2.4	CHARAKTERYSTYKA OBIEKTÓW ZABYTEKOWYCH W GMINIE.....	67
5.2.5	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE.....	74
5.3	REKOMENDACJE I WNIOSKI ZAWARTE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM, GRANICE KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH	74
6.	UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE, WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W TYM ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	75
6.1	LUDNOŚĆ I DEMOGRAFIA (W TYM PROGNOZA DEMOGRAFICZNA).....	75
6.1.1	PIRAMIDA DEMOGRAFICZNA	76
6.1.2	LUDNOŚĆ GMINY RUCIANE – NIDA WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU	77
6.1.3	PRZYROST NATURALNY	78
6.1.4	MIGRACJE.....	78
6.1.5	PROGNOZA DEMOGRAFICZNA LICZBY LUDNOŚCI.....	80
6.1.6	OCHRONA ZDROWIA.....	81
6.1.7	POMOC SPOŁECZNA.....	82
6.1.8	OŚWIATA	85
6.2	KULTURA.....	88
6.3	MIESZKALNICTWO	91
6.4	ZAOPATRZENIE W MEDIA	96
6.5	BEZPIECZEŃSTWO.....	97
6.6	SPORT	101
7.	UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE.....	103
7.1	RYNEK PRACY I ZATRUDNIENIE	103
7.2	TURYSTYKA.....	106
7.3	ROLNICTWO	116
7.4	LEŚNICTWO I PRODUKCJA DRZEWNIA.....	118
7.5	FINANSE GMINY I GŁÓWNE INWESTYCJE.....	118
8.	KOMUNIKACJA, INFRASTRUKTURA TECHNICZNA, GOSPODARKA KOMUNALNA	120
8.1	UKŁAD DROGOWY	120
8.2	KOLEJ.....	122
8.3	ZAOPATRZENIE W WODĘ.....	123
8.4	GOSPODARKA ŚCIEKOWA	124
8.5	GOSPODARKA ODPADAMI	125
8.6	ELEKTROENERGETYKA	126
8.7	GAZOWNICTWO I CIEPŁOWNICTWO.....	127
8.8	TELEKOMUNIKACJA	127
9.	WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH 128	
10.	WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH ORAZ OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH.....	128
11.	ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH.....	128
12.	WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ.....	130
13.	BILANS TERENÓW	130
14.	WYKAZ MATERIAŁÓW STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ OPRACOWANIA STUDIUM	135
14.1	LITERATURA.....	135

1. WPROWADZENIE

1.1 INFORMACJE OGÓLNE

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego zwane w dalszej części „studium” jest podstawowym instrumentem Rady Miasta i Gminy do prowadzenia polityki przestrzennej.

Studium nie jest aktem prawa miejscowego. Jednakże jego ustalenia są wiążące dla organów Miasta i Gminy. Studium kształtuje politykę Miasta i Gminy i nie ma określonego ustawowo horyzontu czasowego ważności.

Celem Studium jest określenie polityki przestrzennej Miasta i Gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego i rozmieszczenia inwestycji celu publicznego. Przy formowaniu ustaleń studium wzięto pod uwagę w szczególności rozwój zrównoważony miasta i gminy (ekorozwój), oraz uwarunkowania wynikające z potrzeb ochrony środowiska i dóbr kultury.

1.2 PODSTAWA OPRACOWANIA

Podstawą opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ruciane – Nida, jest Uchwała Nr XXVI/158/2016 z dnia 15 czerwca 2016 r. w sprawie: przystąpienia do zmiany części studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ruciane - Nida.

Konieczność zmiany „studium” wynika z określenia aktualnych potrzeb rozwoju przestrzennego miasta i gminy Ruciane – Nida przy uwzględnieniu uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych i gospodarczych. Zmiana dotychczas obowiązującego „studium” polega szczególnie na określeniu kierunków przestrzennego rozwoju jednostek osadniczych gminy, legislacyjnemu zaktualizowaniu poszczególnych elementów zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony środowiska naturalnego, ochrony dóbr kultury, rozwoju infrastruktury, rolnictwa, turystyki, rekreacji i sportu oraz pozostałych dziedzin życia społecznego i gospodarczego.

Studium w postaci tekstowej i graficznej składa się z dwu następujących części:

- I część – Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego zatytułowana „Uwarunkowania Rozwoju Miasta i Gminy Ruciane – Nida”
- II część – Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego zatytułowana „Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Ruciane – Nida”

1.3 PROBLEMATYKA STUDIUM

W części pierwszej przeprowadzono analizę stanu istniejącego, potrzeb i uwarunkowań wewnętrznych oraz zewnętrznych rozwoju miasta i gminy, sformułowano diagnozę prospektywną i wyspecyfikowano problemy do rozwiązania. W tej fazie uwzględniono także wnioski z wykorzystania dotychczas obowiązującego „studium”.

W części drugiej zostały określone zasadnicze kierunki rozwoju przestrzennego miasta i gminy. Na tle uwarunkowań zawartych w „studium” została uwzględniona problematyka, a w szczególności zagadnienia dotyczące :

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu, powiązań zewnętrznych, stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;
- występowania obiektów i obszarów chronionych na podstawie przepisów odrębnych w tym objętych ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego, występowania udokumentowanych złóż kopalin, wielkości i jakości zasobów wodnych;
- zachowania wartości zasobów przyrodniczych i występowania zagrożeń środowiskowych;
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia oraz zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia i gospodarki;
- funkcjonowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym prawa własności gruntów;
- występowania obszarów wyłączonych spod zabudowy na podstawie przepisów odrębnych;
- występowania obszarów, które mogą być przeznaczone pod zabudowę ze wskazaniem obszarów przewidzianych dla zorganizowanej działalności inwestycyjnej;
- występowania obszarów, dla których należy sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz sytuacji planistycznej w gminie;
- rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych;
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym gospodarki wodno – ściekowej, energetycznej i gospodarki odpadami;
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

1.4 PODSTAWA PRAWNA

Podstawę prawną opracowania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego stanowią:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 778, z późn. zm.) o Planowaniu i Zagospodarowaniu Przestrzennym.
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z dnia 26 maja 2004 r.) w sprawie projektu Studium i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy.
- Uchwała Nr XXVI/158/2016 z dnia 15 czerwca 2016 r. w sprawie: przystąpienia do zmiany części studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ruciane - Nida Uchwała Nr XXVI/158/2016 z dnia 15 czerwca 2016 r. w sprawie: przystąpienia do zmiany części studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ruciane – Nida.

1.5 METODYKA OPRACOWANIA

„Studium” zgodnie z przepisami z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego jest sporządzane w celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Studium musi uwzględniać zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy. Studium nie jest aktem prawa miejscowego i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Natomiast jego ustalenia są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.

Studium zostało sporządzone zgodnie z przepisami odrębnymi dla obszaru w granicach administracyjnych gminy Ruciane – Nida.

Przy opracowaniu „studium” uwzględniono przepisy ustawy zasadniczej (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej Dz.U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 z poz. zm) oraz innych aktów prawnych, a w szczególności:

- Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U z 2017 r., poz. 1073);
- Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2017, poz. 519);
- Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 909, z późn. zm.);

- Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 2134, z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1446, z późn. zm.);
- Ustawy o drogach publicznych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1440, z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1332);
- Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2004 r. Nr 118 poz. 1233)

1.6 RYS HISTORYCZNY

1.6.1 NAZWA GMINY

Nazwa gminy pochodzi od nazw dwóch miejscowości: Ruciane i Nida. Pierwszy człon: „Ruciane” „wywodzi się według językoznawców od rudy darniowej ” [ŚLIWIŃSKI 1993, s 105], która obficie występuje w Puszczy Piskiej. W okolicach Rucianego już w XIV wieku licznie występowały smolarnie, a także wypalanie węgla drzewnego, w których zajmowano się przetapianiem rudy darniowej. Drugi część nazwy Nida „wywodzi się od rzeki Nidki, która wpływa z Jeziora Nidzkiego i wpływa do jeziora Wygryńskiego”. [ŚLIWIŃSKI 1993, s 104]

1.6.2 DZIEJE RUCIANEGO I NIDY

„Miejscowość Ruciane istniała już jako osada, zapewne szkatułkowa, i gajówka w XVIII stuleciu. W pierwszej połowie XIX wieku znajdowała się leśniczówka i niewielka osada leśna, należąc do majątku leśnego Guzianka.”[ŚLIWIŃSKI 1993, s. 107] Od końca lat sześćdziesiątych XIX wieku zaczęła rozwijać się komunikacja, zbudowano drogę Ruciane – Pisz oraz linię kolejową Olsztyn – Ełk ze stacją w Rucianem. Po uruchomieniu szlaku wodnego Giżycko – Mikołajki, a także Ruciane – Pisz, miejscowość Ruciane szybko przekształciła się z leśniczówki w ośrodek turystyczny. Do 1898 roku Ruciane był jedynie kolonią Guzianka, jednak od roku 1899 stało się osobną gminą – Rudczany.

Osadą szkatułkową była także Nida, zaznaczana na mapach na miejscu dawnej osady rybackiej z 1595 roku. Mieszkańcy Nidy zajmowali się „głównie rybołówstwem oraz produkcją smoły i węgla drzewnego [ŚLIWIŃSKI 1993, s 104].

W okresie drugiej wojny światowej Nida i Ruciane były niedużymi miejscowościami w Prusach Wschodnich, Ruciane pod względem administracyjnym wchodziło w skład powiatu Mrągowskiego i było przede wszystkim ośrodkiem przemysłu drzewnego, a ponadto osadą turystyczną. Znajdowały się tutaj między innymi siedziba nadleśnictwa, poczta, stacja kolejowa. Nida natomiast znajdowała się na obszarze powiatu Piskiego i była małą wioską rybacką zamieszkałą głównie przez mazurów.

W połowie 1944 roku Ruciane wraz z Mikołajkami, Giżyckiem i Węgorzewem wchodziło w skład fortyfikacji niemieckich rejonu Wielkich Jezior Mazurskich, którymi to umocnieniami dowodził gen. Fryderyk Hossach dowódca 4 armii.

Po drugiej wojnie światowej Ruciane i Nida były niemal bezludne, działania wojenne zdziesiątkowały liczbę mieszkańców, według Śliwińskiego na tym terenie mieszkało zaledwie 12 osób.

W okresie 1945 – 1975 r. Ruciane i Nida należały do województwa olsztyńskiego, a później do suwalskiego jednak wciąż znajdowały się w różnych powiatach.

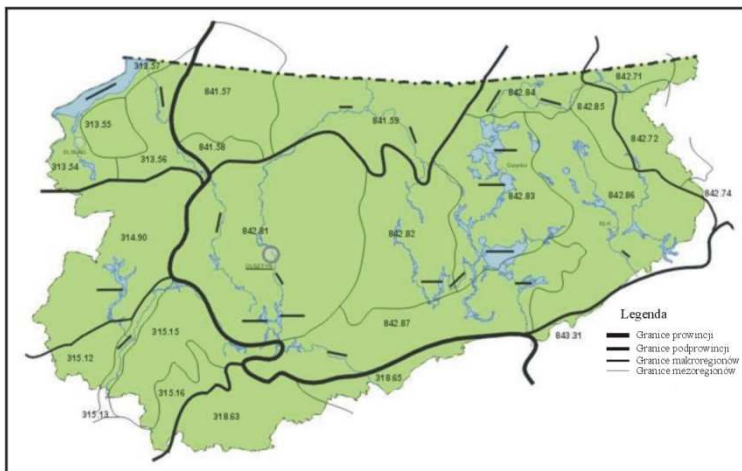
Nowy rozdział w historii obu miejscowości rozpoczął się wraz z dniem 1 stycznia 1966 roku, kiedy to po wieloletnich staraniach Ruciane i Nida uzyskały prawa miejskie i stanowiły jedno miasto na obszarze 2047 ha. 1 stycznia 1973 po wejściu w życie nowego podziału administracyjnego kraju w ramach powiatu Piskiego wydzielono gminę Ruciane – Nida, a w jej stolicy utworzono Urząd Miasta i Gminy Ruciane – Nida. Od 1999 roku gmina Ruciane – Nida wchodzi w skład powiatu Piskiego i województwa Warmińsko – Mazurskiego.

Od czasu uzyskania praw miejskich do dziś Ruciane – Nida stanowi jeden z ważniejszych centrów turystycznych na Wielkich Jeziorach Mazurskich. Po wybudowaniu budynku przystani Żeglugi Mazurskiej, Ruciane stało się najbardziej na północ wysuniętym przystankiem na trasie rejsów „Białej floty”. Na obszarze gminy wypoczywało w okresie lipca i sierpnia 1979 roku 44 tysiące osób. W latach 70. rocznie w mieście i okolicach przewijało się 200 tysięcy osób.

2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU MIASTA I GMINY RUCIANE – NIDA

2.1 STRUKTURA ADMINISTRACYJNA, STAN UŻYTKOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW.

2.1.1 POŁOŻENIE MIASTA I GMINY RUCIANE – NIDA

Rysunek 2 Podział administracyjny powiatu piskiego [WIKIPEDIA 2011]

Gmina Ruciane – Nida znajduje się w północno – wschodniej części Polski w Województwie Warmińsko – Mazurskiego w powiecie Piskim. Natomiast zgodnie z podziałem fizyczno – geograficznym Kondrackiego położona jest na styku trzech mezoregionów: Krainy Wielkich Jezior Mazurskich,

Równiny Mazurskiej oraz Pojezierza Mrągowskiego. Mezoregiony te wchodzi w skład makroregionu Pojezierza Mazurskiego, podpowincji Pojezierzy Wschodniobałtyckich, prowincji Niżu Wschodniobałtycko – Białoruskiego, Megaregion Niżu Wschodnioeuropejskiego

Pod względem funkcjonalnym gmina Ruciane – Nida wchodzi w skład Zielonych Płuc Polski. Graniczy z następującymi gminami: od północy z Gminą Mikołajki, od wschodu i południa z Gminą Pisz, a od zachodu z Gminami Rozogi, Świętajno i Piecki. Zajmuje

powierzchnię 357,98 km², w jej skład wchodzi 5447 miejscowości, w tym jedno miasto będące siedzibą władz gminnych.

Gmina Ruciane – Nida położona jest na zbiegu szlaków komunikacyjnych :

- Droga krajowa nr 58 łącząca Olsztynek – Szczytno – Ruciane-Nida – Białystok.
- Droga wojewódzka nr 609 łącząca miejscowości Mikołajki i Ukta,
- Droga wojewódzka nr 610 łącząca drogi krajowe nr 58 i 59
- Linia kolejowa łącząca Olsztyn – Szczytno – Ełk.

Rysunek 2 Podział administracyjny powiatu piskiego [WIKIPEDIA 2011]

2.1.2 STRUKTURA ADMINISTRACYJNA GMINY RUCIANE – NIDA

Tabela 2.1

Liczba mieszkańców w gminie Ruciane – Nida według miejscowości

Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców
Ruciane – Nida	4723	Kończewo	5	Szeroki Bór	24
Bartlewo	6	Krzyże	83	Śwignajno Małe	150
~~Borek~~	0	Lipnik	0	Śwignajno Wielkie	30
~~Dybówek~~	0	Lisiczyn	2	Ukta	677
Galkowo	134	Ładne Pole	188	Warnowo	68
Gąsior	10	Majdan	27	Wejsuny	307
Głodowo	48	Maskulińskie	22	Wejsuny leśniczówka	10
Guzianka	0	Niedźwiedzi Róg	39	Wierzba	16
Iwanowo	5	Nowa Ukta	134	Wojnowo	301
Iznota	36	Oko	21	Wólka	96
Jeleń	0	Onufryjowo	105	Wygryny	312
Kadziłowo	5	Osiniak-Piotrowo	173	Wypad	3
Kamień	3	Piaski	20	Zameczek	26
Karwica	307	Pieczysko	8	Zamordeje	19
Karwica Mazurska	13	Popielno	193		
Kokoszka	23	Pranie	2		
Kończewo	86	Ruczaj	4		
RAZEM					8610

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Ruciane – Nida, stan na 31.12.2016 r.

W granicach administracyjnych Miasta Ruciane – Nida znajdują się również 4 miejscowości stanowiące jego części składowe, tj. Dybówek, Guzianka, Kowalik, Pólko.

2.1.3 STAN UŻYTKOWANIA TERENÓW

Z uwagi na położenie Gminy Ruciane – Nida w obrębie Puszczy Piskiej jej struktura użytkowania ziemi znacznie odbiega od przeciętnych dla Województwa Warmińsko – Mazurskiego. Według danych Starostwa Powiatowego w Piszcu użytkowanie ziemi na tym obszarze w dniu 31 grudnia 2016 r. przedstawiało się następująco:

Tabela 2.2

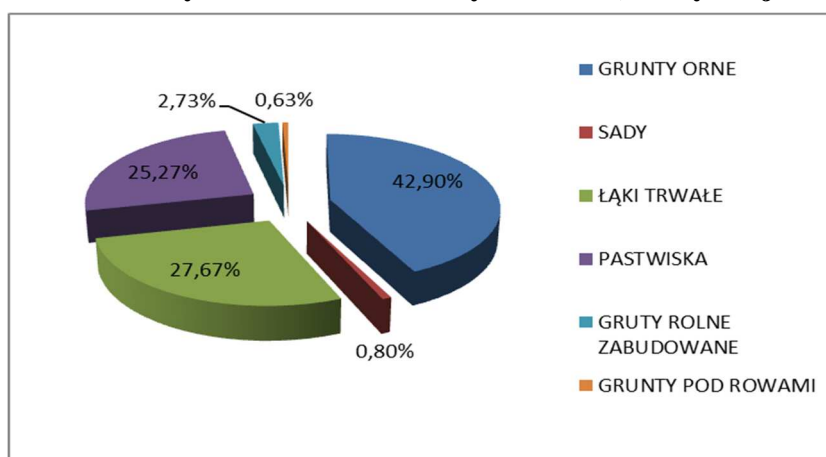
Struktura użytkowania ziemi - użytki rolne

WYSZCZEGÓLNIENIE	MIASTO RUCIANE - NIDA		TERENY WIEJSKIE	
	POW. [ha]	UDZIAŁ [%]	POW. [ha]	UDZIAŁ [%]
GRUNTY ORNE	56	56,57	1713	42,90
SADY	1	1,01	32	0,80
ŁĄKI TRWAŁE	10	10,10	1105	27,67
PASTWISKA	26	26,26	1009	25,27
GRUNTY ROLNE ZABUDOWANE	2	2,02	109	2,73
GRUNTY POD ROWAMI	4	4,04	25	0,63
OGÓŁEM	100	100,00	3993	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.bdl.stat.gov.pl/BDL
Stan na dzień 31.12.2014 r.

Wykres 2.1

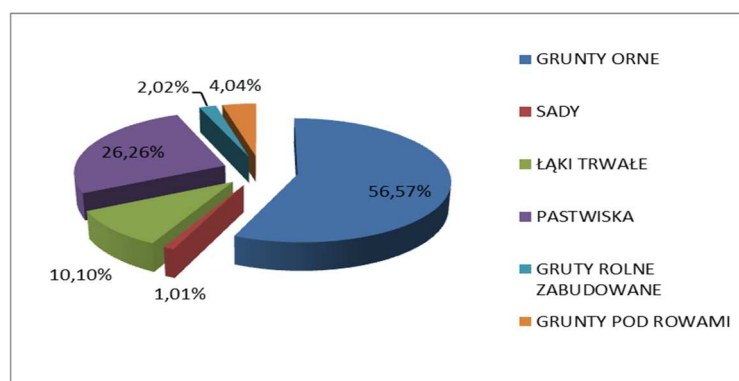
Struktura użytkowania ziemi – użytki rolne (tereny wiejskie)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.bdl.stat.gov.pl/BDL
Stan na dzień 31.12.2014 r.

Wykres 2.2

Struktura użytkowania ziemi – użytki rolne (teren miasta)

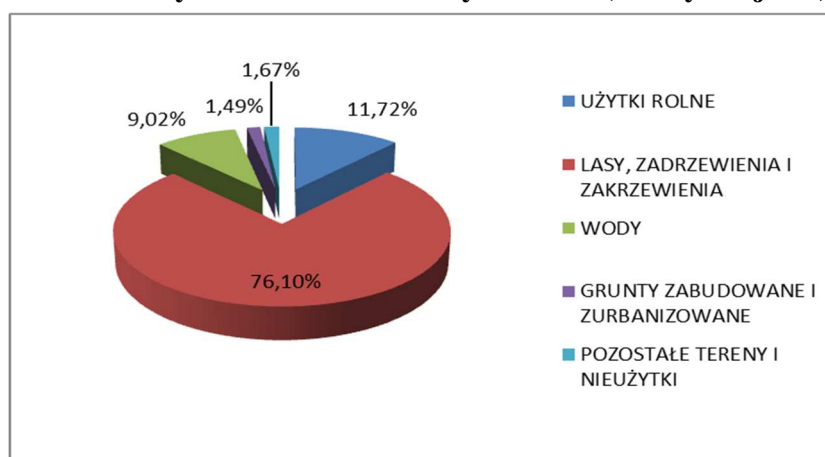

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.bdl.stat.gov.pl/BDL
Stan na dzień 31.12.2014 r.

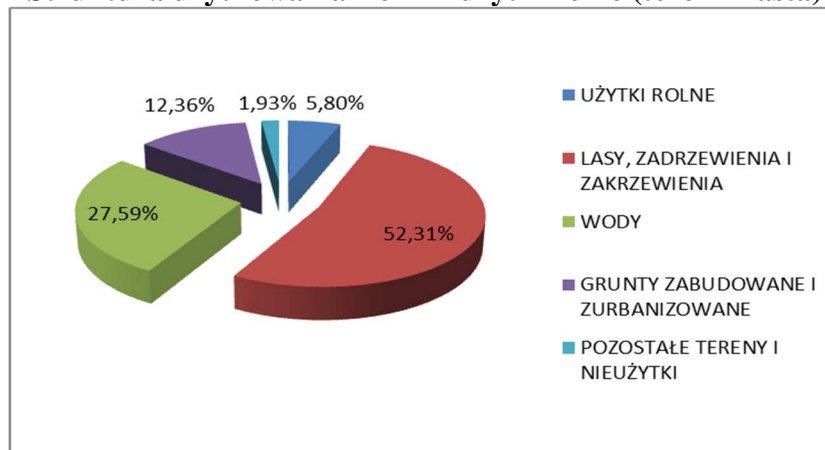
Tabela 2.3**Struktura użytkowania ziemi**

WYSZCZEGÓLNIENIE	MIASTO RUCIANE - NIDA		TERENY WIEJSKIE	
	POW. [ha]	UDZIAŁ [%]	POW. [ha]	UDZIAŁ [%]
UŻYTKI ROLNE	99	5,80	3993	11,72
LASY, ZADRZEWIENIA I ZAKRZEWIENIA	893	52,31	25927	76,10
WODY	471	27,59	3074	9,02
GRUNTY ZABUDOWANE I ZURBANIZOWANE	211	12,36	508	1,49
POZOSTAŁE TERENY I NIEUŻYTKI	33	1,93	569	1,67
OGÓŁEM	1707	100,00	34071	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.bdl.stat.gov.pl/BDL
Stan na dzień 31.12.2014 r.

Wykres 2.3**Struktura użytkowania ziemi – użytki rolne (tereny wiejskie)**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.bdl.stat.gov.pl/BDL
Stan na dzień 31.12.2014 r.

Wykres 2.4**Struktura użytkowania ziemi – użytki rolne (teren miasta)**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.bdl.stat.gov.pl/BDL
Stan na dzień 31.12.2014 r.

Łącznie struktura użytkowania ziemi w całej jednostce administracyjnej przedstawiała się następująco:

Tabela 2.4

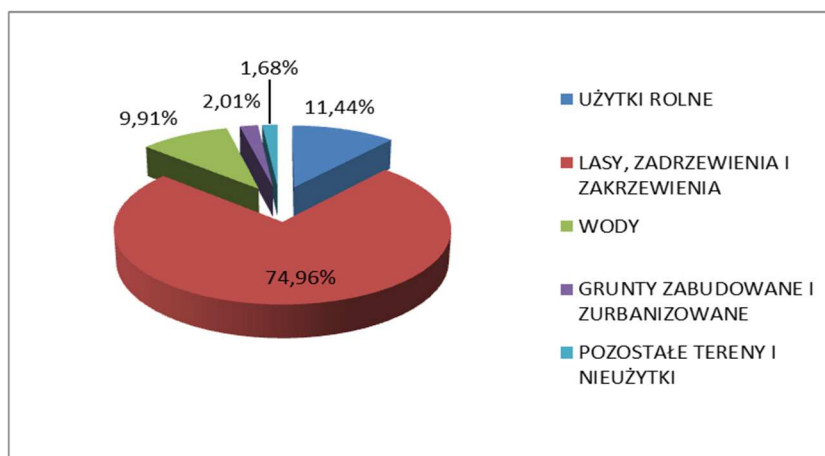
Struktura użytkowania ziemi w gminie Ruciane – Nida

WYSZCZEGÓLNIENIE	GMINA RUCIANE NIDA	
	POW. [ha]	UDZIAŁ [%]
UŻYTKI ROLNE	4092	11,44
LASY, ZADRZEWIENIA I ZAKRZEWIENIA	26820	74,96
WODY	3545	9,91
GRUNTY ZABUDOWANE I ZURBANIZOWANE	719	2,01
POZOSTAŁE TERENY I NIEUŻYTKI	602	1,68
OGÓŁEM	35778	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.bdl.stat.gov.pl/BDL
Stan na dzień 31.12.2014 r.

Wykres 2.5

Struktura użytkowania ziemi w gminie Ruciane - Nida

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.bdl.stat.gov.pl/BDL
Stan na dzień 31.12.2014 r.

Analizując powyższe dane dotyczące struktury użytkowania ziemi, zwraca się przede wszystkim uwagę na bardzo duży udział lasów i wód (głównie jezior) – zajmują one łącznie ok. 84,87% powierzchni gminy, tj. ok. 30,4 tys. ha. Kolejne miejsce w strukturze użytkowania terenów zajmują użytki rolne, których wielkość powierzchni wynosi ok. 4,1 tys. ha, stanowiąc ok. 11,5 % powierzchni Gminy. Pozostałe ok. 1,3 tys. ha powierzchni to przede wszystkim tereny zajęte pod komunikację i obszary zainwestowane tj. obszary zurbanizowane 719 ha oraz nieużytki.

2.1.4 STRUKTURA WŁASNOŚCI TERENÓW W GMINIE RUCIANE – NIDA

Struktura własności w gminie Ruciane – Nida (teren wiejski i teren miejski) przedstawia się następująco:

Struktura własności terenów wiejskich**Tabela 2.5**

LP.	WŁAŚCICIEL TERENU	POWIERZCHNIA TERENÓW W GMINIE [ha]	UDZIAŁ % W POWIERZCHNI GMINY
1.	Skarb Państwa (w tym pkt. 1a i 1b)	30059	88,77
1a	Skarb Państwa – grunty przekazane w trwały zarząd	1610	4,72
1b	Skarb Państwa – grunty przekazane w użytkowanie wieczyste	581	1,70
2	Gmina Ruciane – Nida (własność komunalna)	147	0,43
3	Gmina Ruciane – Nida (własność komunalna) – grunty przekazane w użytkowanie wieczyste	32	0,09
4	Własność osób fizycznych	2974	8,72
5	Spółdzielnie i kościoły	33	0,96
6	Pozostali	262	0,76
Ogółem		34091	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Piszcu według stanu na dzień 31.12.2016 r.

Tabela 2.6**Struktura własności terenów miejskich**

LP.	WŁAŚCICIEL TERENU	POWIERZCHNIA TERENÓW W GMINIE [ha]	UDZIAŁ % W POWIERZCHNI GMINY
1.	Skarb Państwa (w tym pkt. 1a i 1b)	1374	80,49
1a	Skarb Państwa – grunty przekazane w trwały zarząd	893	52,31
1b	Skarb Państwa – grunty przekazane w użytkowanie wieczyste	38	2,23
2	Gmina Ruciane – Nida (własność komunalna)	111	6,50
3	Gmina Ruciane – Nida (własność komunalna) – grunty przekazane w użytkowanie wieczyste	24	1,41
4	Własność osób fizycznych	102	5,98
6	Spółdzielnie i kościoły	11	0,64
7	Pozostali	46	2,69
Ogółem		1707	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Piszcu według stanu na dzień 31.12.2016 r.

3. ZASOBY I STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO - UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE ROZWOJU

3.1 OPIS ZASOBÓW I STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

3.1.1 KLIMAT

Gmina Ruciane – Nida znajduje się w północnej części środkowomazurskiego regionu klimatycznego. Region ten charakteryzuje duża zmienność występowania różnych typów pogodowych. „Średnia roczna temperatura powietrza wynosi tu 6,60 C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń ze średnią temperaturą –4,50 C. Średnia temperatura w miesiącach letnich waha się od 15,5 w czerwcu do 17,4 w lipcu i 16,30 C w sierpniu.” [PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA 2004, s. 13] Temperatury te są o ok. 1-2 stopnie niższe niż w Polsce Centralnej i o ok. 3-4 stopnie niższe niż w Polsce Zachodniej.

Na klimat regionu mają wpływ ścierające się dwie masy powietrza: wilgotne masy powietrza atlantyckiego i suche powietrze kontynentalne. W ostatnich latach można zaobserwować także wzrost ilości dni z napływem powietrza zwrotnikowego. W zależności od dominacji jednej z poszczególnych mas powietrza, występują na przemian: mroźne i słoneczne, bądź ciepłe i deszczowe zimy lub gorące i suche (np. 1992, 1994, 1999, 2004) lub chłodne i wilgotne lata (1991, 1993, 1997).

Duża ilość jezior i terenów podmokłych sprawiają, iż poszczególne pory roku przychodzą tu w nieco późniejszych terminach niż w pozostałych regionach kraju.

Wiosna zaczyna się tu o ok. 10-14 dni później (w połowie kwietnia) i jest stosunkowo chłodna. Jesień jest długa i ciepła, dzięki temperaturze zgromadzonej latem w wodach jezior i oddawanej otoczeniu jesienią. Wpływ jezior i zwartych, rozległych lasów można zauważyć także analizując wilgotność powietrza: najniższa wilgotność względna występuje w maju i w czerwcu (73 i 74%), a najwyższa w listopadzie i grudniu (89 i 90%).

Najwięcej dni słonecznych przypada na maj i czerwiec oraz wrzesień, najmniej na listopad i grudzień. W ciągu całego roku jest tu ok. 110 dni z pełnym i ok. 160 dni z częściowym zachmurzeniem. Długość okresu wegetacyjnego wynosi tu ok. 190-200 dni.

Średnia roczna suma opadów wynosi 450-500 mm, a ich maksimum przypada na czerwiec i lipiec (70 i 90 mm), a minimum na styczeń i marzec (30 i 40 mm).

Wiatry wieją najczęściej z kierunków północno- i południowo-zachodnich, ich średnia prędkość to ok. 5 m/sek., a ich największe nasilenie przypada na miesiące jesienne (listopad – grudzień) i wczesnowiosenne (marzec – kwiecień). Często w tych okresach zdarzają się anomalie pogodowe w postaci porywistych podmuchów wiatru, lekka bryza może w ciągu kilkunastu minut zmienić się w silny wiatr tworzący na Śniardwach fale o wysokości prawie dwóch metrów. Takie wiatry wielokroć powodowały straty w drzewostanach leśnych.

3.1.2 POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

Na terenie gminy brak jest większych zakładów przemysłowych, emitujących zanieczyszczenia gazowe czy też pyły. Do największych zakładów, wprowadzających zanieczyszczenia do powietrza można zaliczyć PHZ „ALEX” czy Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Rucianem-Nidzie. Największy udział w emisji ogólnej posiada niska emisja ze źródeł rozproszonych (paleniska domowe, kotłownie węglowe).

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłów, uległa w ostatnich latach obniżeniu o średnio 25%. Związane jest to przede wszystkim z ograniczeniem spalania paliw wysokoemisyjnych w kotłowniach lokalnych (zmiana paliwa) oraz łagodnego przebiegu ostatnich zim. Na ograniczenie emisji ma również wpływ ograniczenie działalności gospodarczej i emisji ze źródeł przemysłowych. [PROGNOZA ONŚ 2011]

~~Według WIOŚ w Olsztynie średnioroczne stężenia zanieczyszczeń powietrza dla terenu miasta Ruciane Nida określono na poziomie:~~

- ~~• pył zawieszony PM10 = 19,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$~~
- ~~• dwutlenek siarki = 2,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$~~
- ~~• dwutlenek azotu = 11,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$~~

~~Natomiast średnioroczne stężenia zanieczyszczeń powietrza dla terenu gminy Ruciane Nida nie obejmującej miasta określono na poziomie:~~

- ~~• pył zawieszony PM10 = 18,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$~~
- ~~• dwutlenek siarki = 1,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$~~
- ~~• dwutlenek azotu = 8,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$~~

Gmina Ruciane - Nida położona jest na terenie strefy warmińsko-mazurskiej, dla której dokonano rocznej oceny jakości powietrza w 2016 r. W wyniku rocznej oceny jakości powietrza za 2016 r. wykonanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie określono strefy, w których doszło do przekroczenia standardów imisyjnych:

- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy docelowe (kryterium ochrona zdrowia): strefa warmińsko-mazurska - benzo(a)piren B(a)P (rok);

Dla pozostałych zanieczyszczeń: dwutlenek siarki SO₂, dwutlenku azotu NO₂, tlenek węgla CO, benzen C₆H₆, ołów-Pb, arsen-As, kadm-Cd, nikiel-Ni, ozon-O₃ (poziom dopuszczalny) standardy imisyjne na terenie wszystkich stref (cały obszar województwa) były dotrzymane.

3.1.3 BUDOWA GEOLOGICZNA

Gmina Ruciane-Nida położona jest na obszarze wyniesienia mazursko-suwańskiego w obrębie prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej, której podłoże krystaliczne występuje tu stosunkowo płytko, tworząc anteklizę mazursko-białoruską. W wykonanym w latach 1938 – 1939 otworze Wejsuny nawiercono strop utworów krystalicznych (sjenity) na głębokości ok. 1200 m p.p.t. Dalsze wiercenie do głębokości 1354 m pozwoliło na stwierdzenie występowania gabra.

Powyższe obserwacje stanowią podstawę do faktu, iż w obrębie utworów krystalicznych nastąpiła intruzja sjenitu kwarcowego wśród gabra piroksenowi-ambifolo-biotytowego. Skały magmowe intrudowały w kompleks gnejsowy.

Pokrywę osadową na obszarze gminy tworzą utwory mezozoiczne i kenozoiczne. Na profil mezozoiku składają się skały detrytyczne i węglanowe pochodzące z triasu i jury oraz wapienie, opoki i margle datowane na górną kredę. Miąższość utworów mezozoicznych szacuje się na 800 m.

Najstarszymi utworami kenozoicznymi na terenie gminy są osady trzeciorzędowe, z których stosunkowo dobrze rozpoznane są utwory począwszy od eocenu. Do utworów oligoceńskich zaliczają się mułki piaszczyste i piaski drobnoziarniste, powstałe w procesie sedymentacji limnicznej. Utwory miocenne, których występowanie stwierdzono w części północno-zachodniej gminy, zostały wykształcone jako mułki, piaski pyłowate i kwarcowe z wkładkami węgla brunatnego, a w części stropowej również jako ily. Pliocen, występujący lokalnie jedynie na północ od miasta Ruciane-Nida, reprezentowany jest przez ily zielonkawoszare i pstre oraz ily węgliste. Łączna grubość osadów trzeciorzędu wynosi ok. 180 m, z czego na paleogen przypada ok. 120 m, a na neogen zakres 40 – 60 m.

Rozmieszczenie osadów czwartorzędowych nawiązuje do morfologii powierzchni stropowej trzeciorzędu, która jest nierówna i miejscami zaburzona glacytektonicznie. Widoczne jest nachylenie w kierunku południowo-wschodnim. Dowodzą tego rzędne spągu osadów czwartorzędowych, które w części północno-wschodniej gminy oscylują w granicach 15 m n.p.m., w części południowo-wschodniej wynoszą ok. 40 m p.p.m. Ponadto zarysowuje się w niej szeroka bruzda w centralnej części gminy o głębokości ok. 50 m, przebiegająca w kierunku NE-SW. Pokrywa utworów plejstocennych ma grubość 120 – 188 m i jest rozpoznana w dobrym stopniu dzięki odsłonięciom na powierzchni oraz profilom kilkunastu wierceń.

Najstarszymi utworami czwartorzędowymi, występującymi w obrębie gminy Ruciane-Nida są osady zlodowacenia podlaskiego (Narwi). W jego obrębie wyróżniono dwa poziomy

glin zwałowych odpowiadające stadiu dolnemu i górnemu, jednak ich ślady nie zostały rozpoznane we wszystkich otworach wiertniczych wykonanych na terenie gminy. Miąższość glin stadiu dolnego wynosi maksymalnie ok. 50 m przy granicy z gminą Pisz w południowo-wschodniej części gminy, lecz wraz z poruszaniem się w kierunku zachodnim stopniowo się zmniejsza. Na tych osadach spoczywają gliny zwałowe stadiu górnego, lokalnie tylko oddzielone od glin stadiu dolnego niewielkiej miąższości wkładkami mułków, ilów i piasków pylastych. Miąższość tych glin zawiera się w zakresie 0 – 20 m.

Osady interglacjału przasnyskiego (kromerskiego) stwierdzono jedynie w otworze badawczym w Szerokim Borze, gdzie reprezentowane są przez piaski i mułki o miąższości ok. 24 m, osadzone w obniżeniu jeziornym, wyerodowanym w warstwach starszych glin.

Zlodowacenie południowopolskie w części północnej gminy reprezentowane jest przez cztery poziomy glin zwałowych wraz z rozdzielającymi je osadami wodnolodowcowymi, zastoiskowymi, jeziorno-peryglacialnymi, jeziornymi i rzecznyymi. Najstarsze osady, o miąższości lokalnie przekraczającej 80 m, reprezentują zlodowacenie Nidy. Należą do nich ility, mułki i drobnoziarniste piaski zastoiskowe lokalnie rozdzielone glinami zwałowymi. Utwory zastoiskowe charakteryzują się miąższością od ok. 4 do 75 m, podobnie jak warstwy glin. Następny kompleks osadów tworzą piaski rzeczne i jeziorne interglacjału małopolskiego, osiągając miejscami miąższość ponad 50 m. Dalej notuje się kompleks osadów pochodzących z okresu zlodowacenia Sanu. Miąższość utworów tego zlodowacenia, podzielonego na dwa stadia, przekracza lokalnie 30 m. Na osady stadiu dolnego składają się piaski i żwiry wodnolodowcowe rozdzielone glinami zwałowymi z lokalnymi przewarstwieniami piasków. Osady stadiu górnego, w których skład również wchodzi gliny zwałowe pokryte piaskami i żwirami wodnolodowcowymi, w rejonie miejscowości Śwignajno i Wygryny leżą bezpośrednio na podłożu mioceńskim, co wynika z braku występowania osadów zlodowacenia podlaskiego na tym obszarze. Wyżej zalega warstwa osadów zlodowacenia Wilgi o podobnym rozprzestrzenieniu i miąższości. Serię tą tworzą ility zastoiskowe, gliny zwałowe, piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz ponownie warstwa ilów zastoiskowych.

W części południowej gminy zlodowacenie południowopolskie reprezentowane jest głównie przez dwa poziomy glin zwałowych, stadiu dolnego i górnego, leżących bezpośrednio na starszych glinach lub oddzielonych od nich niewielkiej miąższości warstwą ilów i mułków. Gliny zwałowe dolnego stadiu mają stałą miąższość ok. 20 m i występują na stałej wysokości. Gлина zwałowa stadiu górnego posiada miąższość od ok. 15 m do 28 m (teren miasta Ruciane-Nida).

Na utwory interglacjału wielkiego (mazowieckiego) składają się osady jeziorne i rzeczne, rozdzielone poziomem glin zwałowych. Osiągają one miąższość od 5 do 35 m. W ujęciu litologicznym wyróżniono wśród nich mułki, piaski rzeczne i jeziorne oraz żwiry rzeczne.

W obrębie zlodowacenia środkowopolskiego, w przeciwieństwie do starszych zlodowaceń, dominują piaski wodnolodowcowe i zastoiskowe, należące do trzech stadiów: maksymalnego, mazowiecko-podlaskiego i północnomazowieckiego. Gliny zwałowe z okresu tego zlodowacenia uległy rozmyciu i zachowały się jedynie fragmentarycznie w rejonie miejscowości Ruciane-Nida i Lisiczyn. Piaski wodnolodowcowe poszczególnych stadiów zlodowacenia środkowopolskiego pokrywają ciągłą warstwą cały obszar gminy i budują główny użytkowy poziom wodonośny. Wykształcone są w postaci piasków o różnej granulacji, w przewadze piasków drobnoziarnistych. Ich miąższość zawiera się w zakresie od 25 do 50 m.

Utwory interglacjału eemskiego zostały rozpoznane głównie w części południowej gminy. Są to piaski wzbogacone o żwir rzeczny, osadzone w głębokich dolinach wyerodowanych w utworach wodnolodowcowych zlodowacenia środkowopolskiego, tworzące z nimi wspólny poziom wodonośny.

Utwory zlodowacenia północnopolskiego pokrywają całą powierzchnię gminy Ruciane-Nida. Tworzone są głównie przez piaski wodnolodowcowe stadiu głównego (fazy leszczyńskiej, poznańskiej i pomorskiej). Gliny zwałowe zachowały się zaledwie w kilku miejscach. Gliny fazy poznańskiej występują na znacznej powierzchni wysoczyzny morenowej w północno-zachodniej części gminy. Piaski wodnolodowcowe fazy pomorskiej leżą bezpośrednio na piaskach wodnolodowcowych zlodowacenia środkowopolskiego (oraz lokalnie utworach interglacjału eemskiego), tworząc z nimi wspólny poziom wodonośny. Pod względem granulometrycznym dominują wśród nich piaski drobnoziarniste. Zbudowane są z nich dwa poziomy wodnolodowcowe. Poziom wodnolodowcowy I, najczęściej położony na rzędnych 139,0 – 141,7 m n.p.m., zachowany jest jedynie w postaci dwóch niewielkich fragmentów: w okolicy Lisiczyna oraz na północ od Jeziora Guzianka Wielka. Poziom wodnolodowcowy II zajmuje pozostałą część jednostki, sięgając poza granice gminy, do 2 – 3 km na południe od południowej krawędzi Jeziora Nidzkiego.

Holocen reprezentowany jest przez osady eluwialne (piaski zwietrzelinowe), koluwialne i deluwialne (piaski i gliny koluwialne i deluwialne) o miąższości kilku metrów oraz osady jeziorne (drobnoziarniste piaski, żwiry, mułki, miejscami z przewarstwieniami torfów i ilów) również o miąższości kilku metrów, a także piaski eoliczne (piaski wydymowe na

równinie sandrowej). Kompleks najmłodszych osadów czwartorzędowych tworzą piaski i żwiry rzeczne Krutyni i Nidki oraz gytie i kreda jeziorna (głównie w Jeziorze Warnołty). W południowo-wschodniej części arkusza utworu holocenu wykształcone są w postaci namulów torfiastych i torfów wypełniających obniżenia w obrębie poziomów sandrowych.

3.1.4 UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI

Ukształtowanie powierzchni w gminie Ruciane – Nida jest typowe dla obszarów pochodzenia polodowcowego. Charakterystyczną cechą obszaru gminy jest duża jeziorność – wody powierzchniowe zajmują tu 9,90% powierzchni, przy średniej dla województwa 5,73% [GUS STAN NA ROK 2010 2016]

Na obszarze gminy można wyróżnić następujące formy morfologiczne:

- Strefę wysoczyzny moren czołowych, przechodzącą z zachodu na wschód poprzez środkową część gminy;
- Wysoczyznę polodowcową moreny dennej w pasie północnym;
- Wysoczyznę polodowcową obejmującą południową część gminy;
- Rynną jeziora Bełdany – Nidzkie;

Północną część gminy zajmuje wysoczyzna moreny dennej. Charakteryzuje się konfiguracją falistą i pagórkowatą z deniwelacjami do 15m. Wśród kępowych wyniesień występują rozległe obniżenia – dolina rzeki Krutyni oraz obniżenie wokół misy jeziora Warnołty.

Morena czołowa o mocno zróżnicowanej rzeźbie występuje w rejonie Rucianego oraz jezior: Mała i Wielka Guzianka. Tworzy obszar o wysokości 132-142 m n.p.m.

Południowy obszar gminy to płaskie, sandrowe tereny Równiny Mazurskiej. Rynna jezior Bełdany – Nidzkie ma decydujące znaczenie dla atrakcyjności krajobrazu gminy. Stanowi bowiem głęboką dolinę wciętą w utwory polodowcowe na głębokość do 70 m (do 46m poniżej lustra wody), tworząc gdzieś tam strome, malownicze skarpy brzegów. „Najwyższy punkt w granicach administracyjnych gminy znajduje się w pobliżu wsi Iznota, i wznosi się na wysokość 144,9 m n.p.m. Najniżej położonym punktem jest lustro wody Wielkich Jezior Mazurskich i wynosi 115,7 m n.p.m.” [PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA 2004]

3.1.5 GLEBY

Gleby są ważnym składnikiem środowiska naturalnego. Analogicznie do zróżnicowanej budowy geomorfologicznej, występują odmienne warunki glebowe w poszczególnych częściach gminy. Gleby o lepszej przydatności dla rolnictwa znajdują się

północno-zachodniej części gminy. W rejonie miejscowości Ukta, Śwignajno i Wojnowo występują gleby brunatne właściwe i brunatne wyługowane, osadzone w III i IV klasie bonitacyjnej. Gleby najłabsze, o silnym zbielicowaniu, spotykane są w południowej części gminy, która jest zajmowana przez równinę sandrową. Powstały one na utworach piaskowych po uprzednim przepłukaniu, dzięki czemu zawierają niski odsetek frakcji ilastej. Gleby typu hydrogenicznego reprezentowane są głównie przez gleby murszowe i murszowate. Występują one głównie w strukturach synklinalnych, w sąsiedztwie zbiorników powierzchniowych i cieków wodnych. Część z nich powstała na odwodnionych torfowiskach niskich i aktualnie wykorzystywane są jako łąki.

Największy udział na obszarze gminy mają gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego i bardzo słabego. W niewielkim odsetku występuje również kompleks pszenney dobry. Udział gleb w poszczególnych klasach bonitacji w Gminie przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela 3.1**Klasy bonitacyjne gleb w gminie Ruciane – Nida**

Lp	Klasa bonitacji	Powierzchnia gruntów rolnych w ha	%
Grunty orne i sady			
1	IIIa i b	50,20	2,65
2	IVa i b	719,40	38,00
3	V	414,50	21,90
4	VI	709,00	37,45
	Razem	1893,10	100,00
Użytki zielone			
1	IIIb	82,90	4,36
2	IVa i b	762,70	40,15
3	V	793,50	41,77
4	VI	260,70	13,72
	Razem	1899,80	100

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Ruciane – Nidzie stan na dzień 31.12.2016

Na podstawie powyższego zestawienia można określić, iż na terenie gminy najczęściej występuje IV klasa bonitacyjna gleb stanowiąc około 38 % powierzchni gruntów ornych i sadow. Jednakże grunty klas V i VI najmniej korzystnych do uprawy w rolnictwie stanowią łącznie około 60 % powierzchni gruntów ornych.

Użytki zielone podobnie jak w przypadku gruntów ornych w większej części ok. 55% klasyfikuje się do V i VI klasy bonitacyjnej. Najkorzystniejszych pod kątem przydatności rolniczej użytki zielone klasy IIb zajmują jedynie 4,36 % powierzchni. Wyższe klasy użytków nie występują na terenie gminy.

Poniższe zestawienie określa rozkład poszczególnych klas bonitacyjnych gleb na przestrzeni gminy.

Tabela 3.2

Klasy bonitacyjne gleb w gminie Ruciane – Nida wg miejscowości

MIEJSCOWOŚĆ	RODZAJ GLEB	KLASY BONITACYJNE GLEB WYKLUCZONE Z MOŻLIWOŚCI DODATKOWEJ ZABUDOWY	
		II	III
RUCIANE - NIDA	RDZAWE WŁAŚCIWE, RDZAWE BRUNATNE WYTWORZONE Z PIASKÓW SŁABO GLINIASTYCH I Z PIASKU LUŻNEGO	-	-
GAŁKOWO	GLEBY BRUNATNE, WYKSZTAŁCONE NA POŁODOWCOWYCH GLINACH I PIASKACH	-	-
GŁODOWO	GLEB RELATYWNIE SŁABE, SILNIE ZBIELICOWANE, STANOWIĄ ODPOWIEDNIE PODŁOŻE DLA ROZWOJU FLORY LEŚNEJ,	-	-
IZNOTA	GLEB BIELICOWE I RDZAWE, DOMIESZKĘ STANOWIĄ GLEBY BRUNATNE WYŁUGOWANE	-	-
IZNOTA - GAŚSIOR	GLEBY LEKKIE, W TYM BIELICOWE I RDZAWE	-	-
IZNOTA - KAMIEŃ	DOMINUJĄ GLEBY LEKKIE, W TYM BIELICOWE I RDZAWE	-	-
KOŃCEWO	GLEBY STOSUNKOWO SŁABE, ZBYT LEKKIE, PODDANYCH PROCESOWI BIELICOWANIA, OBECNOŚĆ TERENÓW PODMOKŁYCH I BAGIENNYCH WPŁYWA NA OBECNOŚĆ GLEB OGLEJONYCH	-	-
NOWA UKTA	GLEBY BRUNATNE WŁAŚCIWE, BRUNATNE WYŁUGOWANE ORAZ W MNIJSZYM STOPNIU GLEBY BIELICOWE	DZIAŁKI (LUB ICH CZĘŚCI) 107, 105	NR EW. 101 - KLASA IIIB, NR EW. 292 – KLASA IIIB, IV I V, NR EW. 105 – KLASA IIIB, NR EW. 107 – KLASA IIIB.
OSINIAK - PIOTROWO	GLEBY ŻYŻNIEJSZE WYKSZTAŁCONE NA CIĘŻSZYM PODŁOŻU, GLEBY BRUNATNE WYKORZYSTYWANE ROLNICZO, GLEB POWSTAŁE NA	-	-

	GRUNTACH O WIĘKSZYM UDZIALE PIASKU I ŻWIRU OBECNE NA POŁUDNIU OSADY, W SĄSIEDZTWIE POWIERZCHNI LEŚNYCH		
POPIELNO	GLEBY RELATYWNIE SŁABE, CZĘSTO ZBYT LEKKIE I PODDANE PROCESOWI BIELICOWANIA	DZIAŁKI (LUB ICH CZĘŚCI) 1/124	-
SZEROKI BÓR	GLEB WYKSZTAŁCONYCH NA PIASKACH I ŻWIRACH WODNOŁODOWCOWYCH, PODDANYCH PROCESOM BIELICOWANIA	-	-
ŚWIGNAJNO	OBEKNOŚĆ PODŁOŻA GLINIASTEGO ŚWIADCZYĆ MOŻE O WYKSZTAŁCENIU GLEB CIĘŻSZYCH, JEDNAK BARDZIEJ URODZAJNYCH, JAK CHOCIAŻBY GLEBY BRUNATNE WŁAŚCIWE	DZIAŁKI (LUB ICH CZĘŚCI) 18, 13/1, 13/2, 20, 66, 150, 151/2, 151/3, 176; 175; 239, 240, 241, 249,	DZIAŁKI III KLASY BONITACYJNE J (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 13/1, 13/2, 18, 66, 151/3, 239, 240, 241 DZIAŁKI III I IVA KLASY BONITACYJNEJ (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 20, 149, 150 DZIAŁKI III, IVA I V KLASY BONITACYJNEJ (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 249 DZIAŁKI III, IVB KLASY BONITACYJNEJ (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 151/2
UKTA	GLEBY BRUNATNE WŁAŚCIWE, BRUNATNE WYŁUGOWANE ORAZ W MNIEJSZYM STOPNIU GLEBY BIELICOWE	DZIAŁKI (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 381/1, 375, 340, 321/3, 270, 274/5, 266, 135/2, 132/1, 186/4, 259, 260, 321/4	DZIAŁKI III KLASY BONITACYJNE J (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 279/1, 266 DZIAŁKI IIIB KLASY BONITACYJNEJ (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 261, 338, DZIAŁKI IIIB I IV KLASY BONITACYJNEJ (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 320/1 DZIAŁKI IIIB I IVB KLASY BONITACYJNEJ (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 320/2 DZIAŁKI IIIB I V KLASY BONITACYJNEJ (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 258
WEJSUNY	OBEKNOŚCIĄ GLEB ZBYT LEKKICH, CZĘSTO BIELICOWYCH, KTÓRYCH PRZYDATNOŚĆ DLA UPRAWY JEST STOSUNKOWO SŁABA		DZIAŁKI IIIB KLASY BONITACYJNEJ (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 40/3 DZIAŁKI IIIB I V KLASY BONITACYJNEJ (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 40/14, 40/15, 40/16, 40/17, 40/18, 44/2 DZIAŁKI IIIB, IVA I V KLASY BONITACYJNEJ (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 40/19
WIERZBA	GLEBY RELATYWNIE SŁABE, CZĘSTO ZBYT LEKKIE I PODDANE PROCESOWI BIELICOWANIA	-	-
WOJNOWO	GLEBY BRUNATNE WŁAŚCIWE, BRUNATNE WYŁUGOWANE, A W CZĘŚCI POŁUDNIOWEJ RÓWNIEŻ BIELICOWE	DZIAŁKI (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW. 69/9, 76/3, 79/2, 79/1, 91, 119/1, 120, 126/2, 130 184, 146, 150/1, 152	-
WÓLKA	POŁOŻENIE WÓLKI W STREFIE AKUMULACJI PYŁU I GLINY	DZIAŁKI (LUB ICH CZĘŚCI) O NR EW.	-

	ZWAŁOWEJ, W OKOLICY MIEJSCOWOŚCI WYSTĘPUJĄ GLEBY BRUNATNE WŁAŚCIWE, KTÓRE TWORZĄ SIĘ NA TAKIM PODŁOŻU. WYSTĘPUJĄ TUTAJ RÓWNIEŻ GLEBY O RÓŻNYM STOPNIU ZBIELICOWANIA	50/1, 50/2, 51, 52, 104/2, 106	
WYGRYNY, WYGRYNY II - BOREK	DOMINUJĄ GLEBY BIELICOWE WYKSZTAŁCONE NA PIASKACH, STANOWIĄCE ODPOWIEDNIE PODŁOŻE DLA SIEDLISK BOROWYCH	-	-
ZAMECZEK (OSADA IWANOWO)	GLEBY BRUNATNE WŁAŚCIWE I BRUNATNE WYŁUGOWANE, A W MNIJSZYM STOPNIU GLEBY BIELICOWE	-	-

Źródło: Prognoza Oddziaływania na Środowisko stan na dzień 01.02.2011r.

Podobnie jak w przypadku całego województwa na terenie gminy przeważają gleby o odczynie kwaśnym. Na podstawie badań przeprowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno – Rolniczą w latach 2002 – 2005 stwierdzono, iż około 22 % powierzchni użytków rolnych stanowiły gleby bardzo kwaśne, a kwaśne 38 %. Tylko ok.. 2 % gleb w województwie charakteryzuje się odczynem alkalicznym.

Oznacza to, że tak samo jak w całym województwie tak i w gminie uprawa roślin jest znacząco utrudniona. Rośliny uprawiane na glebach kwaśnych mają bowiem gorsze warunki wzrostu i rozwoju. Związane jest to z niekorzystnymi właściwościami fizycznymi, chemicznymi i biologicznymi, a także z niedoborem oraz nadmiarem wielu składników pokarmowych. [PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA 2007 – 2010]

Największym zagrożeniem dla gleb jest ich degradacja, w warunkach Gminy Ruciane - Nida, może ona nastąpić poprzez:

- zmianę właściwości chemicznych w wyniku chemicznego zanieczyszczenia gleb (niewłaściwe nawożenie, niewłaściwe stosowanie środków ochrony roślin),
- zakwaszenie gleb (wpływ błędów w nawożeniu, niedostatek wapnowania, wpływ kwaśnych deszczów i tzw. opadu suchego)
- błędy w zabiegach melioracyjnych, szczególnie osuszanie torfowisk i przesuszenie użytków zielonych (murszenie gleb organicznych),
- zaniedbania w konserwacji urządzeń melioracyjnych,
- zaniechanie wykaszania i przekształcanie się niektórych łąk w łożowiska, niewłaściwe rolnicze użytkowanie gruntów podatnych na erozję.

3.1.6 KOPALINY

Zasoby kopalin na terenie gminy Ruciane - Nida nie są wystarczająco poznane i udokumentowane. Występują tu złoża kruszywa naturalnego, spośród których dwa złoża udokumentowano geologicznie:

Wygryny –pow. 1,9ha, zasoby bilansowe 126,5 tyś ton, prawie całkowicie wyeksploatowane

Wygryny II – pow. 0,74 ha, zasoby bilansowe 45575 m³ i (87,1 tyś. ton) i pozabilansowe 8100 m³ (15,9 tys. ton)

Forma serii złożowych jest podkładowa, a miąższość złóż wynosi średnio ok. 10 m. Nadkład stanowi gleba i piaski gliniaste (złoże „Wygryny”) oraz gleba i piaski zorsztynizowane („Wygryny II”). Złoże „Wygryny” jest częściowo zawodnione. Kruszywo piaskowo-żwirowe pochodzące z powyższych złóż charakteryzuje się stosunkowo wysokim średnim punktem piaskowym (powyżej 65%) oraz średnią zawartością pyłów mineralnych oscylującą wokół wartości 3% wag. W złożu „Wygryny” kopaliną towarzyszącą są piaski o średnim punkcie piaskowym 83% i średniej zawartości pyłów mineralnych 2,2% wag. Kruszywo nadaje się głównie do zastosowania w budownictwie ogólnym i w mniejszym stopniu w drogownictwie. Eksploatacji złóż zaniechano jednak z przyczyn ekonomicznych i środowiskowych. Pozostałością rozpoczętej na początku lat dziewięćdziesiątych eksploatacji są wymagające rekultywacji suche, wgłębne wyrobiska, które częściowo uległy samo rekultywacji przyrodniczej [PROGNOZA ONŚ 2011]

W oparciu o klasyfikację sozologiczną uwzględniającą stopień kolizyjności eksploatacji złóż (Instrukcja opracowania Mapy geośrodowiskowej Polski w skali 1:50 000, 2005 – Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa), złoża „Wygryny” i „Wygryny II” zaliczono do klasy B, czyli złóż konfliktowych, możliwych do eksploatacji po spełnieniu wymogów ochrony środowiska określonych na podstawie kompleksowej oceny oddziaływania na środowisko zakładu wydobywczo-przeróbczego. Konfliktowość analizowanych złóż wynika z ich położenia w granicach Mazurskiego Parku Krajobrazowego.

Ponadto, w przeszłości prowadzono wydobywanie kruszywa naturalnego w okolicy miasta Ruciane-Nida. Pozostałości po tej eksploatacji są widoczne na wschód od miejscowości Wólka oraz we wsi Osiniak-Piotrowo, w postaci płytkich wyrobisk samoczynnie zarastających drzewami. Pierwsze z wymienionych zostały wykorzystane jako gminne składowisko odpadów komunalnych. W końcu XX wieku prowadzono sporadycznie

wydobycie piasków eolicznych na potrzeby lokalne, jednak wydobycie to nie było rejestrowane w Bilansie zasobów. [PROGNOZA OOS]

W latach 1962 – 1969 na terenie gminy Ruciane-Nida udokumentowane zostały cztery złoża torfu o zasobach do kilku mln m³, zlokalizowane w okolicach miejscowości Ruciane-Nida, Krzyże, Szeroki Bór i Zamordeje. Jednakże eksploatacja złoża nie jest możliwa gdyż położone jest w granicach Puszczy Piskiej. Na terenie Gminy wytypowane zostały tylko trzy obszary prognostyczne znajdujące się w kompleksie leśnym pomiędzy Ruciane-Nidą a osadów Szeroki Bór. Charakteryzują się one miąższością średnią ok. 2,5 m, a w obniżeniach rynnowych do 6 m.

Dodatkowo wyróżniono perspektywiczne tereny występowania torfów. Do stosunkowo dużych obszarów zaliczono torfy na równinie sandrowej, znajdujące się:

- w strefie przybrzeżnej jeziora Wesołek (na północny-zachód od miejscowości Krzyże),
- w rynnie jezior Małse i Małse Ruciańskie,
- ok. 800 m na południowy-zachód od powyższych jezior.

Torfowiska te charakteryzują się miąższością z zakresu 1,7 – 2,7 m, rozkładem szczątków roślinnych na poziomie 15 – 55% oraz popielnością 3,3 – 5,7%.

Dwa kolejne obszary perspektywiczne znajdują się w części zachodniej gminy, na południe od linii kolejowej Ruciane-Nida – Szczytno. Torfowiska te mają miąższość od 1,5 – 4 m, stopień rozkładu szczątków roślinnych 3 – 12% i zawartość popiołu 35 – 45%.

W północnej części gminy, obszary z występowaniem surowców w zakresie torfów występują w rynnie erozyjnej łączącej Jezioro Gardyńskie z Jeziorem Bełdany (w dolinie dolnej Krutyni), w sąsiedztwie Jeziora Smolak, pomiędzy miejscowościami Końcewo i Głodowo oraz na południowy zachód od Jeziora Kaczerajno. Torfy charakteryzują się średnią miąższością 2,2 m oraz popielnością 12% wag. Maksymalne miąższości torfów (ok. 7 m) przy średniej zawartości popiołów 5% zaobserwowano w rejonie Jeziora Kaczerajno.[PROGNOZA ONŚ 2011]

3.1.7 WODY PODZIEMNE

Warunki hydrogeologiczne Gminy są korzystne. Obszar gminy jest bardzo zasobny w wody podziemne, szczególnie część południowa i wschodnia. Według podziału hydrogeologicznego Polski gmina Ruciane – Nida należy do regionu I – mazowieckiego, zawierającego się w makroregionie północnowschodnim [PAŃSTWOWY INSTYTUT GEOLOGICZNY – WWW.IKAR2.PGI.GOV.PL – 2011]

Cała gmina, z wyjątkiem północnej części Półwyspu Popielniańskiego oraz północno-zachodnich fragmentów w okolicy wsi Iznota i Kamień, leży w obrębie trzeciorzędowego zbiornika wód podziemnych – GZWP 215 Subniecka Warszawska. Niemniej jednak w obrębie powyższego zbiornika wydzielono jedynie jedno piętro wodonośne o podrzędnym znaczeniu użytkowym. Warstwy wodonośne w utworach trzeciorzędu, prawdopodobnie oligoceńskie, charakteryzują się przewodnictwem poniżej 100 m³/24h i wydajnością potencjalną studni mniejszą niż 30 m³/h. Moduł ich zasobów odnawialnych wynosi 5 m³/24h/km².

Na linii Wojnowo – Osiniak-Piotrowo – Wejsuny – Jezioro Jegocin przebiega północna granica czwartorzędowego zbiornika wód podziemnych – GZWP 216 Sandr Kurpie wraz z granicą jego obszaru ochronnego.

W obrębie piętra czwartorzędowego wyróżniono dwa użytkowe poziomy wodonośne. Główny użytkowy poziom stanowią wodnolodowcowe piaski, w przewodzie drobnoziarniste, pochodzącego ze zlodowacenia środkowopolskiego (Warty) i północnopolskiego, tworzące wspólną jednostkę wodonośną. Na przeważającej części gminy występuje on bezpośrednio od powierzchni terenu i charakteryzuje się swobodnym zwierciadłem (izolacja typu a). Jedynie w północno-wschodniej części gminy, począwszy od linii wzgórz morenowych, jest on przykryty glinami zwałowymi z okresu stadiału północnomazowieckiego zlodowacenia środkowopolskiego oraz fazy poznańskiej zlodowacenia północnopolskiego, których miąższość mieści się w granicach 15 m (izolacja typu b). Drugi poziom użytkowy tworzą występujące lokalnie piaski zlodowacenia środkowopolskiego (Odry). Ten fakt dotyczy niewielkiego fragmentu gminy o powierzchni ok. 1,2 km² pomiędzy miejscowościami Ukta i Kamień.

Głębokość występowania głównego poziomu wodonośnego nie przekracza 5 m w strefach przyjeziornych oraz w części południowej gminy. W części centralnej gminy występuje na głębokości 6 – 11 m. Jedynie na obszarach, gdzie występuje przykrycie glin i ilów, głębokość jego zalegania zwiększa się do 20 – 30 m.

Miąższość piasków różnoziarnistych, z których zbudowany jest poziom wodonośny, charakteryzuje się dość znaczną zmiennością. Najmniejszą miąższość, nie przekraczającą 10 m, zaobserwowano w północno-wschodniej części gminy, w rejonie Ukty i Iznoty. Wraz z poruszaniem się na południe i na wschód grubość warstwy wodonośnej rośnie. Na północy gminy (w rejonie Onufryjewa i Popielna) miąższość oscyluje wokół wartości 15 m, w centralnej części gminy wynosi już ponad 20 m, a przy granicy z gminą Pisz miąższość przekracza 40 m.

Oszacowano, że potencjalne wydajności w części gminy o miąższości poziomu użytkowego większej niż 40 m, mogą osiągać wartości powyżej 120 m³/h. Największa część gminy może korzystać z ujęć wody podziemnej w wymiarze potencjalnej wydajności 70 – 120 m³/h. Jedynie północno-zachodnia część gminy posiada niekorzystne uwarunkowania na tej płaszczyźnie, gdyż w okolicy Ukty potencjalna wydajność studni kształtuje się w zakresie 10 – 20 m³/h.

Zwierciadło wody głównego użytkowego poziomu wodonośnego na przeważającej części gminy ma charakter swobodny, dzięki czemu wyznacza równocześnie jego strop. W rejonach, gdzie występują w jego nadkładzie utwory nieprzepuszczalne, występuje zjawisko zwierciadła napiętego o wartości kilku do kilkunastu metrów. Roczne wahania poziomu zwierciadła wody nie przekraczają 0,67 m. Na zdecydowanej większości terenu gminy hydroizohipsy kształtują się w granicach 115 – 125 m n.p.m. [PROGNOZA ONŚ 2011]

W odróżnieniu od jakości wód w województwie, gdzie około 60 % wód podziemnych klasyfikuje się jako III i IV klasę jakości [PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA 2007 – 2010]) na terenie gminy wody podziemne są dobrej jakości. Pomędzy miejscowościami Kamień, Nowa Ukta i Wygryny określono klasę wód podziemnych jako IIa (dobrej jakości, nie wymagające prostego uzdatniania) [PROGNOZA ONŚ 2011]. Klasa III wód podziemnych (jakość zła, wymagane skomplikowane uzdatnianie) występuje na terenie wsi Ładne Pole, Ukta, Wojnowo ze względu na niespełnienie warunków w zakresie barwy oraz stężenia żelaza.

W przeważającej części gminy główny użytkowy poziom wodonośny występuje bez izolacji. Jedynie w części północno – zachodniej występuje izolacja w postaci glin zwałowych o miąższości około 20 m. Jednakże naturalną ochroną przed degradacją wód podziemnych zapewnia znaczna lesistość gminy. Stanowi to naturalny filtr ochronny płytko występujących wód.

W zestawieniu poniżej przedstawiono charakterystykę wód podziemnych w gminie Ruciane – Nida według miejscowości:

Tabela 3.4

Charakterystyka wód podziemnych w gminie Ruciane – Nida wg miejscowości

MIEJSCOWOŚĆ	GZ-WP	GLĘBOKOŚĆ WARSTWY WODONOŚNEJ [M]	PRZEWODNOŚĆ WARSTWY WODONOŚNEJ [M ² /24H]	ODPORNOŚĆ GRUNTU	STOPIEŃ ZAGROŻENIA WÓD PODZIEMNYCH
RUCIANE-NIDA	215 I 216	15 -50	200-500	SŁABA – BRAK WARSTWY NIEPRZEPUSZCZALNEJ	WYSOKI

GAŁKOWO	215	5	200	ŚREDNIA – OBECNOŚĆ GLIN ZWAŁOWYCH	ŚREDNI (OBECNOŚĆ OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ W SĄSIEDZTWIE WSI)
GŁODOWO	215	25	400	SŁABA - BRAK WARSTWY NIEPRZEPUSZCZALNEJ	ŚREDNI (OGNISKA ZANIECZYSZCZEŃ NIEZINWENTARYZOWANE)
IZNOTA	-	15	280	ŚREDNIA – OBECNOŚĆ GLIN MORENOWYCH	ŚREDNI (BRAK ZNACZĄCYCH OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ)
GĄSIOR	215	13	300	ŚREDNIA – OBECNOŚĆ GLIN ZWAŁOWYCH	ŚREDNI – CIENKA IZOLACJA POZIOMU WODONOŚNEGO
KAMIEŃ	215	15	220	ŚREDNIA – OBECNOŚĆ GLIN ZWAŁOWYCH	ŚREDNI – CIENKA IZOLACJA POZIOMU WODONOŚNEGO
KOŃCEWO	215	20	350	SŁABA - BRAK WARSTWY NIEPRZEPUSZCZALNEJ	ŚREDNI (BRAK ZNACZĄCYCH OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ)
ŚWIGNAJNO	215	35-40	150	ŚREDNIA – OBECNOŚĆ WARSTWY NIEPRZEPUSZCZALNEJ	ŚREDNI (BRAK ZNACZĄCYCH OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ)
NOWA UKTA	215	35	100	ŚREDNIA – OBECNOŚĆ GLIN MORENOWYCH	NISKI (WYSTĘPOWANIE POKŁADÓW IZOLACYJNYCH, BRAK ZNACZĄCYCH OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ)
OSINIAK-PIOTROWO	215 I 216	20-25	500	POŁUDNIOWO-WSCHODNIA CZĘŚĆ MIEJSCOWOŚCI, KTÓRA ODZNACZA SIĘ BRAKIEM PRZYPOWIERZCHNIOWEJ IZOLACJI	ŚREDNI (WYSTĘPOWANIE POKŁADÓW IZOLACYJNYCH, OBECNOŚĆ ROLNICZYCH OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ)
SZEROKI BÓR	216	10	700	SŁABA - BRAK WARSTWY NIEPRZEPUSZCZALNEJ	ŚREDNI (BRAK WARSTWY IZOLUJĄCEJ, BRAK ZNACZĄCYCH OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ)
UKTA	215	40-50	100	ŚREDNIA – OBECNOŚĆ GLIN ZWAŁOWYCH	NISKI I BARDZO NISKI (SZCZELNE I GRUBE ZAIZOLOWANIE TERENU)
WEJSUNY	215 I 216	10	200	ŚREDNIA - CIENKA WARSTWA IZOLACYJNEJ GLINY ZWAŁOWEJ	NISKI (BRAK ZNACZĄCYCH OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ)
WIERZBA	-	5-10	330	SŁABA - BRAK WARSTWY NIEPRZEPUSZCZALNEJ	WYSOKI (OBECNOŚĆ OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ, BRAK WARSTWY NIEPRZEPUSZCZALNEJ)
POPIELNO	-	5	320	SŁABA - BRAK WARSTWY NIEPRZEPUSZCZALNEJ	WYSOKI (OBECNOŚĆ OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ, BRAK WARSTWY NIEPRZEPUSZCZALNEJ)
WOJNOWO	215 I 216	15 M I ZMNIEJSZA SIĘ WRAZ Z PORUSZANIEM SIĘ W KIERUNKU POŁUDNIOWYM	500 (MALEJE W KIERUNKU PÓŁNOCNYM)	ŚREDNIA - CIENKA WARSTWA IZOLACYJNEJ GLINY ZWAŁOWEJ	ŚREDNI (OBECNOŚĆ SZCZELNEJ PRZYPOWIERZCHNIOWEJ WARSTWY GRUNTU NIEPRZEPUSZCZALNEGO, KTÓRY MOŻE PEŁNIĆ ROLĘ BUFORA I IZOLACJI W RAZIE WYCIEKU SUBSTANCJI)

WÓLKA	215 I 216	20-25	250	ŚREDNIA - CIENKA WARSTWA IZOLACYJNEJ GLINY ZWAŁOWEJ	ŚREDNI (MAŁA LICZBA PUNKTOWYCH OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ I OBECNOŚĆ IZOLACJI WARSTWY WODONOŚNEJ W POSTACI GLINY)
WYGRYNY, WYGRYNY II - BOREK	215	15	140	ŚREDNIA; WYSOKA (CZĘŚĆ ZACHODNIA)	ŚREDNI (BRAK ZNACZĄCYCH OGNISK ZANIECZYSZCZEŃ); BARDZO NISKI (CZĘŚĆ ZACHODNIA)
ZAMECZEK (OSADA IWANOWO)	215	20	220	ŚREDNIA - CIENKA WARSTWA NIEPRZEPUSZCZALNA	ŚREDNI (SPŁYWY ZAWIERAJĄCE ŚRODKI OCHRONY ROŚLIN I NAWOZY SZTUCZNE)

Źródło: Prognoza Oddziaływania na Środowisko stan na dzień 01.02.2011r.

3.1.8 WODY POWIERZCHNIOWE

Wody powierzchniowe w gminie Ruciane – Nida stanowią około 9,89 % całkowitej powierzchni gminy [TABELA 2.3.3], tak wysoki odsetek terenu zajętego przez wody stanowi ewenement w skali kraju.

Niemal cały obszar gminy leży w zlewni jezior: Śniardwy, Bełdany i Nidzkie. Jedynie niewielki teren na południe od Karwicy znajduje się w zlewni rzeki Turośl, która stąd bierze swój początek. Cały obszar gminy należy do zlewni Narwi i do dorzecza Wisły.

W wyniku istniejącego pochylenia terenu zdecydowana większość wód spływa poprzez ciąg jezior Nidzkie - Bełdany – Śniardwy do Kanału Jeglińskiego i jez. Roś, następnie do rzeki Pisa i dalej Narwią do Wisły. W wyniku takiego kierunku przepływu wód jeziora położone w północnej części gminy: Bełdany, Śniardwy (na granicy) i Warnołty narażone są na dopływ zanieczyszczeń z terenów zurbanizowanych a także spoza gminy. Gospodarka wodna tych akwenów i poziom ich wód, a więc i wielkość odpływu ze zlewni może być regulowana przy pomocy jazów w Karwiku i w Kwiku, na wschodnim brzegu jez. Śniardwy.

W granicach gminy znajdują się 33 jeziora, z tego 6 o powierzchni poniżej 2 ha.

Poniższa tabela prezentuje największe z nich:

Tabela 3.5

Większe jeziora w gminie Ruciane - Nida

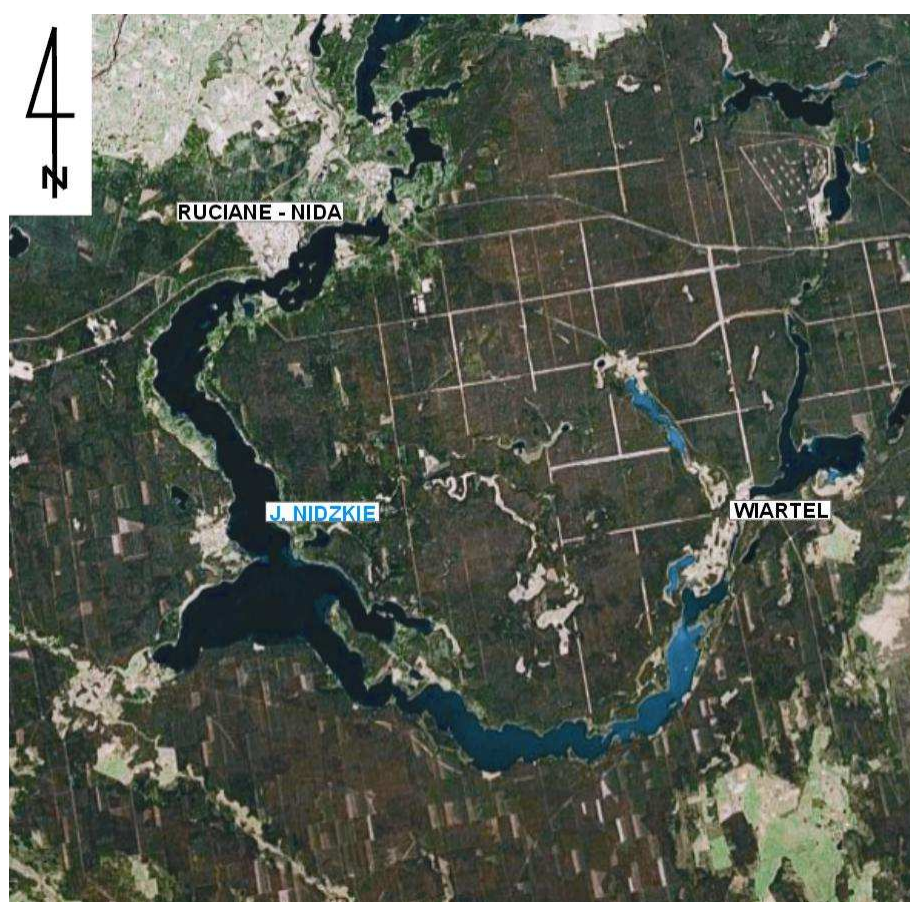
LP	NAZWA JEZIORA	OBREB	POWIERZCHNIA JEZIORA W HA	WŁAŚCICIEL
1	NIDZKIE	RUCIANE, SZEROKI BÓR, JAŚKOWO	1818	SKARB PAŃSTWA, REGIONALNY ZARZĄD GOSPODARKI WODNEJ, AGENCJA NIERUCHOMOŚCI ROLNYCH
2	BEŁDANY	IZNOTA	940	SKARB PAŃSTWA, RZGW, ANR
3	WARNOŁTY*	WEJSUNY	470*	SKARB PAŃSTWA, RZGW
4	GUZIANKA DUŻA	RUCIANE - NIDA	59,6	SKARB PAŃSTWA, RZGW, ANR
5	GUZIANKA MAŁA	RUCIANE - NIDA	38	SKARB PAŃSTWA, RZGW, ANR
6	WEJSUNEK	WEJSUNY	39	SKARB PAŃSTWA, RZGW, ANR
7	PRZYLASEK	SZEROKI BÓR	38,8	SKARB PAŃSTWA, RZGW, ANR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy Oddziaływania na Środowisko stan na dzień 01.02.2011r.

- Wg Waluga 2004 r. - Jez. Warnołty ma 470 ha, wg opisu rezerwatu „Jez. Warnołty” w Wojewódzkim rejestrze rezerwatów jezioro to wraz z zalesioną wyspą i terenami przybrzeżnymi ma 373,3 ha, wg danych z Planu Zagospodarowania Mazurskiego Parku Krajobrazowego(1991r.) powierzchnia jez. Warnołty wynosi 370,4 ha; jez. Jerzewko –22,7 ha a jez. Malinówko –16,2 ha.

3.1.8.1 CHARAKTERYSTYKA WIĘKSZYCH JEZIOR GMINY RUCIANE – NIDA

Jezioro Nidzkie jest największym jeziorem w gminie Ruciane-Nida. Jego powierzchnia to około 1818 ha. Tworzy ono łuk od miasta Rucianego-Nida do miejscowości Wiartel o długość 23 km i szerokość do 3,8 km oraz głębokość do 23 m. Jezioro Nidzkie posiada bardzo rozwiniętą linię brzegową, mocno zalesioną. Akwen ten w południowym krańcu łączy się z jeziorem Jańskowskim Małym i z jeziorem Wiartel. Na północy zaś z jeziorem Guzianka Wielka i Guzianka Mała, a poprzez nie z jeziorem Bełdany. Z Bełdanami połączone jest też poprzez Nidkę i jezioro Wygryńskie. Na jeziorze znajduje się jedenaście wysp o łącznej powierzchni 13 ha. Położenie jeziora wśród lasów Puszczy Piskiej oraz minimalny wpływ człowieka na krajobraz w tym obszarze powoduje, że jest uważane za jedno z najpiękniejszych jezior w Polsce. Obszar jeziora wraz z przyległymi terenami objęty jest ochroną rezerwatową.

Mapa 3.1 Jezioro Nidzkie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Gogle Earth, 10.10.2011 r.

Jezioro Bełdany jest drugim co do wielkości jeziorem w gminie zajmuje powierzchnię około 944 ha i rozpościera się na długości 12,4 km. Szerokość jeziora dochodzi nawet do 1,5 km, a jego maksymalna głębokość wynosi 46 m. Jezioro składa się z dwóch części południowej – o mocno rozwiniętej linii brzegowej oraz północnej – węższej i mniej urozmaiconej. Na jeziorze znajdują się trzy wyspy. Dno jeziora jest w większości kamieniste z niewielkim nalotem mułu. Od północy zasilane jest wodami jeziora Mikołajskiego, od południa wodami jez. Wygryny i Guzianka Mała, odbiera też wody z Krutyni i z rowów melioracyjnych. Południowa część jeziora znajduje się w strefie wpływu Miasta Ruciane - Nida. Oczyszczone (mechanicznie i biologicznie) ścieki z oczyszczalni miejskiej trafiają do Bełdan poprzez Nidkę i Jez. Wygryńskie. Nad Jeziorem Bełdany znajdują się liczne ośrodki, pola biwakowe i kąpieliska, wchodzące w skład miejscowości Kamień, Wygryny, Iznota, Piaski oraz dzielnicy Rucianego-Nidy – Guzianka. Po jeziorze kursują statki wycieczkowe Żeglugi Mazurskiej.

Jezioro Warnoły – trzecie co do wielkości jezioro w gminie. Uznawane za osobny zbiornik choć jest częścią zatoki jeziora Śniardwy. Powierzchnia jeziora wg. różnych źródeł podawana jest jako 470 ha lub ok. 370 ha, a maksymalna głębokość dochodzi do 6,3 m. Zbiornik charakteryzuje się podmokłymi brzegami, otoczonymi szerokim pasem zarośli krzewiastych wierzb i silnie podtopionych olsów. Aktualnie jezioro poddawane jest silnej eutrofizacji, dzięki czemu na jego powierzchni występuje dobrze wykształcona i zachowana roślinność wodna z dominującym gatunkiem trzciny pospolitej oraz podwodnymi łąkami osoki aloesowatej. Roślinność ta wraz z rozległymi szuwarami jest dogodnym miejscem gnieźdzenia się licznych gatunków ptaków wodnych. Obszar jeziora stanowi rezerwat florystyczny i faunistyczny, obejmujący ochroną rzadkie gatunki roślinności torfowej i bagiennej. Połączenie z Jeziorem Śniardwy następuje przez cieśninę o nazwie Szyba. W północnej części jezioro otoczone jest przez Puszcę Piską, z kolei w części południowej łączy się z Jeziorem Wejsunek oraz przylega do pól uprawnych i łąk. Nad jeziorem znajdują się miejscowości Onufryjewo, Wejsuny i Warnowo. [PROGNOZA ONŚ 2011]

Jezioro Guzianka Wielka pod względem genetycznym zaliczane jest do jezior wytopiskowych. Wbrew swojej nazwie jezioro jest stosunkowo małe (powierzchnia 59,6 ha), wąskie i długie. Z uwagi na kształt jeziora wyróżnia się jego trzy części. Część północna jest najszersza i charakteryzuje się wysokimi i stromymi brzegami, co jest związane z przecięciem przez taflę jeziora pasa wzgórz morenowych. Część południowa, która leży w obrębie Rucianego, wyróżnia się brzegami niższymi, w znacznym stopniu

zagospodarowanym przez działalność człowieka. Środkowa część jeziora jest największa i posiada charakter łącznika dwóch skrajnych fragmentów. Pomimo stosunkowo małej powierzchni, jezioro jest głębokie (osiąga maksymalną głębokość 25,5 m). Konfiguracja dna jest dość urozmaicona, występuje kilka głęboczków. Większość linii brzegowej jest porośnięta roślinnością trzcinistą. Jezioro jest otoczone kompleksem leśnym Puszczy Piskiej, z wyjątkiem południowej części, gdzie znajduje się przystań i zabudowania Rucianego-Nidy. Po stronie południowej jezioro posiada połączenie z Jeziorem Nidzkim poprzez Kanał Nidzki, a na północy przechodzi w Jezioro Guzianka Mała. Zbiornik zasilany jest przez strumień Gaik.[PROGNOZA ONŚ 2011]

Jezioro Guzianka Mała stanowi kontynuację obniżenia wypełnionymi wodami Jeziora Guzianka Wielka w kierunku północnym. Jezioro również zaliczane jest do jezior polodowcowych wytopiskowych. Zbiornik zajmuje powierzchnię 36,8 ha i posiada głębokość do 13,3 m. Jezioro posiada połączenie z Jeziorem Bełdany poprzez służę komorową „Guzianka”, która wyrównuje różnicę w poziomach wód jezior wynoszącą ok. 2 m. W związku z powyższym, jezioro wraz z Jeziorem Guzianka Wielka pełni głównie rolę tranzytową dla jednostek jachtów, żaglówek itp. Jezioro podzielone na dwie części rozdzielone małą wysepką. Część opodal służy jest płytka, mało atrakcyjna i służy głównie jako część szlaku żeglugowego do portu Ruciane-Nida i dalej na Jezioro Nidzkie. Druga część, znajdująca się za wyspą, jest atrakcyjnym miejscem z punktu widzenia turysty, ponieważ woda jest przejrzysta, a brzegi strome i zalesione.[PROGNOZA ONŚ 2011]

Jezioro Wejsunek jest zbiornikiem położonym w północnej części gminy. Jezioro posiada powierzchnię ok. 36 ha i maksymalną głębokość 11,9 m. Połączone jest wąskim przesmykiem z Jeziorem Warnołty. Wejsunek jest atrakcyjnym łowiskiem ze względu na liczebność populacji leszcza, płoci, sandacza i lina oraz obecność licznych pomostów. Nad brzegami akwenu leży miejscowość Wejsuny.[PROGNOZA ONŚ 2011]

Jezioro Wygryny to podłużne jezioro o powierzchni 51,8 ha, przebiegające równolegle do Jeziora Bełdany, posiadające z nim połączenie poprzez Zatokę Wygryńską. Stanowi odbiornik wód rzeki Nidki, której dolina przy południowym skraju jeziora jest zabagniona. Jezioro znajduje się pomiędzy wsiami Wygryny, Zydlągi, Borek oraz dzielnicą Rucianego-Nidy – Dybówkiem.[PROGNOZA ONŚ 2011]

Jezioro Przylasek zajmuje powierzchnię ok. 38 ha. Znajduje się przy południowo-wschodniej granicy gminy i stanowi północną wydłużoną część Jeziora Wiartel, leżącego już w gminie Pisz. Pod względem genetycznym jest to jezioro rynnowe o długości 3 km i szerokości w granicach 100 – 250 m. Osiąga maksymalną głębokość 18,3 m przy

połączeniu z Jeziorem Wiartel. Jezioro jest otoczone lasami Puszczy Piskiej. Z uwagi na brak skupisk ludności zlokalizowanych nad brzegami jeziora, Przylasek jest zbiornikiem trudno dostępnym i bardzo czystym, z dobrze zachowanym pierwotnym charakterem, gdzie panują idealne warunki do uprawiania wędkarstwa. [PROGNOZA ONŚ 2011]

Tabela 3.6

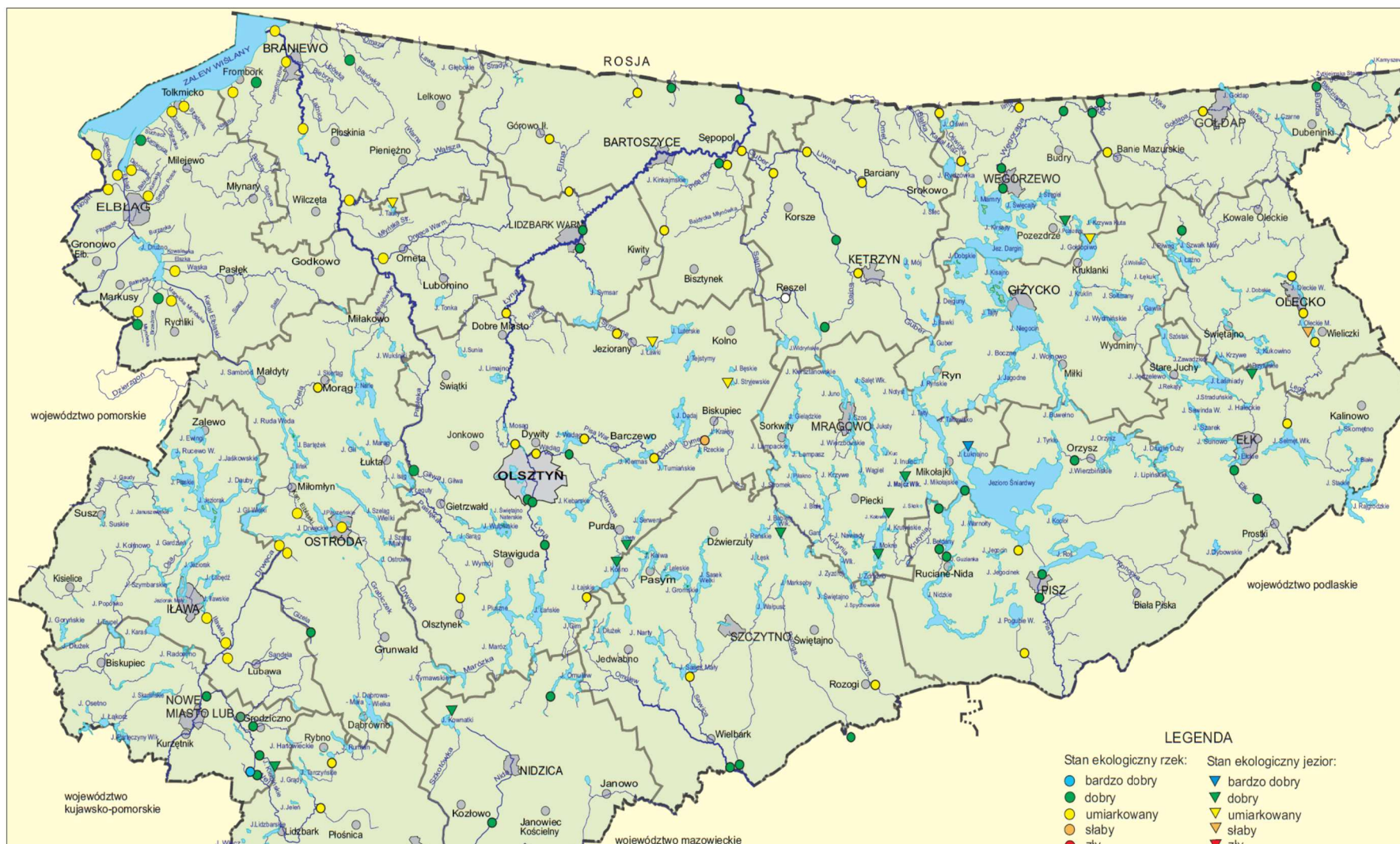
Charakterystyka większych jezior Gminy Ruciane – Nida

Nazwa	Pow. ha	Głębokość m		Objętość m ³	Pow. zlewni wł. km ²	Intens. wymiany wód	Poziom tolerancji	Stopień konfliktu	Procent zarastania brzeg.	Stadium sukcesji
		max	śr							
Nidzkie	1818	23,7	6,2	113872	11,0	0,43	A	2	50	E
Beldany	940	46,0	10,0	94848	99,3	2,40	A	2	76	E
Warnoły	465								100	
Guzianka W.	59,6	25,5	6,5	3895	34,5	12,90	B	1	81	E
Guzianka M.	36,8	13,3	2,7	990					92	E
Wejsunek	38,0	11,8	3,6	1392						
Przylasek	38,8									

Źródło – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Ruciane – Nida 1990r.

3.1.8.2 RZEKI

Największą rzeką gminy jest Krutynia o łącznej długości 99,9 km, wpadająca do jez. Beldany, w granicach Gminy znajduje się tylko dolny odcinek Krutyni. Należy ona do najczystszych rzek w Województwie. W 2009 roku wody Krutyni były oceniane w przekroju pomiarowo-kontrolnym w Iznocie (Krutynia z Wigrynią do połączenia Jeziora Beldany z Jeziorem Śniardwy) w ramach monitoringu operacyjnego WIOŚ w Olsztynie. Wody rzeki zakwalifikowane zostały do II klasy czystości pod względem fizyko-chemicznym. Wskaźniki wchodzące w skład tej oceny to m. in. BZT5, ChZT, utlenialność, OWO, tlen rozpuszczony, zawiesina ogólna, przewodność, azot ogólny, siarczany, chlorki itp. Innym ciekim wodnym wykorzystującym wyraźny system korytowy, będący przedłużeniem niewielkiej ryny Jeziora Wygryny jest rzeka Nidka zwana też Wigrynią – posiada swój początek u brzegów Jeziora Nidzkiego, na terenie jednego z osiedli siedziby gminy – Nidy. Potok Nidka podczas funkcjonowania fabryki płyt pilśniowych w Nidzie, był odbiornikiem ścieków technologicznych przemysłowych, co drastycznie obniżało jakość wód rzeki zarówno w ujęciu fizyko-chemicznym jak i biologicznym. Po zaprzestaniu produkcji w połowie lat dziewięćdziesiątych, następował stopniowo proces samooczyszczania

Mapa 3.2

Ocena wstępna stanu ekologicznego wód rzek i jezior w województwie warmińsko – mazurskim.

Źródło: raport o stanie środowiska województwa warmińsko – mazurskiego 2009r

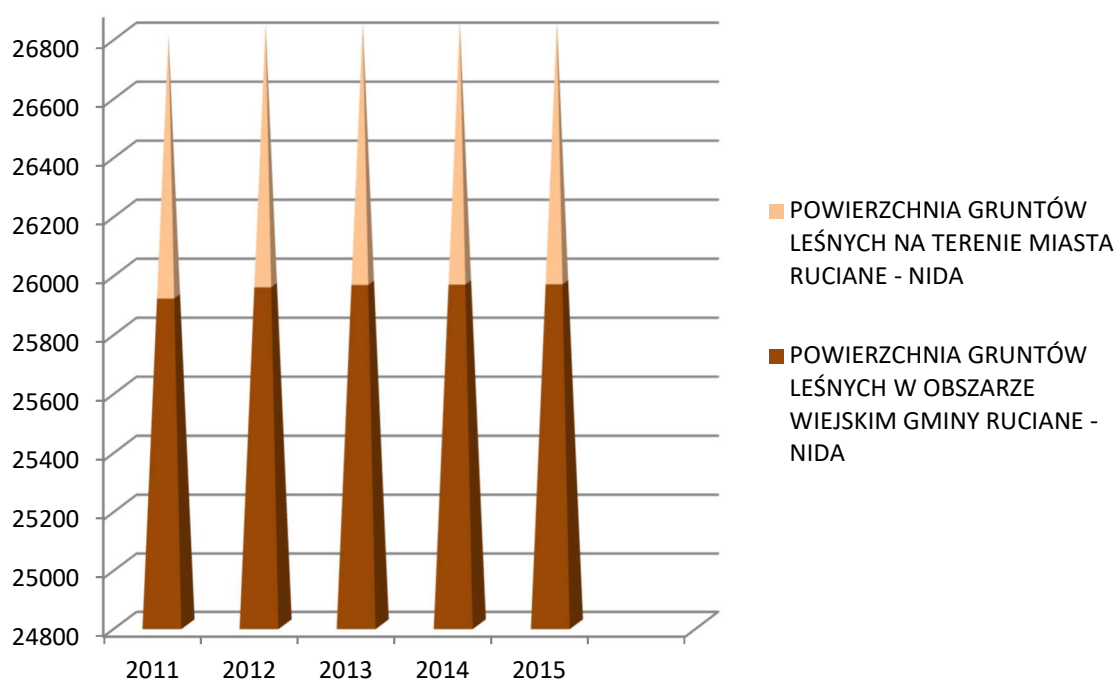
3.1.9 FAUNA I FLORA

3.1.9.1 FAUNA

Dominującą formą szaty roślinnej w gminie Ruciane – Nida stanowią lasy. „Lesistość wynosi ponad 71 % i jest dużo powyżej średniej w województwie Warmińsko - Mazurskim, która wynosi 31,2 %.[ŹRÓDŁO GUS 2015]. Większość lasów w gminie należy do zwartej Puszczy Piskiej. Dominującym typem siedliskowym lasu jest bór, w części południowej gminy jest to bór świeży, natomiast w części północnej przeważa bór mieszany, 86 % powierzchni lasu zajmuje sosna, pozostałymi gatunkami drzewostanów występujących w gminie są świerk, brzoza, olcha, a także dąb, grab i lipa. Lasy w gminie Ruciane – Nida należą w głównej mierze do lasów państwowych, zarządzanych przez Nadleśnictwo Maskulińskie oraz nadleśnictwo Pisz – część wschodnia gminy, częścią północną natomiast zarządza Stacja Badawcza Rolnictwa Ekologicznego i Hodowli Zwierząt PAN, do właścicieli prywatnych należy jedynie ok. 152 ha lasu. Wykres poniżej przedstawia powierzchnię gruntów leśnych w gminie Ruciane – Nida z rozbiciem na część miejską i część wiejską w wybranych latach.

Wykres 3.1

Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Ruciane – Nida w latach 2000-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.
Stan na dzień 15.04.2015r.

Znaczna powierzchnia gminy zajęta przez tereny leśne, powoduje ogromne ograniczenia w lokalizowaniu nowych terenów inwestycyjnych, jednakże lasy pomimo oczywistych ograniczeń jakie wywołują, tworzą także możliwości rozwoju.

Dotychczasowe rozpoznanie naturalnych funkcji lasu pozwala wyróżnić trzy grupy funkcji:

- biotyczne, które tworzą potencjał biotyczny lasu w przestrzeni,
- ochronne, które chronią walory przyrody w lesie i poza lasem,
- produkcyjne i reprodukcyjne, które zapewniają produkcję ożywionej i nieożywionej materii organicznej, zapewniają odnawialność lasu i trwałość jako ekosystemu

Funkcje biotyczne, zwane także środowiskotwórczymi, ekologicznymi lub społecznymi, mają swe źródło w procesach życiowych lasu, szczególnie w wiązaniu węgla atmosferycznego i tlenków azotu w wytwarzanej biomasie, uwalniania tlenu, pary wodnej, zapachów, fitoncydów, wytwarzają potencjał biotyczny, o wpływie rozciągającym się na środowisko leśne jak i na całe środowisko przyrodnicze.

W tej grupie funkcji wyróżnia się funkcje klimatotwórcze, uzdrowiskowe, rekreacyjne, turystyczne, retencyjne, oczyszczania i dystrybucji wody oraz stymulacji produkcji biomasy w innych ekosystemach.

Funkcje ochronne związane są z ochroną leśnych i nieleśnych zasobów przyrody i krajobrazu przed degradacją, utratą walorów, zanieczyszczeniem, przed szkodliwym działaniem czynników zewnętrznych. Wyróżnia się funkcje ochrony różnorodności biologicznej i bogactwa genetycznego, ochrony naturalnych warunków życia człowieka, ochrony krajobrazu naturalnego, ochrony wód przed zanieczyszczeniem, ochrony gleb przed erozją, ochrony środowiska przed: hałasem, wiatrem, zapyleniem, promieniowaniem, powodzią, lawinami, osuwiskami, przemieszczaniem się zanieczyszczeń, funkcje obronne, funkcje ochrony miejsc prowadzenia prac badawczych, funkcje historyczne, kulturowe, estetyczne, duchowe itp.

Wśród funkcji produkcyjnych, zwanych też gospodarczymi wyróżnia się:

- funkcje produkcji biomasy i akumulacji energii, w tym produkcji drewna i użytków ubocznych tj. zwierzyny, grzybów, owoców runa leśnego, żywicy, ziół, kory, choinek, stroiszu itp.,
- funkcje majątkowe i dochodowe,
- funkcje miejsca pracy,
- funkcje narzędzia rekultywacji terenu,
- funkcje miejsca różnych usług dla ludności itp.

Wielofunkcyjna gospodarka leśna powinna zapewniać możliwość trwałego i zrównoważonego pełnienia przez lasy wszystkich ich funkcji naturalnych, a szczególnie wzmacniać te funkcje, które są najbardziej pożądane przez człowieka. Dominujące funkcje określa się w planach urządzenia lasu (sporządzanych na okres dziesięciolecia dla poszczególnych nadleśnictw; dla lasów prywatnych są to uproszczone plany urządzenia) i uwzględnia w planach zagospodarowania przestrzennego

Na terenie gminy Ruciane – Nida oprócz lasów występuje także wiele gatunków roślin. Większość z nich to gatunki pospolite takie jak : przylaszczka pospolita i konwalia majowa, wawrzynek wilczelyko, porzeczek czarna (wszystkie cztery chronione), zawilec gajowy, czy gajowiec żółty i wiele innych, czy rzadsze np. orlik pospolity, pełnik europejski, pomocnik baldaszkowy, widłaki: goździsty, jałowcowaty, spłaszczony, jednakże występują też gatunki bardzo rzadkie np. : sasanka otwarta i sasanka łąkowa, lilia złotogłów, buławnik czerwony - wszystkie objęte ochroną.

Wśród roślinności torfowiskowej na uwagę zasługuje dość licznie występująca, owadożerna rosiczka okrągłolistna, turzyca strunowa, bagno zwyczajne, przygielka biała, welnianki: pochwowata, delikatna, szerokolistna i wąskolistna; bardzo rzadkie storczyki: listera sercowata i lipiennik Loesela, na torfowiskach niskich: bobrek trójlistkowy, listera jajowata, wielosił błękitny i inne. (Dane z Urzędu Miasta i Gminy Ruciane – Nida).

➤ Podsumowanie

- Wysoki, znacznie wyższy od średniej wartości wojewódzkiej (i średniej europejskiej) wskaźnik lesistości Gminy.
- Korzystna (w polskich realiach) struktura własnościowa lasów.
- Przynależność lasów gminy do zwartego kompleksu Puszczy Piskiej.
- Niezbyt żyzne siedliska leśne, zdecydowana przewaga siedlisk borowych i związane z tym zwiększone zagrożenie pożarowe. Duża turystyczna atrakcyjność tego typu lasów.
- Zdecydowana dominacja sosny w składzie gatunkowym drzewostanów. Co oczywiste jest na siedliskach borowych. Na siedliskach lasowych będzie za korygowane stosownie do zapisów planów urządzenia lasów.
- Dobre jakościowo drzewostany, wykształcenie się rasy tzw. sosny mazurskiej (lub piskiej czy krutyńskiej).
- Niezbyt korzystna struktura wiekowa (uwarunkowana czynnikami zaistniałymi w przeszłości, jednowiekowe powierzchnie po odnowieniu obszarów po pożarach i

gradacji szkodników w okresie przedwojennym, oraz po pożarach i zwiększonej eksploatacji podczas wojny).

- Stosunkowo duży udział powierzchni chronionych i pomników przyrody.
- Przynależność lasów do Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Mazurskie” skutkująca zwiększeniem intensywności działań proekologicznych, edukacyjnych (leśna edukacja przyrodnicza) i przystosowujących las do pełnienia funkcji turystycznych.
- Istnienie powierzchni pohuraganowych (huragan z 4 lipca 2002r), potrzeba pielęgnacji i ochrony odnowień na tych powierzchniach.
- Zadowalający stan zdrowotny drzewostanów mimo niekorzystnych zmian w środowisku przyrodniczym (kwaśne deszcze, susze, obniżanie się poziomu wód gruntowych, huragany, śniegołomy).
- Istnienie w Rucianem - Nidzie Zespołu Szkół Drzewnych i Leśnych, wykorzystywanie pobliskich lasów jako miejsca ćwiczeń - warsztatów zawodowych dla młodzieży szkolnej.
- Zaległości w opracowaniu uproszczonych planów urządzenia lasów (prywatnych)

➤ Zagrożenia:

- abiotyczne - kwaśne deszcze, susze, obniżanie się poziomu wód gruntowych, (także skutkiem zaszłości – błędów melioracyjnych) huragany, śniegołomy, pożary,
- biotyczne – zagrożenie ze strony owadów zwłaszcza brudnicy mniszki i strzygoni choinówki (i innych czynników owadzich i grzybowych uaktywniających się w wyniku niekorzystnych zmian w środowisku przyrodniczym),
- inne – ewentualna zdecydowana zmiana zapotrzebowania na drewno, przestawienie się przemysłu na drewno średniowymiarowe.

3.1.9.2 FLORA

Obszar gminy Ruciane-Nida obfitujący w lasy i jeziora, stanowi doskonałe siedlisko do rozwoju licznie tu występujących gatunków zwierząt. Znajdujące się tu gatunki to typowa fauna Niżu Polskiego. Główną ostoją zwierząt na terenie gminy jest kompleks leśny Puszczy Piskiej.

Z większych zwierząt występują tu m.in.: łoś, jeleń szlachetny, sarna i dzik; z drapieżników: lis, tchórz, jenot, kuna domowa (kamionka) i leśna, gronostaj, łasica oraz borsuk. Pospolite są zając i królik. Do gatunków rzadkich, występujących sporadycznie należą wilki czy rysie [PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA 2004].Warto wspomnieć, że na terenie lasów popielniańskich żyją na wolności cztery tabuny (łącznie ok. 40 sztuk) koników polskich typu tarpan.

Oprócz dużych zwierząt bardzo licznie występują tu ptaki. Szczególną grupę ze względu na występowanie dużej ilości jezior i terenów bagiennych stanowią gatunki wodno-błotne takie jak: perkoz dwuczuby, tracz nurogęś, liczne gatunki kaczek (krzyżówka, krakwa, cyranka, cyraneczka, czernica, głowienka, gągoł, rzadko hełmiatka), mewa śmieszka i mewa srebrzysta, kilka gatunków rybitw, łabędź niemy (na przelotach także łabędź krzykliwy), kormoran, czapla siwa, bocian biały i czarny, żuraw, zimorodek.

Swoje gniazda zakładają tu także ptaki drapieżne między innymi: orlik krzykliwy, Bielik, rybołów, kania ruda i czarna, błotniak stawowy, puchacz, puszczyk, włochatka. Spośród kuraków występuje tu kuropatwa, przepiórka, jarząbek i zanikający cietrzew. Spośród dzięciołów występują: dzięcioł pstry duży i średni, dzięcioł czarny, zielony, zielonosiwy, krętogłów. Rozległe połacie borów sosnowych, luki, zręby, polany tworzą doskonałe warunki dla lelka kozodoja, skowronka borowego, świergotka drzewnego, przyległe do borów pola, łąki, pastwiska sprzyjają gąsiorowi, świergotkowi łąkowemu, dudkowi; turzycowiska i wilgotne łąki - derkaczowi.

Na terenie gminy znajdują się także liczne gatunki zwierząt wodnych, samych tylko ryb udokumentowanych jest 26 gatunków, są to między innymi: lin, leszcz, karp, karaś, płoć, wzdręga, ukleja, okoń, szczupak, węgorz, sum, sieja, sielawa, stynka, miętus, piskorz, jazgarz, sandacz, kleń.

Dość licznie występują także płazy: żaba wodna, trawna, jeziorkowa, śmieszka, kumak nizinny, grzebiuszka, ropucha szara, zielona i paskówka, traszka pospolita i traszka grzebieniasta. Z gadów występują: jaszczurka zwinka, żyworódka i padalec, żmija zygzakowata oraz żółw błotny.

Jednak najliczniejszą grupą zwierząt są niewątpliwie owady (są one podobnie jak inne bezkręgowce jeszcze niedostatecznie poznane). Spośród ich mnogości wymienić można rzadkie i interesujące gatunki motyli dziennych: rusałka żałobnik, pokłonnik osinowiec, perłowiec błotny, czerwonończyk nieparek, mieniaki: strużnik i tęczowiec,

➤ Podsumowanie

Fauna obszaru Gminy jest bardzo różnorodna i wartościowa, świadczyć może o tym m.in. fakt, że w jej składzie występują gatunki wymienione w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt (tabela 3). Są to 2 gatunki ssaków, 1 gad, 1 płaz, 2 gatunki ryb, 13 gatunków ptaków gniazdujących i (co najmniej) 12 gatunków ptaków przelotnych.

Rozwijająca się gospodarka wolnorynkowa, zmiany własnościowe szczególnie w rolnictwie, ubywanie gospodarstw państwowych na rzecz prywatnych, rozwój infrastruktury technicznej i motoryzacji, wysoka stopa bezrobocia i bieda na wsi, powodują nową sytuację i nowe zagrożenia dla przyrody, w tym dla fauny. W warunkach Gminy największe zagrożenia wynikają z następujących powodów:

- masowa turystyka wodna (szczególnie na Bełdanach) z wykorzystaniem motorówek i skuterów wodnych,
- masowy ruch kajakowy na Krutyni,
- wielka presja turystyczna na brzegi jezior i na wyspy,
- ciągle istniejący wpływ starych prac odwodnieniowych i błędów melioracyjnych powodujące nadmierne przesuszenie terenu, postępujące za przesuszeniem murszenie torfów, lub zarastanie przesuszonych podmokłych otwartych terenów roślinnością krzewiastą i drzewiastą, co powoduje zubożenie siedlisk zwierząt związanych z obszarami torfowisk i wilgotnych łąk,
- przyśpieszona eutrofizacja wód,
- rozwój motoryzacji i natężenie ruchu drogowego, powodujące:
- eliminację starych zadrzewień przydrożnych (siedlisk życia drobnych zwierząt, głównie bezkręgowców i ptaków),
- śmiertelność owadów, płazów, gadów, ptaków i ssaków na drogach,
- wzrost liczby przeszkód napowietrznych, tworzących zagrożenie dla ptaków,
- silny wzrost kłusownictwa rybackiego i łowieckiego,
- ubytek drzew dziuplastych,
- intensyfikacja rolnictwa, powstawanie rolnictwa wielkotowarowego, dużych powierzchni monokultur rolniczych,
- zamiana użytków zielonych na orne,

- zalesianie rolniczych gruntów marginalnych bez uwzględnienia ich znaczenia dla dzikiej fauny (i flory),
- wypalanie traw na łąkach, torfowiskach, odłogach itp. – niszczenie legowisk, lęgów, siedlisk różnych zwierząt,
- silny wzrost liczebności drapieżników zwłaszcza lisa i norki amerykańskiej (a także niektórych krukowatych).

4. FORMY OCHRONY PRZYRODY

Na terenie gminy Ruciane – Nida wyróżnia się łącznie kilka form ochrony przyrody :

ochrona obszarowa :

- Park krajobrazowy
- Rezerваты przyrody
- Obszary chronionego krajobrazu
- Obszary Natura 2000 i Leśny kompleks Promocyjny Lasy mazurskie

ochrony indywidualnej :

- Pomniki przyrody
- Użytki ekologiczne
- Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt.

4.1 OCHRONA OBSZAROWA

4.1.1 PARK KRAJOBRAZOWY

Mazurski Park Krajobrazowy jest najważniejszą, a zarazem największą pod względem obszarowym formą ochrony przyrody na terenie gminy Ruciane – Nida. Podstawą prawną działania Mazurskiego Parku Krajobrazowego (dalej MPK) jest ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody oraz :

- Uchwała Wojewódzkich Rad Narodowych w Suwałkach z dnia 5 grudnia 1977 r. (Dz. Urz. WRN w Suwałkach Nr 8 poz. 36) i w Olsztynie z dnia 8 grudnia 1977 r. (Dz. Urz. WRN Nr 11. poz. 51)

Teren MPK i jego otuliny obejmuje znaczną część gminy Ruciane-Nida. Powierzchnia Parku wynosi 53 655 ha, a jego strefa ochronna 18 608 ha. Jest to jeden z największych parków krajobrazowych w Polsce. W obrębie gminy się znajduje się 14 706 ha, co stanowi 27,4% powierzchni Parku i 41,1% powierzchni gminy. Mazurski Park Krajobrazowy powołany został na mocy uchwały nr 27/270/70 WRN w Olsztynie z dnia 19.03.1970 r. Uchwała ta posiadała charakter precedensowy, zapoczątkowała bowiem proces tworzenia w Polsce parków krajobrazowych, mimo braku zapisu, w ówczesnej Ustawie o ochronie przyrody, o możliwości stworzenia takiej formy ochrony. W uchwale powołano się na przepisy o radach narodowych. Jednakże z powodów formalnoprawnych zaszła konieczność zweryfikowania przedmiotowego przepisu. W 1977 r. ponownie powołano tę formę ochrony mocą Uchwały nr X/38/77 WRN w Olsztynie z dnia 8 grudnia 1977 r. (Dz. Urz. WRN Nr 11, poz. 51) i Nr VIII/31/77WRN w Suwałkach z dnia 5 grudnia 1977 r. w sprawie utworzenia Mazurskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. WRN Nr 8, poz.36). Granice

MPK obejmują północno-zachodnią część obszaru Gminy. Powierzchnia MPK wynosi 53 655 ha a jego strefa ochronna liczy 18608 ha. 14706ha tj. 27% powierzchni MPK znajduje się w granicach Gminy Ruciane - Nida, to z kolei stanowi 41,1% powierzchni Gminy.

W 1993 r. opracowany został plan zagospodarowania Mazurskiego Parku Krajobrazowego. Po zatwierdzeniu planu przez Wojewodę Suwalskiego i Wojewodę Olsztyńskiego w drodze rozporządzeń, ustalenia zawarte w planie zagospodarowania MPK, przeniesiono jako obowiązujące do planów Gmin położonych na terenie MPK.

W 2005 r. Rozporządzeniem Nr 4 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 stycznia 2005 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Mazurskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 7, poz. 149) potwierdzono jego aktualność. Jednak stosownie do obowiązującego prawa, rozporządzenie to musiało być uchylone, co też stało się w drodze Rozporządzenia Nr 41 Wojewody Olsztyńskiego z dnia 17 października 2005r. uchylającego rozporządzenie w sprawie planu ochrony Mazurskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Warm-Maz. Nr 155, poz1766). Plan Ochrony Mazurskiego Parku Krajobrazowego został ustanowiony uchwałą nr XIX/368/12 Sejmiku Województwa Warmińsko Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2012 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Mazurskiego Parku Krajobrazowego.

- Charakterystyka Mazurskiego parku Krajobrazowego

Lasy są główną formacją roślinną parku, wywierają też dominujący wpływ na piękno i atrakcyjność tego terenu. Mają one na rozpatrywanym obszarze w większości postać zbiorowisk borowych, przede wszystkim borów mieszanych, na które przypada prawie 60% powierzchni leśnej. Na drugim miejscu znajdują się bory świeże, zajmujące około 20% powierzchni. Pozostały odsetek przypada na lasy liściaste, rzadziej olsy, łęgi, bory bagienne i bory świerkowe na torfowiskach. Ponadto na obszarze parku występuje ponad 900 gatunków roślin co stanowi ponad 70% ogółu roślin naczyniowych Pojezierza Mazurskiego oraz 40% flory całego kraju.

Charakterystycznym elementem parku oprócz bujnej roślinności są także liczne występujące jeziora – około 60 powyżej 1 ha. Do największych znajdujących się na terenie gminy Ruciane – Nida zalicza się : Bełdany, Warnoły i Guzianka Wielka.

Gleby Parku są, jak na warunki niżowe, bardzo zróżnicowane, co wynika z różnorodności występującego tu podłoża (torfy, piaski różnego pochodzenia, gliny zwałowe z dużą zawartością węgla wapnia - ok. 15 %, utwory pyłowe i iły.

Fauna Mazurskiego Parku Krajobrazowego należy do najbogatszych w Polsce. Do często spotykanych ssaków należą tu: jelen, sarna, dzik, zając, wiewiórka, lis, jenot, kuna, łasica, tchórz, jeż, kret oraz ryjówki i nietoperze. Spotyka się też łosie, wilki, wydry, gronostaje, borsuki, bobry, a z drobnych ssaków rzęsorka. Bardzo rzadkie są rysie. Na terenie Parku występuje wiele rzadkich i ginących ptaków. Do takich można orla bielika (9-10 par lęgowych), rybołowa (2-3 pary), orlika krzykliwego (15-20 par), bociana czarnego (1-2 pary), sowę - puchacza (3-4 pary), cietrzewia (na granicy wyginięcia). Występującymi tu gatunkami ryb są: płoć, wzdregę, leszcz, krąp, kleń, kielb, szczupak, sandacz, okoń, sum, lin, węgorz, ukleja, sporadycznie świnka oraz sielawa.

4.1.2 REZERWATY PRZYRODY

Na obszarze Gminy znajdują się trzy rezerwaty przyrody:

- Rezerwat leśny „Jezioro Nidzkie”
- Rezerwat leśny „Krutynia Dolna”
- Rezerwat faunistyczny „Jezioro Warnoły”.

Rezerwat „Jezioro Nidzkie”

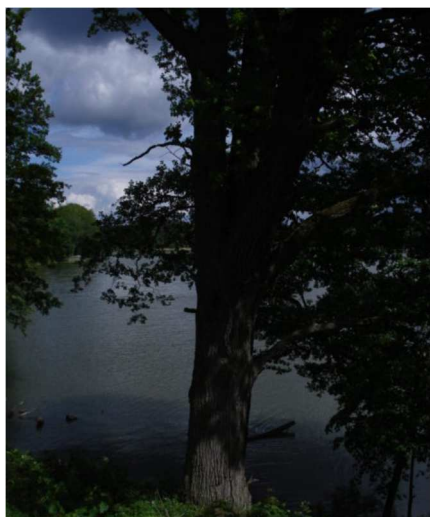
utworzony w 1972r. (MP Nr 53, poz. 283) w celu ochrony krajobrazu Jeziora Nidzkiego i otaczających je lasów. Położony jest na terenie dwóch gmin: Ruciane - Nida i Pisz oraz na terenie dwóch nadleśnictw: Maskulińskie i Pisz.

Powierzchnia rezerwatu wynosi

2934,71ha, tworzą ją: część Jez. Nidzkiego (ok. 1650 ha wraz z wyspami), jezioro Oko (10 ha), oraz otaczające je lasy o powierzchni 1275 ha. Jezioro Nidzkie jest wąskim zbiornikiem rynnowym, z urozmaiconą linią brzegową i wysokimi brzegami o nachyleniu dochodzącym do 40°. Przy brzegach porośnięte jest pasmem szuwaru przechodzącego stopniowo w zarośla wierzbowe i las. Jezioro Nidzkie ma około 23 km długości i 0,2 do 3,5 km szerokości,

Fot.4.1 Jezioro Nidzkie
Źródło: fotografia własna

Fot.4.2 Dąb nad jeziorem Nidzkim
Źródło: fotografia własna

usytuowane jest w południowej części systemu Wielkich Jezior Mazurskich. W kilku miejscach na wschodnim brzegu jeziora zachowały się stare dęby [Fot. 4.2] i dorodne lipy. W rezerwacie występuje kania czarna, dość często spotkać można czaplę siwą. Bardzo rzadko spotyka się rysia. Rezerwat podlega silnej presji turystycznej, mimo to gniazduje tu m.in.: polęgowym stanowi koncentrację mewy śmieszki,

krzyżówki i łyski. Nad jeziorem zaobserwować można bielika, trzmielajada, rybołowa.

Rezerwat „Krutynia Dolna”

Rezerwat krajobrazowo – florystyczny – faunistyczny, o pow. 969,33 ha. Utworzony w 1989 r. (M.P. 1989 nr 17 poz. 120), w celu ochrony fragmentu naturalnego krajobrazu polodowcowego wraz z występującymi na tym terenie naturalnymi ekosystemami wodnymi, torfowiskowymi

Fot.4.3 Bujna roślinność rezerwatu Krutyni
Źródło fotografia własna

leśnymi. Leży na terenie Gmin: Mikołajki i Ruciane - Nida, w Nadleśnictwie Maskulińskie, na terenie Mazurskiego Parku Krajobrazowego. Swymi granicami obejmuje 3 jeziora: Malinówko, Gardyńskie, Dłużec i Smolak o łącznej powierzchni 125,9 ha, odcinek Krutyni wraz z przyległymi terenami o pow. 21,2 ha oraz przyległe lasy o pow. 822,2 ha. W wodach rezerwatu i na ich obrzeżach występują m.in. grąziel żółty, grzybienie białe, oska aloesowa, rdestnica przeszyta i połyskująca, oczeret jeziorny. W bogatym runie leśnym występuje m.in. przyłuszczka pospolita, konwalia majowa, kopytnik pospolity., lilia złotogłów; na torfowiskach m.in. rosiczka okrągłolistna, listera jajowata i sercowata i in. Spotykano tu m.in. bielika, orlika krzykliwego, rybołowa, bociana czarnego, żurawia, wilka i rysia.

Rezerwat „Jezioro Warnołty”

Rezerwat krajobrazowo-ornitologiczny, o powierzchni 373,3 ha. utworzony w 1976 r. (M.P. 1976 nr 24 poz. 108) dla ochrony jeziora Warnołty (fot 4.4), stanowiącego odnogę Śniardw. Jest to obszar lęgowy wielu gatunków ptaków wodno-błotnych oraz miejsce żerowania rzadkich gatunków ptaków drapieżnych. Są wśród nich: łabędź niemy, czapla siwa,

kokoszka wodna, łyska, kaczka krzyżówka perkoz dwuczuby, bielik, kania czarna i ruda. Jest to jezioro eutroficzne z dobrze wykształconą roślinnością wodną, której głównym składnikiem jest trzcina pospolita. Jej skupiska wnikają daleko w obręb powierzchni wodnej. Jezioro otaczają skupienia roślinności turzycowej, zarośli

Fot.4.4 Jezioro Warnołty

Źródło: fotografia własna

4.1.3 OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Na terenie gminy Ruciane – Nida zgodnie z rozporządzeniem Nr 21 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003r. (Dz.Urz.Woj.Warm.-Maz. Nr 52, poz. 725) w sprawie wprowadzenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie woj. warmińsko-mazurskiego, znajdują się 4 obszary chronionego krajobrazu:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego - Ruciane-Nida („OCHK Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego - Ruciane-Nida”), o powierzchni 1 636,5 ha, obszar ten w całości znajduje się w Gminie Ruciane – Nida. Regulowany jest prawnie przez rozporządzenie Nr 138 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 13 listopada 2008 r.
- Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego - Szeroki Bór” („OCHK Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego - Szeroki Bór”), o powierzchni 591,5 ha, obszar ten znajduje się na granicy gmin Ruciane – Nida i Pisz. Regulowany jest prawnie przez rozporządzenie Nr 137 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r.

- Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy i Jezior Piskich” („OChK Puszczy i Jezior Piskich”), o powierzchni 43 629,8 ha, obszar ten w gminie – Ruciane Nida obejmuje strefę buforową rezerwatu „jezioro Nidzkie”. Regulowany jest prawnie przez rozporządzenie Nr 151 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r.
- Spychowski Obszar Chronionego Krajobrazu, którego tylko skrawek znajduje się na terenie gminy Ruciane – Nida. Obszar ten jest regulowany prawnie przez rozporządzenie Nr 133 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Spychowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Powierzchnia obszaru wynosi 12 101,8 ha, częściowo położony jest w granicach gminy Ruciane-Nida.

4.1.4 OBSZARY NATURA 2000

Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 jest dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków (tzw. Dyrektywa Ptasia) i dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa Siedliskowa), które zostały transponowane do polskiego prawa, głównie do ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134, ze zm.).

Wyznaczanie najcenniejszych, pod względem przyrodniczym, obszarów o których mowa w dyrektywach unijnych odbywa się na podstawie naukowego rozpoznania rozmieszczenia najważniejszych miejsc występowania rzadkich zwierząt i ich siedlisk.

Cały obszar gminy Ruciane – Nida objęty jest siecią Natura 2000. Na terenie obszaru Natura 2000 wyróżnia się ostoję ptasią o randze europejskiej (Puszcza Piska kod PLB280008). Ponadto, na terenie gminy wyznaczony jest Specjalny Obszar Ochrony „Ostoja Piska”(PLH280013). Na tym terenie występuje co najmniej 37 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 12 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Bardzo ważnym elementem chronionego obszaru jest ostoja cietrzewia. W okresie lęgowym obszar zasiedla powyżej 2% populacji krajowej bielika i cietrzewia; ponadto obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej takich gatunków ptaków jak: bocian czarny, orlik krzykliwy, puchacz, rybitwa rzeczna, włochatka; w stosunkowo wysokiej liczebności występuje derkacz.

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 – Puszcza Piska (kod obszaru: PLB280008)

Obszar cechuje się dużą powierzchnią ogólną – 173 tys. ha oraz licznymi jeziorami, w tym największym polskim jeziorem Śniardwy. Teren jest w większości porośnięty borami.

Występuje tu stosunkowo dużo drzewostanów powyżej 100 lat. Obszar w ujęciu międzynarodowym jest ważną ostoją bielika *Haliaeetus albicilla*, orlika krzykliwego *Aquila pomarina*, żurawia *Grus grus* oraz włochatki *Aegolius funereus*. W ostoi stwierdzono występowanie 202 gatunków ptaków, w tym 153 lęgowych. Występuje tu 48 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, z tego 35 jest lęgowych. Spośród gatunków ptaków wymienionych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt na terenie obszaru występuje 28 gatunków.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Piska (kod obszaru: PLH280013)

Obszar zajmuje powierzchnię 58 tys. ha. Powierzchnia wpisuje się w OSOP Natura 2000 Puszcza Piska. Odznacza się dużą różnorodnością biologiczną. Występują tu prawie wszystkie podstawowe zbiorowiska roślinne charakterystyczne dla Polski północno-wschodniej. Z siedlisk Natura 2000 największą powierzchnię zajmuje grąd subkontynentalny *Tilio-Carpinetum* 9170-2. Niespełna 70 % powierzchni obszaru zajmują lasy, wśród których dominują bory sosnowe. Lasy łęgowe i olsy zachowały się jedynie w dolinach rzecznych. Stosunkowo duży udział stanowią dobrze zachowane zbiorowiska wodne i torfowiskowe. Flora naczyniowa liczy około 900 gatunków. Spośród siedlisk wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywy Rady 92/43/EWG) na terenie obszaru występuje 16 ich rodzajów oraz 16 gatunków z Załącznika II. Jest to również ważna ostoja wydry *Lutra lutra*, bobra *Castor fiber* i wilka *Canis lupus*.

4.1.5 LEŚNY KOMPLEKS PROMOCYJNY LASY MAZURSKIE

Kompleks obejmując w swoich granicach Puszcę Piską. Kompleks „Lasy Mazurskie” jest obszarem funkcjonalnym grupującym pięć nadleśnictw oraz Stację Badawczą PAN w Popielnie na łącznej powierzchni 118 tys. ha. W gminie Ruciane – Nida w jego skład wchodzi następujące nadleśnictwa:

- Nadleśnictwo Pisz 36 496ha,
- Nadleśnictwo Maskulińskie 28 334ha,
- PAN Popielno 1 773 ha

Unikalne walory przyrodniczo- krajobrazowe Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Mazurskie” wynikają z puszczańskiego charakteru pięknych pojeziernych krajobrazów. Lasy stanowią genetycznie najstarsze krajobrazy kulturowe. Na obszarze LKP

„Lasy Mazurskie” występuje także ponad 100 zaewidencjonowanych gatunków roślin rzadkich, objętych ochroną gatunkową, zagrożonych i ginących.

4.2 OCHRONA INDYWIDUALNA

4.2.1 POMNIKI PRZYRODY

Zgodnie z art. 40 ustawy o ochronie przyrody z 2004 r, pomnikiem przyrody można nazywać pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Na terenie gminy Ruciane – Nida znajduje się kilkadziesiąt pomników przyrody, na które składają się:

- 1 aleja
- 14 grup drzew
- 45 pojedynczych drzew
- Głazy narzutowe

Największy odsetek pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy Ruciane – Nida stanowią stare drzewa [Fot.7.6], występujące pojedynczo lub w grupach. Jednak jednym z najciekawszych pomników przyrody w gminie jest obszar głazowiska we wsi Wojnowo. W lesie, pomiędzy Jez. Duś, a drogą prowadzącą w kierunku szosy Szczytno-Ruciane. Głazowisko zajmuje powierzchnię ok. 9 ha, a na jego terenie znajduje się ok. 13500 głazów. Ponadto indywidualną ochroną zostały objęte w 1986 dwa głazy znajdujące się na południowy wschód od Wojnowa: jeden o obwodzie 975 cm i wysokości 1,2 m; - drugi o obwodzie 700 cm i wysokości 1 m. W tabeli

Fot.7.6 Dąb – pomnik przyrody
Źródło fotografia własna

poniżej przedstawiono zestawienie pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy.

Tabela 4.1

Wykaz pomników przyrody z terenu Gminy Ruciane - Nida

Lp	Rodzaj pomnika (obwód; wys. drzewa w m)	Określenie położenia	Rok uznania
1	Dąb szypułkowy (4,76;25)	Oddz. 83j L-ctwo Ruciane	1952
2	Grupa drzew "Królewskie Dęby" (2 Db szyp.) (4,6-5,3;28-28)	Oddz. 83h L-ctwo Ruciane	1952
3	Dąb szypułkowy (4,75;25)	Oddz. 54 Popielno	1952
4	Dąb szypułkowy (4,05;28)	Piaski oddz. 4a L-ctwo Wejsuny	1952
5	Dąb szypułkowy (5,8;24)	Oddz. 83h L-ctwo Ruciane	1952
6	Sosna posp. (3,3;35)	Zdrużno, oddz. 166h L-ctwo Guzianka	1952
7	Grupa drzew (2 Db szyp) (3,8-4,62;30-30)	Lipnik oddz. 21h L-ctwo Lipnik	1952
8	Dąb szypułkowy „Grunwald” (5,65;28)	Ruczaj oddz. 142f L-ctwo Ruczaj	1965
9	Dąb szypułkowy (6,3;25)	Nida oddz. 143k L-ctwo Guzianka	1965
10	Dąb szypułkowy (4,8;26)	Ruciane oddz. 83h L-ctwo Ruciane	1965
11	Dąb szypułkowy (5,2;26)	Ruciane oddz. 102c L-ctwo Guzianka	1965
12	Dąb szypułkowy (5;27)	Ruciane oddz. 102 L-ctwo Guzianka	1965
13	Dąb szypułkowy (4,6;16)	Ruciane oddz. 102c L-ctwo Guzianka	1965
14	Dąb szypułkowy (6,3;25)	Nida oddz. 143k L-ctwo Guzianka	1965
15	Grupa drzew (3 Db szyp) (4-4,0564;12;26-26- 26)	Ruciane - Nida 50m od brzegu jeziora Guzianka	1975
16	Dąb szypułkowy (3,7;26)	Ruciane - Nida przy przystani żeglarskiej	1975
17	Grupa drzew (2 Db szyp) (3,9-4,6;26-27)	Ruciane - Nida oddz. 95a L-ctwo Ruciane	1975
18	Dąb szypułkowy (4,3;14)	Ruciane - Nida oddz. 102 L-ctwo Guzianka	1975
19	Lipa drobnolistna (3,9;27)	Niedźwiedzi Róg 50m od brzegu jez. Śniardwy	1977
20	Dąb szypułkowy (3,32;30)	Ukta 50m od skrzyżowania dróg Mikołajki-Mragowo	1980
21	Dąb szypułkowy (3,3;30)	Ukta przy placu Szkoły Podstawowej	1980
22	Dąb szypułkowy (3,72;29)	Wejsuny oddz. 2b L-ctwo Wejsuny	1985
23	Dąb szypułkowy (4,35;24)	Wejsuny oddz. 2b L-ctwo Wejsuny	1985
24	Grupa drzew (3 Db szyp) (3,28-3,6-4,2;23- 30-34)	Wejsuny oddz. 4a L-ctwo Wejsuny	1985
25	Dąb szypułkowy (4,8;35)	Popielno 50m od jez. Beldany	1985
26	Grupa drzew (2 Db szyp) (3,4-3,6;27-27)	Ukta oddz. 224d L-ctwo Ukta	1985
27	Grupa drzew (9 Db szyp) (3,27-3,45-3,55- 3,6-3,7-3,8-3,85-4,44;27-27-27-27-27- 27-28-28)	Ukta oddz. 224d L-ctwo Ukta	1985
28	Grupa drzew (7 Db szyp) (3,35-3,35-3,45- 3,75-4,4,1-5,05;27-27-27-26-28-28)	Ukta oddz. 223g-h L-ctwo Ukta	1985
29	Dąb szypułkowy (3,65;27)	Ukta oddz. 223j L-ctwo Ukta	1985
30	Dąb szypułkowy (3,95;27)	Ukta oddz. 221a L-ctwo Ukta	1985
31	Grupa drzew (2 Db szyp) (3,25-4,3;28-26)	Ukta oddz. 221b L-ctwo Ukta	1985
32	Dąb szypułkowy (4,15;26)	Ukta oddz. 213a L-ctwo Ukta	1985
33	Dąb szypułkowy (4,2;26)	Popielno oddz. 54c	1986

34	Sosna pospolita (3,3;35)	Popielno oddz. 48f	1986
35	Dąb szypułkowy (3,5;28)	Wygrany oddz.202g L-ctwo Gąsior	1993
36	Grupa drzew (3 Db szyp) (3-3,4-3,5;26-28-28,5)	Wygryny oddz.201h L-ctwo Gąsior	1993
37	Dąb szypułkowy (3,3;26)	Wygryny oddz.218b L-ctwo Ukta	1993
38	Dąb szypułkowy (3,4;27)	Wygryny oddz.210j L-ctwo Ukta	1993
39	Grupa drzew (3 Db szyp) (3-3,05-3,34;20-20-20)	Wygryny oddz.216j L-ctwo Ukta	1993
40	Grupa drzew (3 Lp drobnol.) (3,3)(5 i 11 szt zrośniętych)	Wygryny oddz.216j L-ctwo Ukta	1993
41	Dąb szypułkowy (4,07;30)	Ruciane - Nida oddz. 54g L-ctwo Ruciane	1993
42	Grupa drzew (2 Db szyp) (3,3-5,33-3;20-24)	Onufryjewo oddz. 4a L-ctwo Wejsuny	1993
43	Dąb szypułkowy (4,6;25)	Onufryjewo oddz. 8a L-ctwo Wejsuny	1994
44	Dąb szypułkowy (2,8;20)	Onufryjewo oddz. 8a L-ctwo Wejsuny	1994
45	Dąb szypułkowy (3,95;20)	Onufryjewo oddz. 8a L-ctwo Wejsuny	1994
46	Dąb szypułkowy (3,15;20)	Śwignajno przy skrzyżowaniu dróg polnych nr 209 i 210	1994
47	Lipa drobnolistna (3,18;25)	Kadzidłowo koło wsi	1994
48	Dąb szypułkowy (4,5;27)	Ruciane-Nida oddz. 54f L-ctwo Ruciane	1994
49	Dąb szypułkowy (3,35;25)	Guzianka oddz.101j L-ctwo Guzianka	1994
50	Dąb szypułkowy (2,4;25)	Guzianka oddz.101j L-ctwo Guzianka	1994
51	Dąb szypułkowy (3,9;30)	Guzianka oddz.101k L-ctwo Guzianka	1994
52	Dąb szypułkowy (3,1;30)	Guzianka oddz.101k L-ctwo Guzianka	1994
53	Wierzba (5,2;25)	Ukta przy rozwidleniu dróg w kierunku wsi Wojnowo	1994
54	Grupa drzew (8 klon) (1,5-1,8-1,8-1,85-2-2,15-2,3-3,4;20-20-21-20-21-22-23-25)	Iznota przy drodze	1994
55	Lipa drobnolistna (3,02;25)	Iznota przy drodze	1994
56	Aleja (lipa drobnol. i klon)	Ukta, droga w Ukie do granicy lasu w kier. Iznoty	1994
57	Dąb szypułkowy (4,15;27)	Popielno 30m na wschód od jez. Beldany	1998
58	Dąb szypułkowy (3,85;24)	Ruciane-Nida ul. Dworcowa	1998
59	Dąb szypułkowy „Kolejarz” (3,85;30)	Ruciane-Nida ul. Dworcowa przy stacji PKP	1998
60	Lipa drobnolistna (2,98;26)	Ruciane-Nida nad jez. Guzianka	1998
61	Dąb szypułkowy „Perkunas” (5,30; 25)	L-ctwo Krzyże, 350m na N od I-czówki Pranie przy ścieżce dydaktycznej	2004

4.2.2 UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytkami ekologicznymi w rozumieniu ustawy 16 kwietnia 2004 r. są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Na obszarze gminy znajdują się 3 użytki ekologiczne:

- Grąd Wygryny

Użytek został powołany Rozporządzeniem nr 94 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Grąd Wygryny” (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. nr 105, poz 1727). Powierzchnia użytku wynosi 18,75 ha. Ochronie podlega tu fragment unikalnej w północno-wschodniej Polsce odmiany grądu z kokoryczą pełną *Corydalis solida*.

- Łąka Krutynia

Użytek został powołany Rozporządzeniem nr 57 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Łąka Krutynia” (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. nr 105, poz. 1690). Powierzchnia użytku wynosi 6,83 ha. Użytek stanowi enklawę rezerwatu przyrody Krutynia, jest również miejscem występowania storczyków.

- Zatoka Wygryńska

Użytek został powołany Rozporządzeniem nr 13 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 15 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Zatoka Wygryńska” (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. nr 99, poz. 1576). Powierzchnia użytku wynosi 61,11 ha. Celem ochrony użytku jest zatoka Jeziora Beldany stanowiąca miejsce występowania wielu gatunków zwierząt i roślin chronionych.

4.2.3 OCHRONA GATUNKOWA ROŚLIN I ZWIERZĄT

Oprócz wymienionych powyżej form ochrony przyrody na terenie gminy obowiązuje ochrona gatunkowa roślin i zwierząt. Ochrona gatunkowa zgodnie z ustawą o ochronie przyrody ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem gatunków roślin,

zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej. Ponadto minister środowiska w drodze rozporządzenia określa dziko żyjące gatunki roślin, zwierząt i grzybów objęte ochroną – ścisłą i częściową.

Na granicach gminy w obszarze Nadleśnictwa Pisz istnieje 5 stref wokół gniazd bielika, w Nadleśnictwie Maskulińskie 2 strefy bielika, 1 – orlika i 2 kani, a w lesie PAN Popielno 4 strefy bielika – łącznie więc 14 stref wokół gniazd rzadkich ptaków.

4.3 PODSUMOWANIE

Istniejący system ochrony prawnej przyrody w gminie Ruciane – Nida wynika z nieprzeciętnego bogactwa tego środowiska. Lasy i wody łącznie zajmują ok. 85 % terenu gminy. Pomimo ustanowionych obszarów chronionych oraz obowiązywaniu przepisów, które je regulują niezbędne jest minimalizowanie zagrożeń, które mogłyby powodować degradację tego niezwykle cennego ekosystemu. W szczególności przeciwdziałać należy nadmiernej sukcesji terenów turystyczno – rekreacyjnych w sposób nieusystematyzowany, prowadzący do niszczenia siedlisk, oraz płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt przez nadmierny napływ turystów.

Pożądany byłby stan, w którym rozwój gminy nie byłby hamowany i ograniczany przez przepisy stojące na straży ochrony przyrody ale także rozwój ten nie wpływałby negatywnie na obszary chronione. Połączenie rozwoju zrównoważonego, jako „rozwój społeczno – gospodarczego, w którym nastąpi integracja wszelkich działań, mających na celu zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń oraz ładu przestrzennego stanowiącego główne zamierzenie gospodarki przestrzennej, konieczne jest aby stało się nadrzędnym celem kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

5. UWARUNKOWANIA KULTUROWE

Na uwarunkowania kulturowe składają się wszelkie elementy stanowiące dziedzictwo kulturowe danego regionu. Do takich elementów zaliczyć można przed wszystkim zabytki. Według przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 r. za zabytek uznaje się – „nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”. Ponadto na uwarunkowania kulturowe składają się także takie elementy przestrzenne jak środowisko kulturowe czy krajobraz kulturowy.

Środowisko kulturowe definiuje się jako przekształcone przez człowieka twory przyrody ożywionej i nieożywionej (komponenty przyrodnicze, naturalne) oraz wytworzone wartości materialne (np. dobra kultury, zabytki) i duchowe (np. normy społeczne i zasady postępowania, wierzenia religijne, obyczaje i zwyczaje). Środowisko to jest istotnym składnikiem jakości życia człowieka, na które składa się poziom życia oraz jego warunki, a także otoczenie, tworzące łącznie pojęcie dobrobytu. A więc środowisko kulturowe człowieka obejmuje przekształcone przez niego otoczenie oraz dzieła rąk (kultura materialna) i umysłu (kultura niematerialna)” [MAŁACHOWICZ 1988]

Natomiast definicję krajobrazu kulturowego można znaleźć w przytoczonej powyżej ustawie z 23 lipca 2003 r. – krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

W celu ochrony zabytków w Polsce zgodnie z przepisami z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyróżnia się następujące instrumenty:

- Wpis do rejestru zabytków – rejestr prowadzony jest na terenie województwa przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- Uznanie za pomnik historii – Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć taki wniosek po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków.

- Utworzenie parku kulturowego – Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.
- Ponadto zgodnie z ww. przepisami przewiduje ochronę zabytków na podstawie niżej wymienionych dokumentów tj.: ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

5.1 HISTORYCZNY ROZWÓJ OSADNICTWA

Teren Gminy Ruciane Nida znajduje się w południowej części obszaru zajmowanego historycznie przez ludy pruskie. W czasach prehistorycznych obszary te z dużą ilością wód stojących i obszarów podmokłych oraz trudnymi do eksploatacji rolniczej glebami gliniastymi nie były zbyt atrakcyjne osadniczo. Słaby stan rozpoznania archeologicznego nie pozwala na obszerną i szczegółową charakterystykę osadnictwa pradziejowego, jednak wnioskując z sąsiednich, lepiej przebadanych terenów o podobnych warunkach fizjograficznych, można stwierdzić, że w okresie epoki kamienia istniała penetracja tych terenów przez grupy myśliwych eksploatujących środowisko wodne i leśne. Grupy te mogły funkcjonować na tym terenie do początków 2 tysiąclecia p.n.e., gdyż były one nie atrakcyjne dla wczesnych społeczeństw neolitycznych.

Podobnie w epoce brązu tereny te mogły być penetrowane jedynie przez kultury preferujące pastersko-koczowniczy model gospodarczy. Pierwsze bardziej wyraźne ślady stałego osadnictwa na tym terenie pochodzą z okresu wpływów rzymskich, to jest pierwszych wieków naszej ery. Ze znalezisk przypadkowych znane są zabytki pochodzące z cmentarzysk, z rejonu Wygryn i Wejsun. W tym kontekście można mówić o funkcjonowaniu na tym terenie ludności grupy galindzkiej kultury zachodniobałtyjskiej.

We wczesnym średniowieczu tereny te nazywane Galindią były rejonami peryferyjnymi zarówno osadnictwa bałtyjskiego, jak i słowiańskiego. Brak znalezisk archeologicznych sugerowałby istnienie tu pustki osadniczej, jednakże może być wynikiem

złego stanu badań i w miarę postępu rozpoznania archeologicznego jakieś formy osadnictwa mogą być wykryte.

Po opanowaniu terenów pruskich przez Krzyżaków rejon ten postanowiono pozostawić jako puszcę graniczną z Mazowszem, a osadnictwo nowożytne wkracza tu dopiero wraz z akcją cyklu szkatułkowego w XVII i XVIII wieku. Z tego okresu pochodzą miejscowości lokowane wśród lasów, których niwy siedliskowe i rozłogi pól powstawały na skutek karczunku. Wszystkie one mają nowożytne układy ruralistyczne w formie luźnych ulicówek lub wielodrożnic. Zabudowane były budownictwem drewnianym przypominającym pobliskie Kurpie, gdyż większość osadników pochodziła właśnie z tego terenu.

Zabudowa drewniana dominowała tu aż do początku XX wieku, a w niektórych miejscowościach jest dominująca do chwili obecnej. Wymiana zabudowy na murowaną zaczęła się tu dopiero na przełomie XIX i XX wieku. Należy przyjąć, że pierwszymi murowanymi budowlami we wsiach były kościoły (Ukta, Wejsuny) i szkoły, a następnie inne obiekty „państwowe”, jak leśniczówki, domy żandarmów. W następnej kolejności zaczęto wymieniać na murowaną zabudowę mieszkalną we wsiach. Zabudowa gospodarcza natomiast zaczęła być wymieniana wcześniej, gdyż kamień był łatwo dostępnym i tanim surowcem przydatnym do budowy „gorszych” budynków.

W XIX wieku na tym terenie osiedliły się grupy ludności uciekającej przed prześladowaniami z powodów religijnych z terenów Rosji Carskiej. Starowiercy, którzy nie godzili się z reformą prawosławia, mającą miejsce w końcu XVII wieku musieli opuścić terytorium Rosji i w pierwszej fazie swej wędrówki osiedlili się na ziemiach Rzeczypospolitej i Litwy. Po upadku Rzeczypospolitej, kiedy władze Królestwa Polskiego próbowały narzucić im przymusową służbę wojskową i naruszać zasady ich religii postanowili opuścić Polskę. Rozpoczęli wówczas pertraktacje z monarchą pruskim, w wyniku których 5 grudnia 1825 roku król Pruski Fryderyk Wilhelm III zgodził się na osiedlenie staroobrzędowców na Mazurach. Jako pierwszy przesiedlił się Onufry Jakowlew, który z czasem założył wieś, Onufryjewem. Był on pośrednikiem przy zawieraniu dalszych umów o zakup ziemi. Do końca 1830 roku staroobrzędowcy zakupili ziemię nad Krutynią w okolicy jeziora Duś, gdzie założyli wieś oficjalnie nazwaną Eckertsdorf. Jednak brat przywódcy sekty Sidor Borysow nazwał ją Wojnowo. Z czasem założyli dalsze wsie – Gałkowo, Mościszki, Zameczek, Iwanowo, Świgajno, Piaski, Kadzidłowo, Piotrowo i Osiniak. Łącznie staroobrzędowcy nabyli 5047 morgów leśnego gruntu. Była to grupa ludności bardzo hermetyczna, przynieśli na te tereny swoją kulturę, czytelną współcześnie w postaci

osobnych cmentarzy, zlokalizowanych w rejonie Wojnowa i Onufryjewa, świątyń, z których dwie znajdują się w Wojnowie. Sprowadzili też na ten teren charakterystyczne formy budownictwa, polegające na większym przywiązaniu do drewna jako budulca. Również niektóre Rozwiązania funkcjonalno – formalne obiektów budowlanych charakterystyczne są dla tej grupy etnicznej. Dotychczas pozostały w zabudowie Wojnowa, Gałkowa Osiniaka-Piotrowa, charakterystyczne budynki gospodarcze o nieco innych proporcjach niż na terenach otaczających (wyższe) z częścią mieszkalną (letnia kuchnia) od strony wjazdu na siedlisko. W 1847 roku główny ośrodek fiedosiejewski, jakim był Klasztor Preobrażeński w Moskwie postanowił założyć w Wojnowie klasztor. Zamierzeniem było stworzenie ośrodka niezależnego od ingerencji władz carskich. Zadanie to powierzono Pawłowi Ledniewowi, zwanemu później Pawłem Pruskim. W 1849 roku nabył on 12 włók ziemi nad jeziorem Duś, na której wznosił klasztor i świątynię tzw. molennę. Została ona w latach 1852 - 1867 rozbudowana. Paweł Pruski założył także żeński klasztor staroobrzędowców w Pupach (Spychowo) oraz drukował pisma staroobrzędowe w drukarni Gęsiorowskiego w Piszcu. Nakłady tych wydawnictw sięgające niekiedy 5 tysięcy egzemplarzy były rozprowadzane również w ośrodkach staroobrzędowców za granicą – w Turcji, Austrii i Rosji.

Ta specyficzna grupa etniczno-religijna w chwili obecnej znajduje się w stadium zaniku. Składa się na to wiele przyczyn, jak choćby naturalne otwieranie się społeczeństwa, ale również znajdujemy przyczyny historyczne polegające na ekspansji prawosławia, które próbowało likwidować odłamy staroobrzędowców. Śladem takiej misji jest znajdująca się w Wojnowie cerkiew prawosławna wraz z klasztorem żeńskim, założonym tu jako przeciwwaga dla klasztoru staroobrzędowców. Ważnym czynnikiem destrukcji był także proces opuszczania tych terenów w okresie po 1945 roku. Duża grupa staroobrzędowców tworzy dziś diasporę na terenie Niemiec.

Proces wymiany ludności dotyczył również pozostałej ludności „mazurskiej” zamieszkującej wioski Gminy Ruciane-Nida. Część poczuwających się do „niemieckości” wyjechała tuż po 1945 roku. Inni raczej bardziej z powodów socjalnych niż etnicznych wyjeżdżali na przestrzeni 2 połowy XX wiek, pozostawiając swe zagrody.

Ważnym czynnikiem rozwojowym dzisiejszego terenu gminy były podejmowane na przestrzeni 2 połowy XIX wieku przedsięwzięcia komunikacyjne. Wybudowano wówczas część bitych dróg, a wybudowanie w końcu XIX (1898r.) wieku linii kolejowej, która łączyła te tereny z obszarem całych Prus Wschodnich, a nawet Rzeszy stało się szczególnie ważnym impulsem dla rozwoju przemysłu drzewnego, a w następnej kolejności przyczyniło się do rozwoju turystyki. Budowa linii kolejowych miała dla Prus Wschodnich przede

wszystkim znaczenie strategiczne związane z przyjętą tam doktryną wojenną i przewidywaną wojną z Rosją, dlatego też linie kolejowe były szczególnie starannie zabezpieczane i fortyfikowane (ufortyfikowany most na przejściu linii kolejowej przez kanał w Rucianem). Oprócz linii kolejowej niezwykle cennej dla tego regionu prusacy wzmacniali pod względem militarnym także obszar Prus Wschodnich. Taki pas fortyfikacji budowany był od połowy XIX wieku na linii Wielkich Jezior Mazurskich. Jego centralnym elementem była Twierdza Boyen w Giżycku, ale w czasie do pierwszej wojny światowej umocniono również inne ważne strategicznie miejsca na tym obszarze. Między innymi ufortyfikowano okolice Rucianego tworząc węzeł obronny Ruciane – Guzianka, który jednak nie odegrał tak w czasie pierwszej jak i drugiej wojny światowej żadnej roli.

Wypadkową rozwoju infrastruktury kolejowej na tym terenie stało się rozwinięcie przemysłu drzewnego w postaci zakładu przerobu drewna. Obecnie po fabryce sklejk pozostały jedynie tereny do rekultywacji,

Z przemysłem drzewnym związany był także zakład wyłuszczeni nasion, mający charakter unikatowy w skali regionu, a ostatnio wpisany do rejestru zabytków.

Z gospodarką leśną wiąże się również sieć istniejącej tu już od schyłku średniowiecza organizacji służby leśnej i związana z nią infrastruktura w postaci leśniczówek. W obecnej formie architektonicznej większość z nich pochodzi z przełomu XIX i XX wieku, jednak tradycje miejsca sięgają tu zwykle o wiele dalej w głąb dziejów. Część leśniczówek jest do chwili obecnej użytkowana godnie z pierwotnym przeznaczeniem, z części administracja leśna rezygnuje, przekształcając je w obiekty o charakterze rekreacyjnym, a niekiedy niestety próbując je likwidować. Zachowanie leśniczówek jest na tym terenie jednym z ważniejszych zadań dla ochrony krajobrazu kulturowego tego terenu.

Pierwotnie ze względu na znaczenie gospodarcze rozwijano budowę szlaków wodnych i związanych z nimi urządzeń hydrotechnicznych. Miały one służyć transportowi płodów rolnych i wyrobów przemysłowych w czasach, gdy nie było jeszcze dobrze rozwiniętej sieci dróg bitych, a drogi żelazne prawie nie istniały, to jest w pierwszej połowie XIX wieku. Powstała wówczas sieć kanałów i śluz łącząca system jezior mazurskich i wyprowadzająca komunikację śródlądową do Pisy i dalej Narwi i Wisły. Od początku XX wieku próbowano tym systemem dróg wodnych transportować drewno, gdyż transport towarów przejęła kolej. Plany te nie zakończyły się powodzeniem, gdyż bale drewna uszkadzały urządzenia hydrotechniczne. Szybko jednak dostrzeżono walory turystyczne tych urządzeń i między innymi na ich bazie już od okresu międzywojennego zaczęto rozwijać na tym terenie turystykę o zasięgu ponadlokalnym, wzbogacając istniejącą infrastrukturę techniczną o bazę

gastronomiczno hotelową. Proces ten przerwała II wojna światowa, i powrócono do niego dopiero w latach 60-tych, niestety bez poszanowania dla istniejącego krajobrazu kulturowego. Proces ten trwa do chwili obecnej, aczkolwiek zarysowują się pewne symptomy zmian na lepsze

5.2 OBIEKTY OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY ZABYTKÓW

5.2.1 OBIEKTY ZNAJDUJĄCE SIĘ W REJESTRZE ZABYTKÓW

W tabeli poniżej przedstawiono wykaz obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy, a wpisanych do rejestru zabytków:

Tabela 5.1

Wykaz obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków

MEJSCOWOŚĆ	ADRES	OBIEKT	NR REJESTRU	DATA WPISU	DECYZJA
WOJNOWO		CERKIEW P.W. ZAŚNIĘCIA NM PANNY WRAZ Z PRZYLEGŁYM TERENEM CMENTARZA PRZYKOŚCIELNEGO	A-1489	2 weśnia 1983	KL.WKZ 534/383/D/83
WOJNOWO		MOLENNĄ WIEJSKĄ STAROBRZĘDOWCÓW	A-1459	17 marca 1983	KL.WKZ 534/381/D/83
WOJNOWO		ZESPÓŁ KLASZTORNY, ŻEŃSKI, STAROBRZĘDOWCÓW (KLASZTOR Z MOLENNĄ, DOM ZAKONNY, 2DOMY FURTIALNE, BRAMA 3 BUD. GOSPODARCZE)	A-1455	17 marca 1983	KL.WKZ 534/376/D/83
WOJNOWO		CMENTARZ PARAFIALNY STAROBRZĘDOWCÓW	A-1673	15 maja 1986	KL.WKZ 534/500/D/86
KARWICA		CMENTARZ EWANGELICKI /PŁD. - ZACH. CZ. WSI/	A-2602	11 stycznia 1989	KL.WKZ 534/621/D/89
RUCIANE-NIDA		ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. MATKI BOSKIEJ OSTROBRAMSKIEJ (KOŚCIOŁ I PLEBANIA)	A-2972	15 grudnia 1989	KL.WKZ 534/765/D/89
UKTA		KOŚCIOŁ PARAFIALNY P.W. PODWYŻSZENIA KRZYŻA	A-2978	15 grudnia 1989	KL.WKZ 534/759/D/89
OSINIAK-PIOTROWO		CMENTARZ STAROBRZĘDOWCÓW	A-2903	5 września 1989	KL.WKZ 534/736/D/89
ONUFRIJEWO		CMENTARZ STAROBRZĘDOWCÓW	A-2902	5 września 1989	KL.WKZ 534/735/D/89
ŁADNE POLE		CMENTARZ STAROBRZĘDOWCÓW	A-2901	5 września 1989	KL.WKZ 534/734/D/89
IWANOWO		CMENTARZ STAROBRZĘDOWCÓW	A-2900	5 września 1989	KL.WKZ 534/733/D/89

RUCIANE-NIDA		CMENTARZ KOMUNALNY	A-2899	5 września 1989	KL.WKZ 534/730/D/89
KOŃCEWO		CMENTARZ EWANGELICKI /NA PŁD. - ZACH. OD WSI/	A-2894	5 września 1989	KL.WKZ 534/731/D/89
KOŃCEWO		CMENTARZ EWANGELICKI /NA PN. OD WSI/	A-2898	5 września 1989	KL.WKZ 534/732/D/89
UKTA		CMENTARZ EWANGELICKI /PO PŁD. STR. SZOSY/	A-2884	4 września 1989	KL.WKZ 534/728/D/89
UKTA		CMENTARZ EWANGELICKI /RODZINNY - W ROZWIDLENIU DRÓG/	A-2878	4 września 1989	KL.WKZ 534/727/D/89
ŚWIGNAJNO WIELKIE		CMENTARZ EWANGELICKI	A-2883	4 września 1989	KL.WKZ 534/726/D/89
OSINIAK- PIOTROWO		CMENTARZ EWANGELICKI	A-2879	4 września 1989	KL.WKZ 534/725/D/89
ONUFRIJEWO		CMENTARZ EWANGELICKI	A-2882	4 września 1989	KL.WKZ 534/724/D/89
GAŁKOWO		CMENTARZ EWANGELICKI /NA ZACH. OD WSI/	A-2880	4 września 1989	KL.WKZ 534/723/D/89
WOJNOWO		KLASZTOR STAROWIERCÓW	A-1045	30 lipca 1968	
WOJNOWO	41	CHAŁUPA	A-934	21 maja 1968	
PRANIE		LEŚNICZÓWKA, BUDYNEK INWENTARSKO- GOSPODARCZY, KUCHNIA LETNIA I FR. DUKTU LEŚNEGO	A-4244	23 stycznia 2003	SOZ-216-5340- 7/2003
RUCIANE-NIDA	SŁOWIAŃSKIEGO 19	BUDYNEK MIESZKALNY (TZW. BOREJSZÓWKA)	A-4268	17 grudnia 2003	WUOZ-4972- IZN-5340- 259/2003
RUCIANE-NIDA	SŁOWIAŃSKIEGO 16	BUDYNEK MIESZKALNY WRAZ Z BUDYNKIEM GOSPODARCZYM	A-4266	12 grudnia 2003	WUOZ-4971- IZN-5340- 258/2003
KADZIDŁOWO		OSADA KULTUROWA (4 OBIEKTY)	A-4288	13 lutego 2004	WUOZ-579-IZN- 5340-29/2004
WEJSUNY	WEJSUNY MAŁE	CMENTARZ EWANGELICKI /NAD J. WEJSUNEK W SĄSIEDZTWIE SZOSY/	A-2881	4 września 1989	KL.WKZ 534/729/D/89
ZDRÓŻNO		ZESPÓŁ LEŚNICZÓWKI (LEŚNICZÓWKA, STODOŁA, PIEC CHLEBOWY)	A-4317	16 lutego 2005	WUOZ(AP)- 4100/6-50/05
RUCIANE-NIDA	DWORCOWA 1	ZESPÓŁ WYŁUSZCZARNI NASION WRAZ Z CZĘŚCIĄ DZIAŁKI	A-4421	21 czerwca 2006	IZAR(JD)- 4100/5-52/06
RUCIANE-NIDA	DWORCOWA 8C	BUDYNEK MIESZKALNY, TZW. WILLA ANDERSA	A-4442	11 grudnia 2006	IZAR(JD)- 4100/5-139/06
WOJNOWO	13	CHAŁUPA DREWNIANA	A-4512	2 października 2008	IZAR(JD,BS)- 4100/5-21/08

KADZIDŁOWO		CMENTARZ STAROBRZĘDOWCÓW	A-4608	31 października 2013 r.	-
------------	--	--------------------------	--------	----------------------------	---

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie. Stan na dzień 03.04.2017 r.

5.2.2 OBIEKTY ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Wykaz obiektów i obszarów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków zamieszczone zostały w załączniku nr 2.

5.2.3 OBIEKTY ZNAJDUJĄCE SIĘ W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Tabela gminnej ewidencji zabytków w załączniku nr 3.

5.2.4 CHARAKTERYSTYKA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH W GMINIE

Największy odsetek obiektów zabytkowych w gminie stanowią zabytki sakralne, są to przede wszystkim cmentarze oraz kościoły i cerkwie. Zabytkowe cmentarze stały się jednym z charakterystycznych elementów mazurskiej wsi niewielkie umieszczone w pobliżu zabudowań stanowią znaczącą

Fot.5.1 Cmentarz prawosławny w Wojnowie
Źródło fotografia własna

część krajobrazu kulturowego. W gminie Ruciane-Nida istnieje kilkadziesiąt takich nekropoli. Wśród nich są cmentarze ewangelickie, prawosławne i mieszane. Na wielu cmentarzach można odnaleźć też groby żołnierzy. Jeden z takich cmentarzy znajduje się nad jeziorem Duś w Wojnowie (Fot.5.1). Leży on w północnej części obejścia klasztornego starowierców i jest miejscem spoczynku pierwszych, osiedlających się w tym miejscu

Fot.5.2 Cmentarz prawosławny w Wejsunach
Źródło fotografia własna

emigrantów z Rosji oraz ich potomków. Kolejnym obiektem, na który warto zwrócić uwagę jest, nekropolia prawosławna w Wejsunach (Fot. 5.2), niestety jak większość podobnych obiektów popada w ruinę. Po II wojnie światowej większość cmentarzy została zamknięta i tylko niektóre z nich pełniły dalej swoją funkcję. Dopiero od lat 80-tych można zauważyć pewne działania na rzecz

zachowania bądź odnowy już zniszczony. Kolejnymi elementami sakralnymi dziedzictwa historycznego gminy Ruciane-Nida są klasztory, cerkwie prawosławne oraz kościoły. Takie obiekty znajdują się między innymi w miejscowości Wejsuny, Wojnowie i Ukcie.

Fot.5.3 Klasztor Starowierców w Wojnowie
Źródło fotografia własna

Klasztor starowierców znajdujący się w Wojnowie został zbudowany przez uchodźców z Rosji około 1826 roku, początkowo stanowił jedynie pustelnię dla prześladowanych w Rosji członków nie zreformowanego odłamu cerkwi prawosławnej, a następnie od około 1849 roku pełnił rolę ośrodka staroobrzędowców. Lata świetności klasztoru przypadały na okres od 1852 – 1867, w tym czasie klasztor został rozbudowany, a także zmienił właściciela i został zmieniony jego status z męskiego na klasztor żeński. Dziś klasztor znajduje się w rękach prywatnych i prowadzone są tam usługi turystyczne.

W Wojnowie znajduje się jeszcze jeden zabytek sakralny – cerkiew prawosławna (Fot. 5.4.). Podobnie jak klasztor starowierców została ona wpisana do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Cerkiew Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny została

Fot.5.4 Cerkiew Prawosławna w Wojnowie
Źródło: Fotografia własna

wybudowana około roku 1921 r. przez mnicha Awajewa. Obiekt został wzniesiony na wzór drewnianych cerkwi z okolic Tweru, skąd pochodził mnich.

Kolejnym elementem sakralnym stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy Ruciane-Nida jest kościół ewangelicko-augsburski w Wejsunach (Fot.5.5.) Świątynia ta została wybudowana w 1898 roku i w odróżnieniu od podobnych obiektów znajdujących się w gminie stanowi nadal własność parafii ewangelicko – augsburskiej, pozostałe (kościół w Ukie i Turośli) zaś przeszły we władanie parafii rzymsko – katolickiej. Przynależność kościoła do parafii ewangelicko – augsburskiej charakteryzuje się surowością, umiarem i prostotą. Tuż obok kościoła umieszczony jest obelisk upamiętniający parafian poległych w I Wojnie Światowej

Fot.5.5. Kościół ewangelicko-augsburski w Wejsunach
Źródło: Fotografia własna

Obiektem sakralnym, na który warto zwrócić uwagę jest także Kościół w Ukie (FOT.5.6). Położony tuż przy drodze do Rucianego-Nidy wraz z zabytkową dzwonnica (FOT. 5.7) stanowi znaczący element dziedzictwa kulturowego wsi.

Fot. 5.6. Kościół w Ukie
Źródło: Fotografia własna

Fot.5.7. Zabytkowa dzwonnica przy kościele w Ukie
Źródło: Fotografia własna

Jednym z najbardziej charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego w gminie Ruciane-Nida są zagrody, domy mieszkalne wraz z obiektami gospodarczymi i inwentarskimi. Wiele z nich jest wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków stanowiąc dziedzictwo nie tylko miejscowe ale i ponadregionalne.

Zabytkowe zagrody występują niemal w każdej miejscowości w gminie, w większości przypadków rozmieszczenie ich jest do siebie podobne – zazwyczaj równoległe do drogi usytuowany jest budynek mieszkalny, pomiędzy nim, a drogą znajdują się

Fot.5.8. Ozdoba rama okienna chaty mazurskiej
Źródło: Fotografia własna

ogródki kwiatowe. Za budynkiem mieszkalnym zodwórko, wokół którego na prawo i lewo stawiano chlewy, obory i stajnie, w głębi zaś, naprzeciwko domu, stodołę. Tradycyjne domy mieszkalne na Mazurach to tzw. Chaty mazurskie, budowane

Fot.5.9 Tradycyjna forma chaty mazurskiej
Źródło: Fotografia własna

z drewna prostokątnym rzucie, pokryte dachem dwuspadowym, krytym zazwyczaj dachówką holenderką (Fot. 5.9.) Ściany tworzone z dobrego materiału i wykonywane je bardzo starannie. Ograniczono do minimum zdobnictwo, delikatne elementy umieszczano jedynie na drzwiach i ramach okiennych (Fot. 5.8), a także gankach, które stanowiły element reprezentacyjny.

Ganki umieszczone były na dłuższej ścianie budynku, ponieważ w niej znajdowało się zawsze wejście.

Oprócz obiektów sakralnych, a także tradycyjnej zabudowy wsi mazurskiej, w gminie Ruciane-Nida znajdują się pojedyncze obiekty wpisane do rejestru zabytków, które stanowią znaczący element krajobrazu kulturowego. Jednym z takich obiektów jest

wyłuszcarnia nasion (Fot. 5.10.) zlokalizowana na drodze Ruciane – Nida – Pisz. Obiekt został wzniesiony w 1890 roku. Materiał, z którego pozyskiwano nasiona pochodził przeważnie z Puszczy Piskiej, Rominckiej i Boreckiej, ponieważ obszary te stanowią bazę nasienną o znaczeniu krajowym. Wyłuszcarnia posiada duży magazyn, który może pomieścić 180 ton szyszek, które łuszczone są z zachowaniem puli genetycznej i różnorodności biologicznej.

Fot.5.10. Wyłuszcarnia nasion
Źródło: Fotografia własna

Kolejnym ciekawym obiektem w gminie jest zabytkowa lecz wciąż działająca śluza w Guziance. Od końca XIX wieku służy jako połączenie dwóch jezior Guzianka Wielka i Beldany. Połączenie to umożliwia żeglugę z Rucianego-Nidy na północ Mazur. Śluza została wybudowana na potrzeby stworzenia szlaku Wielkich Jezior Mazurskich, nie było możliwe połączenie jezior Beldany i Guzianka Wielka kanałem ze względu na występującą tu różnicę poziomów obu jezior. Rocznie ze śluzy korzysta około 20 000 łodzi. Przeprawa trwa od 10 do 20 minut.

Do najciekawszych elementów historycznych znajdujących się na obszarze gminy Ruciane-Nida zaliczyć można pozostałości węzła obronnego Ruciane – Guzianka. Węzeł ten stanowił część umocnień Linii Wielkich Jezior Mazurskich jednego z pięciu głównych

elementów umocnień Prus Wschodnich, w skład tego węzła wchodziły obiekty wymienione w tabeli nr 5.2

Tabela 5.2

Obiekty umocnień węzła obrony Ruciane - Guzianka

MIEJSCE	OBIEKT	CZAS POWSTANIA
Ruciane-Nida	Punkt oporu piechoty	1900, 1928
Ruciane-Nida	Punkt oporu piechoty	1900
Ruciane-Nida	Punkt oporu piechoty	1900
Ruciane-Nida	Wieża karabinów maszynowych	1900
Ruciane-Nida	Wieża karabinów maszynowych	1900
Ruciane-Nida	Punkt oporu piechoty	1900, 1928
Guzianka	Bierny schron dla drużyny piechoty	1900, 1928
Guzianka	Bateria przemożnych dział pancernych 5,3 cm	1900, 1928
Guzianka	Wieża karabinów maszynowych	1900
Guzianka	Punkt oporu piechoty	1900, 1928
Guzianka	Bierny schron piechoty	1900

Źródło: Opracowanie własne na podstawie gminnej ewidencji Zabytków gminy Ruciane-Nida

Główne umocnienia umieszczone zostały przy drodze do śluzu Guzianka, a także przy drodze do Pisz i moście kolejowym. Wieże karabinów maszynowych (Fot. 5.11.) to tzw. blokhauzy – wysokie betonowe wieże, o grubości ścian dochodzących do 1,5 metra; według założeń projektowych były w stanie wytrzymać ostrzał artyleryjski z dział średniego kalibru. Blokhauzy budowane były na planie prostokąta o wymiarach 6 x 9 metra i wysokości od 6 do 9,5 metra. Wewnątrz bunkra zaplanowane zostały identyczne pomieszczenia, ułożone jedno nad drugim. Na najniższym piętrze znajdowała się sypialnia załogi, a najwyższe piętro służyło jako miejsce dla strzelców z karabinkami Mauser. Karabinki Mauser wchodził w skład standardowego uzbrojenia piechoty niemieckiej. Na niższej kondygnacji umieszczone były cztery ciężkie karabiny maszynowe typu Maxim. Obsadę bunkra stanowiło około 25 żołnierzy

Fot.5.11. Blokhauz przy drodze do Pisz

Źródło: Fotografia własna

Do czasów dzisiejszych zachowały się między innymi betonowo – półokrągłe stanowiska dział oraz wały ziemne, a także resztki po bunkrze i gęsta sieć rowów wokół bunkrów.

5.2.5 STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Tabela stanowisk archeologicznych w załączeniu – załącznik nr 4.

5.3 REKOMENDACJE I WNIOSKI ZAWARTE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM, GRANICE KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

Dla terenu województwa warmińsko - mazurskiego, w tym Gminy Ruciane - Nida sejmik województwa nie uchwalił dotychczas audytu krajobrazowego, z którego wynikałyby odpowiednie rekomendacje i wnioski lub określenie granic krajobrazów priorytetowych.

6. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE, WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W TYM ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

6.1 LUDNOŚĆ I DEMOGRAFIA (W TYM PROGNOZA DEMOGRAFICZNA)

W Gminie Ruciane – Nida na koniec 2015 roku mieszkało 8321, z czego liczebność kobiet i mężczyzn była bardzo zbliżona i wynosiła na każdą z płci po około 50 %.

Na terenie Miasta Ruciane – Nida liczba ludności wynosiła na koniec 2010 r. – 4796 mieszkańców, zaś na terenach wiejskich 3814 osób. W stosunku do lat poprzednich zauważa się systematyczny spadek liczby ludności i to zarówno w mieście, jak i na terenach wiejskich. Poniżej zestawiono w tabeli dynamikę zmian liczby ludności w latach 2000 – 2009.

Tabela 6.1

Liczba ludności gminy Ruciane – Nida

ROK	MIASTO		OBSZAR WIEJSKI		SUMA
	OSOBY	%	OSOBY	%	OSOBY
1995	5340	58,01	3865	41,99	9205
2000	5093	58,12	3670	41,88	8763
2001	5022	57,49	3714	42,51	8736
2002	4994	57,39	3708	42,61	8702
2003	4943	57,16	3705	42,84	8648
2004	4850	56,58	3722	43,42	8572
2005	4822	56,50	3712	43,50	8534
2006	4764	56,14	3722	43,86	8486
2007	4975	56,33	3857	43,67	8832
2008	4897	55,96	3854	44,04	8751
2009	4836	55,80	3831	44,20	8667
2010	4796	55,70	3814	44,30	8610
2011	4785		3723		8508
2012	4752		3687		8439
2013	4701		3671		8372
2014	4674		3676		8350
2015	4632		3689		8321
2016	4785		3723		8508

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

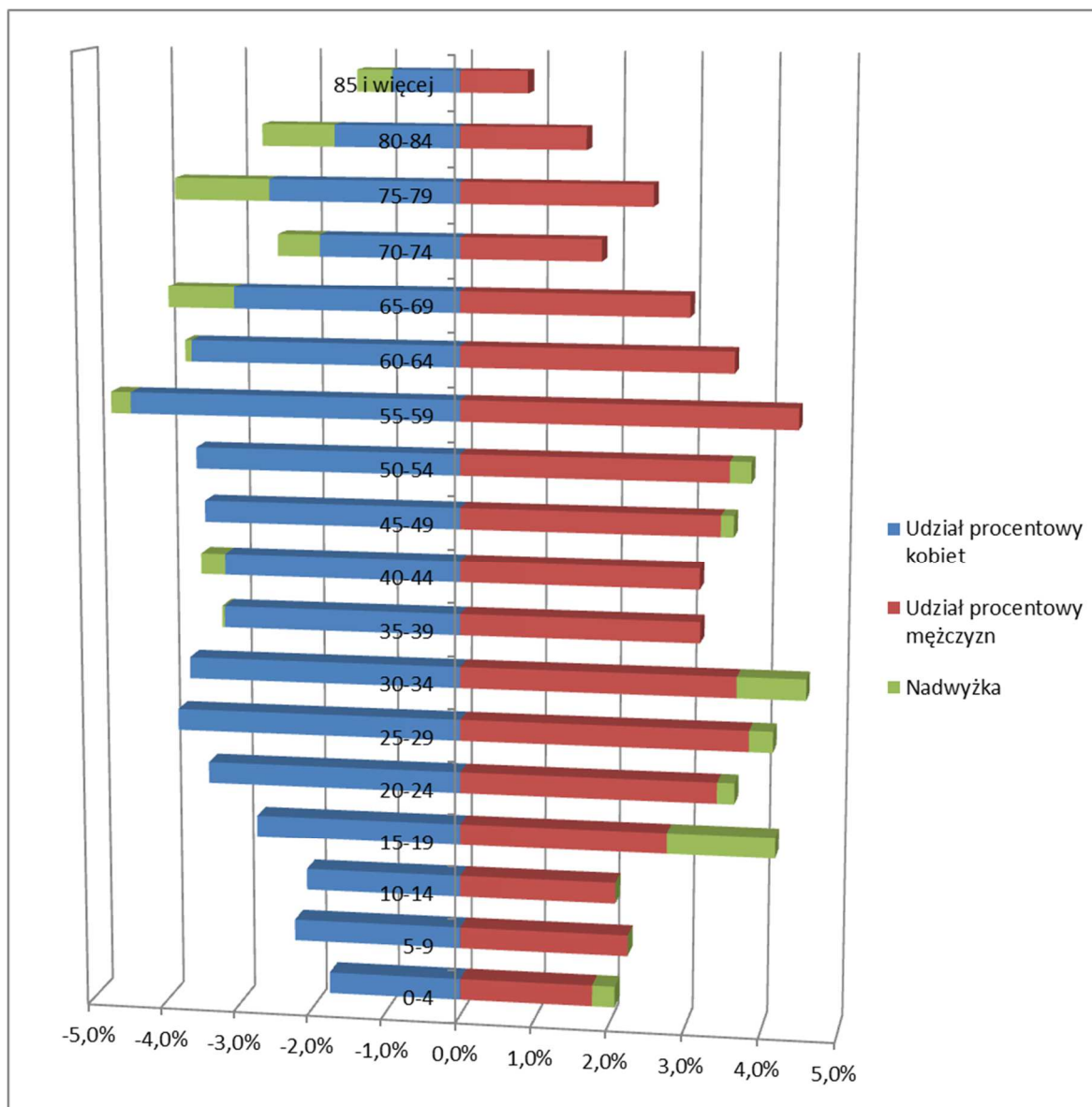
Gęstość zaludnienia w Gminie wynosi 23osoby/km², przy czym w mieście jest znacznie wyższy i wynosi około 271osób/km². Analizując, gęstość zaludnienia dla obszaru całej Gminy Ruciane - Nida należy podkreślić, iż otrzymany wskaźnik jest najniższy, spośród wszystkich gmin Powiatu Piskiego. Taki stan wynika przede wszystkim z faktu występowania w granicach administracyjnych gminy rozległych obszarów niezamieszkałych, tj. terenów wodnych i leśnych. Dla porównania średnia gęstość

zaludnienia dla całego Powiatu Piskiego wynosi 32 osoby/km², a dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego 59 60 osób/km².

6.1.1 PIRAMIDA DEMOGRAFICZNA

Wykres 6.1

Piramida demograficzna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.bdl.stat.gov.pl/BDL
Stan na dzień 31.12.2015 r.

Na podstawie wykresu powyżej przedstawiającego piramidę demograficzną – udział ludności gminy w poszczególnych grupach wiekowych. Zauważa się, iż w grupach wiekowych do 34 roku życia przeważają mężczyźni ich nadwyżka nad udziałem kobiet wynosi nawet około 2 % w przedziałach wiekowych 15 – 19, oraz 25 – 29 czyli grupach produkcyjnych. Na podstawie tego wykresu można określić, iż tak jak w reszcie kraju tak i

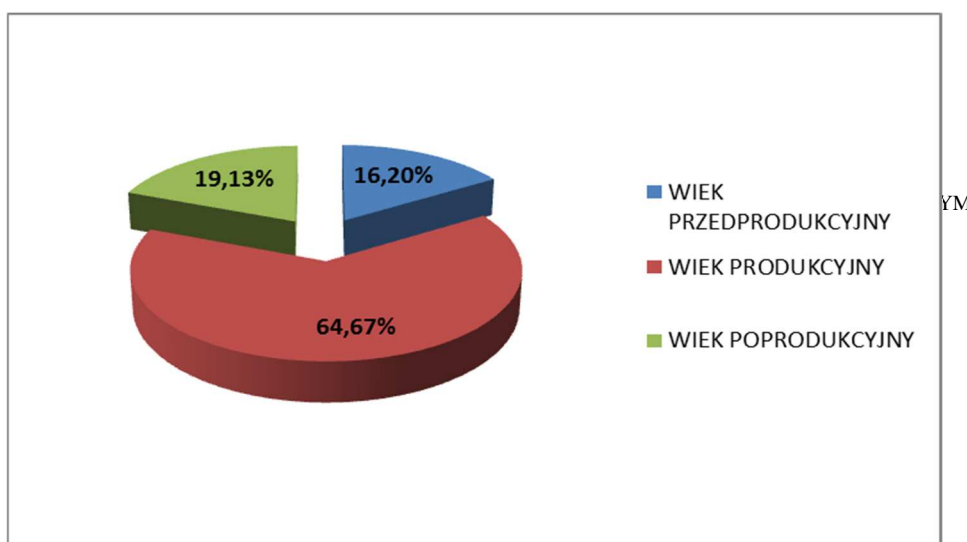
w gminie Ruciane – Nida statystycznie kobiety żyją dłużej od mężczyzn. Widać to już od przedziału wiekowego 55 – 59 lat – liczba kobiet stale wzrasta

6.1.2 LUDNOŚĆ GMINY RUCIANE – NIDA WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU

Dominującą grupą jest ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 64,67% ogólnej liczby ludności. W grupie osób w wieku przedprodukcyjnym odsetek wynosi 19,13 %, natomiast w wieku poprodukcyjnym odsetek jest najniższy i wynosi 16,20%.

Wykres 6.1

Ludność Gminy Ruciane – Nida według ekonomicznych grup wieku

*Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS
Stan na 2015 r.*

Analizując dynamikę zmian liczby ludności w poszczególnych grupach wieku zauważa się stały spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby osób wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym zarówno w Mieście jak i na obszarach wiejskich.

Poniżej zestawiono strukturę zmian w liczbie ludności w poszczególnych grupach wieku:

Tabela 6.2

Ludność w poszczególnych grupach ekonomicznych w latach

ROK	MIASTO			WIEŚ		
	wiek przedprodukcyjny (0 - 17 lat)	wiek produkcyjny (18 - 59/64 lat)	wiek poprodukcyjny (60/65 lat i więcej)	wiek przedprodukcyjny (0 - 17 lat)	wiek produkcyjny (18 - 59/64 lat)	wiek poprodukcyjny (60/65 lat i więcej)
2000	1434	2995	664	1132	2051	487
2001	1294	3044	684	1114	2102	498
2002	1231	3064	699	1066	2125	517
2003	1176	3065	702	1013	2168	524
2004	1123	3087	724	976	2181	528
2005	1 067	3 120	738	929	2 222	542
2006	995	3 102	752	884	2 240	558

2007	963	3 046	782	873	2 243	561
2008	875	3 054	793	849	2 262	554
2009	803	3 056	815	799	2 267	564
2010	801	3 203	830	773	2 403	555
2011	753	3 160	872	742	2 408	573
2012	721	3 132	899	698	2 420	569
2013	719	3 067	915	676	2 419	576
2014	697	3 024	953	655	2 420	601
2015	691	2 953	988	657	2 428	604

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Rosnący odsetek liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w przyszłości może stanowić zagrożenie zarówno dla potencjału ludnościowego, jak i gospodarczego gminy.

6.1.3 PRZYROST NATURALNY

Ważnym czynnikiem mającym wpływ na liczbę ludności gminy ma poziom przyrostu naturalnego. Na koniec roku 2015 przyrost w Gminie Ruciane-Nida wynosił 0,2. Dodatni przyrost naturalny został wypracowany głównie przez część wiejską gminy, w mieście Rucianem – Nidzie przyrost naturalny był ujemny. W tabeli poniżej przedstawiono rozkład przyrostu naturalnego w latach w gminie z podziałem na część miejską i wiejską.

Tabela 6.3

Przyrost naturalny w gminie w latach

JEDNOSTKA TERYT.	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM	1,5	0,0	0,1	0,9	-1,3	1,8	-1,7	-0,1	-2,8	-2,9	0,5	0,2
MIASTO	0,6	-1,4	-0,4	-2,5	-3,2	2,8	-2,0	0,8	-1,5	-4,3	0,9	-1,5
OBSZAR WIEJSKI	2,7	1,9	0,8	5,4	1,1	0,5	-1,3	-1,3	-4,6	-1,1	0,0	2,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Jak wynika z analiz lat poprzednich wskaźnik przyrostu naturalnego stale maleje, jedynym wyjątkiem był rok 2009, w którym przyrost ten wynosił 1,8. Przyczyną spadku przyrostu naturalnego jest spadek liczby urodzeń żywych w 2010 r. wynosił on 8,4 na 1000 ludzioraz wzrost zgonów w 2010 r. wynosił 10,1 na 1000. [DANE Z GUS 2010]. Wieloletnie dotyczące wskaźnika przyrostu naturalnego charakteryzuje się cyklicznymi zmianami – utrzymujące się kilka lat tendencje malejące przeplatane są latami w, których wskaźnik osiąga wartości dodatnie.

6.1.4 MIGRACJE

Innym ważnym czynnikiem wpływającym na zmiany w liczbie i strukturze ludności jest migracja. Wśród migracji wyróżnia się migrację wewnętrzną i zewnętrzną. Migracja wewnętrzna to forma przemieszczania się ludności w obrębie granic Gminy, najczęściej jest

to migracja ze wsi do Miasta. Natomiast migracja zewnętrzna obejmuje napływ i odpływ poza granice Gminy.

W ostatnich latach w Gminie Ruciane-Nida zauważa się znaczny spadek liczby ludności spowodowany migracją zewnętrzną. Najczęstszym powodem migracji jest możliwość zdobycia pracy w innym miejscu zamieszkania. Wysokie bezrobocie w Gminie coraz częściej jest również przyczyną migracji zagranicznych. Odsetek osób migrujących z tego powodu jest najwyższy w Powiecie Piskim.

Jak wynika z poniższej tabeli saldo migracji jest ujemne wynosi - 64 osoby, oznacza to że więcej osób wyjeżdża z gminy niż do niej napływa. Największy odpływ obserwujemy jednak na terenie miasta. Ujemne saldo migracji utrzymuje się od wielu lat, rekordowy był rok 2009 – w którym to gminę opuściło prawie dwa razy więcej osób niż w roku późniejszym 2010.

Tabela 6.4

Saldo migracji ogółem w gminie w latach

LATA JEDNOSTKA TERYT	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	SALDO MIGRACJI OGÓŁEM										
OGÓŁEM	-66	-38	-49	-60	-57	-78	-41	-56	-32	-47	-64
MIASTO	-44	-21	-56	-49	-48	-46	-32	-53	-29	-48	-48
Obszar wiejski	-22	-17	7	-11	-9	-32	-9	-3	-3	1	-16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Sytuacja ujemnego salda migracji jest charakterystyczna dla całego Powiatu Piskiego, gdzie jego wartość na koniec 2014 roku wynosiła -277 osób.

Ze statystyk prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny dla województwa Warmińsko – Mazurskiego wynika, iż największą liczbę osób migrujących stanowią osoby w przedziale wiekowym 20 – 30 lat z wykształceniem średnim, na drugiej pozycji znalazły się osoby w przedziale wiekowym 25 – 30 z wykształceniem wyższym.

6.1.5 PROGNOZA DEMOGRAFICZNA LICZBY LUDNOŚCI

Liczba ludności i jej struktura odgrywa ogromną rolę w procesach planistycznych realizowanych na terenie gminy. Prognoza dotycząca ogólnej liczby ludności pokazuje jak będzie kształtowała się liczebność populacji danej jednostki samorządowej w najbliższych latach, zaś zmiany wielkości podstawowych grup wiekowych pomogą odpowiedzieć na wiele pytań związanych z realizacją gminnych celów publicznych.

Poniżej w tabeli przedstawiono prognozę demograficzną dla Gminy Ruciane-Nida.

Tabela 6.5

Prognoza demograficzna

LATA	LICZBA LUDNOŚCI W MIEŚCIE	UDZIAŁ PROCENTOWY	LICZBA LUDNOŚCI NA TERENIE WIEJSKIM	UDZIAŁ PROCENTOWY	LICZBA LUDNOŚCI W GMINIE
2015	4599	54,20	3887	45,80	8486
2020	4364	52,31	3979	47,69	8344
2025	4141	50,41	4074	49,59	8216
2030	3930	48,51	4172	51,49	8101
2035	3729	46,61	4271	53,39	8000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Jak wynika z powyższej tabeli liczba mieszkańców Gminy w latach 2015 – 2035 będzie systematycznie malała. Szczególnie duży spadek będzie dotyczył miasta Ruciane – Nida, jak można zauważyć w tab. 6.1 udział procentowy miasta w liczbie ludności gminy spada już od wielu powyższa prognoza przewiduje utrzymanie się tego trendu. W roku 2025 liczba ludności miasta i terenów wiejskich w gminie wyrówna się. W kolejnych latach miasto „straci” na rzecz obszarów wiejskich kolejne 3 % mieszkańców.

Przedstawione powyżej zjawisko ukazuje spadek roli miasta Rucianego – Nidy w gminie. Powodem tego jest migracja ludność mieszkająca w mieście poza jego granice, a także często poza granice gminy. Spadek liczby ludności miasta spowodowany jest również przez ujemny przyrost naturalny (tab. 6.3), który znacząco wpływa na wyniki danej prognozy.

Według powyższej prognozy liczba ludności w obszarze wiejskim będzie jednak rosła, wpływ na to ma utrzymujący się od kilku lat dodatni przyrost naturalny (tab. 6.3) oraz nieznaczące saldo migracji, które średnio wynosi około 15 osób rocznie.

Powyższa prognoza, oraz trend jaki ukazuje wymusza wprowadzenie odpowiednich narzędzi, oraz wprowadzenie działań naprawczych, które wpłyną na zmianę zachodzących procesów, powstrzymają odpływ ludności z miasta, a co za tym idzie spowodują wzrost liczby ludności w gminie

6.1.6 OCHRONA ZDROWIA

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie zdrowia i polityki społecznej należy do zadań własnych gminy. Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym gmina zajmuje się ochroną zdrowia, pomocą społeczną i polityką prorodziną.

Zapewnienie dostępu do podstawowych usług medycznych, a także wsparcie osób o najniższym statusie finansowym stanowi jeden z priorytetów działania gminy.

Zadania w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej realizowane są za pośrednictwem przychodni Zdrowia w Rucianem-Nidzie.

Oprócz placówki publicznej w Rucianem – Nidzie na terenie gminy funkcjonują również gabinety prywatne, z których znaczna część posiada umowę podpisaną z Narodowym Funduszem Zdrowia. Taka sytuacja umożliwia pacjentom korzystanie z usług tych gabinetów w ramach posiadanego ubezpieczenia.

Na terenie Gminy Ruciane-Nida funkcjonują następujące prywatne gabinety lekarskie:

- 2 gabinety stomatologiczne w Rucianem - Nidzie
- 1 gabinet ginekologiczny w Rucianem - Nidzie
- 1 gabinet USG w Rucianem – Nidzie

Na terenie Gminy funkcjonują 2 apteki. Obydwie znajdują się w Rucianem-Nidzie.

W sprawach wymagających hospitalizacji mieszkańcy Gminy korzystają z usług Powiatowego Szpitala w Pisz. Przy Szpitalu funkcjonuje również Pogotowie Ratunkowe obsługujące pacjentów z całego Powiatu Piskiego.

Istniejące publiczne placówki ochrony zdrowia wymagają modernizacji technicznej obiektów, a także poprawy sytuacji w zakresie wyposażenia.

Podczas całego roku wykorzystanie ośrodków zdrowia jest zróżnicowane. Szczególnie dużą ilość zabiegów ambulatoryjnych oraz doraźnej pomocy udziela się w okresie letnim, kiedy Gminę odwiedza wielu turystów, a także zimą, kiedy zauważa się zwiększoną zachorowalność.

W ciągu całego roku placówki Gminy zajmują się także szeroko rozumianą profilaktyką zdrowotną mieszkańców. W ramach tej profilaktyki prowadzone są działania promujące zdrowy i aktywny tryb życia, akcje na rzecz walki z nikotyną i alkoholem, działania zachęcające do wykonywania badań profilaktycznych, także bezpłatnie.

Pomoc społeczna realizowana jest przez Gminę przede wszystkim poprzez działania Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

6.1.7 POMOC SPOŁECZNA

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej pełni w gminie funkcję dyspozytora środków publicznych skierowanych na pomoc najuboższym rodzinom z terenu Gminy. Zajmuje się także organizacją zbiórek darów materialnych dla ubogich – żywności, ubrań, podstawowych elementów wyposażenia mieszkań. Realizuje także programy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, dożywiania dzieci i młodzieży w szkołach, przeciwdziałania alkoholizmowi oraz inne.

W ostatnich latach liczba osób korzystających z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rucianem-Nidzie wzrasta. Jest to zjawisko niepokojące w głównej mierze związane z istniejącą sytuacją na rynku pracy.

- główne powody wspierania osób pomocą społeczną to:
  - ubóstwo;
  - sieroctwo;
  - bezdomność;
  - ochrona macierzyństwa i wielodzietności;
  - bezrobocie;
  - niepełnosprawność;
  - długotrwała choroba;
  - bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych;
  - alkoholizm, narkomania – uzależnienia;
  - trudność w przystosowaniu się do normalnego życia po opuszczeniu zakładu karnego;

W tabeli poniżej przedstawiono statystykę prowadzoną przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Tabela 6.6

Statystyka Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

POMOC SPOŁECZNA	2010	2009	2008	2016
PRACOWNICY ZATRUDNIENI W JEDNOSTKACH ORGANIZACYJNYCH POMOCY SPOŁECZNEJ (OGÓŁEM)	7	9	7	14
LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRZYZNANO DECYZJĄ ŚWIADCZENIA (RAZEM)	585	602	618	471

LICZBA ŚWIADCZEŃ (RAZEM)	42358	42290	26264	34 498
KWOTA ŚWIADCZEŃ W ZŁOTYCH (RAZEM)	342493	22599	366087	589 682
LICZBA RODZIN, KTÓRYM PRYZYMNANO ŚWIADCZENIA (RAZEM)	493	320	333	286
LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRYZYMNANO DECYZJĄ ZASIŁKI STAŁE	13	10	11	16
LICZBA ZASIŁKÓW OKRESOWYCH Z POWODU BEZROBOCIA OGÓŁEM	48	88	106	120
LICZBA ZASIŁKÓW OKRESOWYCH Z POWODU DŁUGOTRWAŁEJ CHOROBY OGÓŁEM	1	3	1	12
LICZBA ZASIŁKÓW OKRESOWYCH Z TYTUŁU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI OGÓŁEM	3	5	4	4
LICZBA ZASIŁKÓW OKRESOWYCH Z PRZEZNACZENIEM NA SCHRONIENIE OGÓŁEM	5	4	4	5
LICZBA ZASIŁKÓW OKRESOWYCH Z PRZEZNACZENIEM NA POSILEK DLA DZIECI	304	295	328	360
LICZBA USŁUG OPIEKUŃCZYCH OGÓŁEM	15	13	14	21
LICZBA PORAD SPECJALNYCH: PRAWNYCH, PSYCHOLOGICZNYCH, RODZINNYCH	2	2	2	-
LICZBA DZIECI PRZYJĘTYCH DO RODZINY ZASTĘPCZEJ (OGÓŁEM) (WSKAŹNIK NA POZIOMIE POWIATU)	8	12	-	48
LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRYZYMNANO ŚWIADCZENIA W TRYBIE DECYZJI BEZ WZGLĘDU NA RODZAJ, FORMĘ, LICZBĘ ORAZ ŹRÓDŁO FINANSOWANIA W RAMACH ZADAŃ WŁASNYCH I ZLECONYCH	585	613	629	471
LICZBA RODZIN, KTÓRYM UDZIELONO POMOCY W POSTACI PRACY SOCJALNEJ (OGÓŁEM)	161	158	189	286
LICZBA RODZIN, KTÓRYM PRYZYMNANO POMOC Z POWODU BEZDOMNOŚCI (OGÓŁEM)	5	1	-	-
LICZBA RODZIN, KTÓRYM PRYZYMNANO POMOC Z POWODU WIELODZIETNOŚCI (NA WSI)	56	122	52	116
LICZBA RODZIN, KTÓRYM PRYZYMNANO POMOC Z POWODU BEZROBOCIA (OGÓŁEM)	220	222	242	166
LICZBA RODZIN, KTÓRYM PRYZYMNANO POMOC Z POWODU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI (OGÓŁEM)	34	35	43	24
LICZBA RODZIN, KTÓRYM PRYZYMNANO POMOC Z POWODU DŁUGOTRWAŁEJ LUB CIĘŻKIEJ CHOROBY (OGÓŁEM)	63	60	65	69

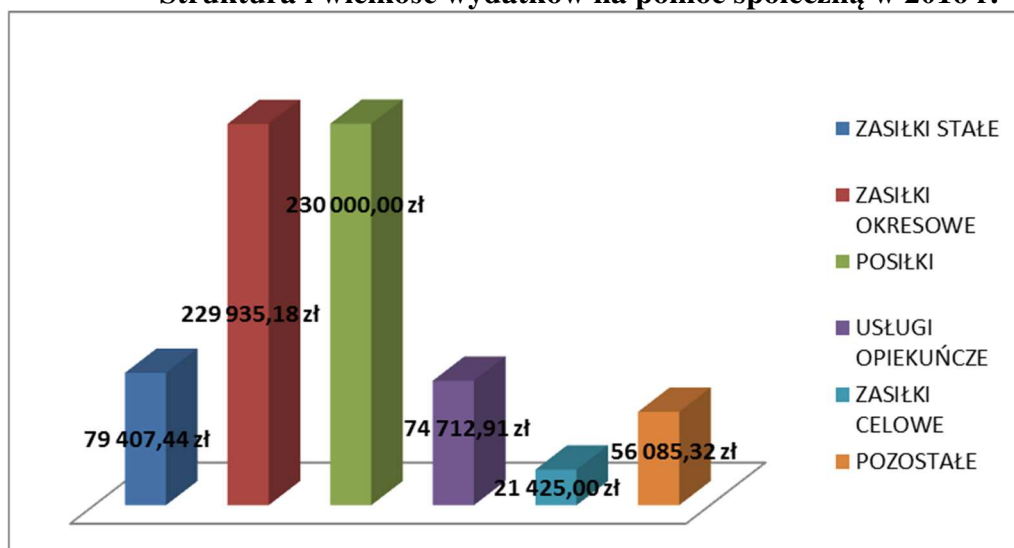
LICZBA RODZIN, KTÓRYM PRZYZNANO POMOC Z POWODU ZDARZENIA LOSOWEGO (OGÓŁEM)	1	-	2	-
LICZBA RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ (RODZINY OGÓŁEM)	322	329	-	471
LICZBA RODZIN O LICZBIE OSÓB 6 I WIĘCEJ NA WSI OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ (OGÓŁEM)	27	29	33	23
LICZBA RODZIN EMERYTÓW I RENCISTÓW OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ (RODZINY OGÓŁEM)	31	44	21	22

Źródło: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rucianem – Nidzie.

W roku 2016 r. na pomoc społeczną w gminie wydano 691 566 zł. Poniżej przedstawiono zestawienie łączne wydatków:

Wykres 6.2

Struktura i wielkość wydatków na pomoc społeczną w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Ruciane – Nida, rok 2016 r.

W roku 2016 r. w porównaniu do roku 2010 wydatki na pomoc społeczną w przybliżeniu uległy podwojeniu. Najwięcej środków w 2016r. wydano na posiłki, co stanowiło około 33,24 % wszystkich środków finansowych przeznaczonych na pomoc społeczną w tym roku.

Zauważyć można również znaczny udział wydatków poniesionych na zasiłki okresowe, tj. 33,23 % ogółu kosztów poniesionych na pomoc społeczną w 2016 r..

Jak wynika z analiz przeprowadzonych na podstawie informacji uzyskanych z Urzędu Miasta i Gminy Ruciane-Nida z roku na rok rośnie liczba osób objętych wsparciem. W roku 2010 z pomocy społecznej skorzystało 1 147 osób. Taka sytuacja świadczy o rosnącej skali zapotrzebowania na pomoc społeczną mieszkańców gminy.

Główną tego przyczyną jest zjawisko bezrobocia panujące na lokalnym rynku pracy. Struktura wydatków w ramach pomocy społecznej wskazuje na to, że zamiast szeroko rozumianej pomocy społecznej około 45 % środków pochłaniają zasiłki stałe i dożywianie.

- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Kolejną po Miejsko – Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej instytucją w gminie, przeciwdziałającą problemom społecznym jest Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, komisja ta jest powoływana przez Burmistrza Miasta i Gminy Ruciane – Nida. Głównym celem jest realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.

W Gminie Ruciane – Nida realizowany jest także Program Przeciwdziałania Przemocy W Rodzinie.

Ponadto na terenie gminy oraz w całym powiecie działa Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

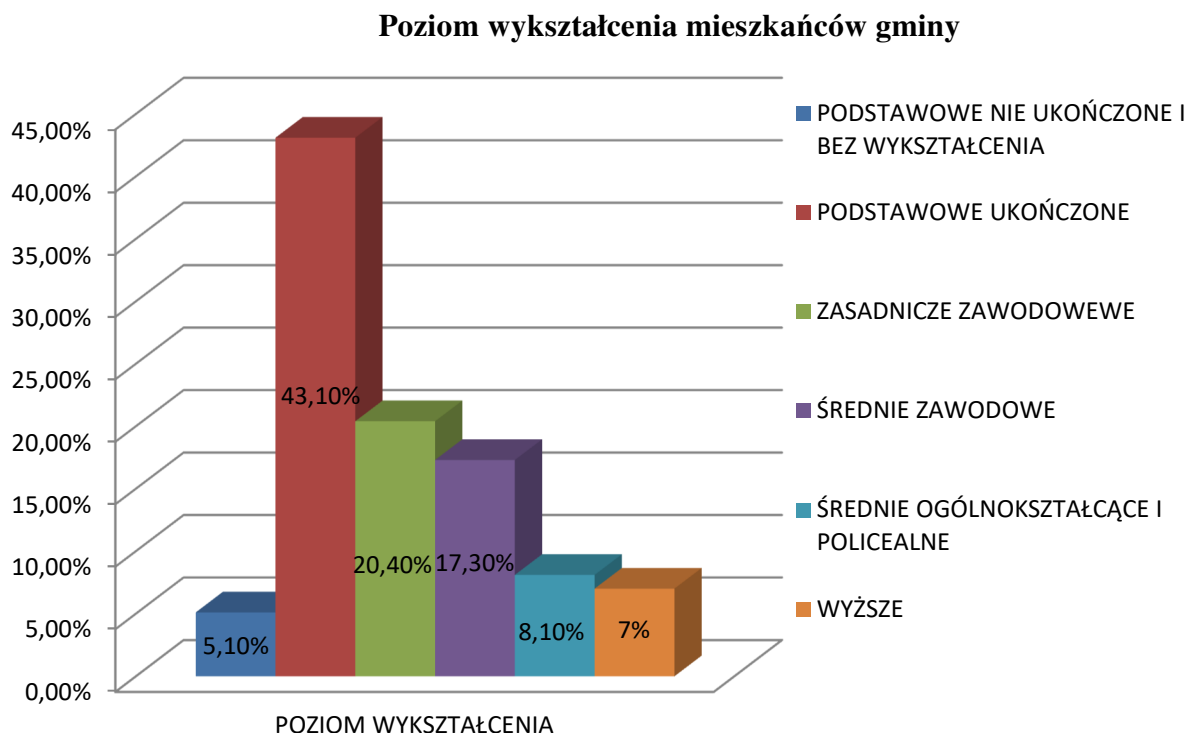
6.1.8 OŚWIATA

Na podstawie danych uzyskanych z GUS oraz UMiG Ruciane – Nida stopień wykształcenia, a co za tym idzie poziom kwalifikacji zawodowych mieszkańców gminy można określić jako niezadowalający. Dominującą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym (ukończonym i nie) oraz zasadniczym zawodowym, stanowiąc ok. 68% ogółu ludności. Wykształceniem średnim i policealnym legitymuje się ok. 25% mieszkańców gminy, natomiast wykształceniem wyższym ok. 7%. [STRATEGIA...2011].

Największą zatem grupą społeczną w gminie są osoby posiadające najniższe wykształcenie, często także nie posiadający dodatkowych kwalifikacji. Niezbędnym jest zatem uruchomienie narzędzi w postaci kursów i szkoleń umożliwiających zdobycie nowych umiejętności i kwalifikacji zawodowych.

Charakterystykę struktury ludności gminy w wieku 15 lat i więcej wg poziomu wykształcenia przedstawia wykres poniżej:

Wykres 6.3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Ruciane – Nida, Stan z 2010 r.

- Szkoły podstawowe i gimnazja

Na terenie Gminy Ruciane – Nida funkcjonują 3 szkoły podstawowe oraz jedno gimnazjum i liceum ogólnokształcące. Ponadto w Rucianem – Nidzie istnieje Zespół Szkół Leśnych im. Unii Europejskiej realizujący kształcenie ogólne oraz techniczne, do którego uczęszcza ok. 215 uczniów. Szkoła podlega pod Starostwo Powiatowe w Pieszce.

- Lokalizacja szkół publicznych w Gminie Ruciane – Nida przedstawia się następująco:
- Szkoła Podstawowa nr 1 w Rucianem – Nidzie,
- Szkoła Podstawowa nr 2 w Rucianem – Nidzie,
- Szkoła Podstawowa w Ukcie,
- Zespół Szkół Samorządowych im. A. Osieckiej -Gimnazjum Publiczne i Liceum Ogólnokształcące w Rucianem – Nidzie,
- Zespół Szkół Drzewnych i Leśnych im. Unii Europejskiej w Rucianem – Nidzie

Tabela 6.7

Szkoły w gminie Ruciane – Nida

SZKOŁA	ROK SZKOLNY									
	2008 / 2009			2009 / 2010			2010 / 2011			2016/2017
	ucz.	oddz.	Śr. uczn. w kl.	ucz.	oddz.	Śr. uczn. w kl.	ucz.	oddz.	Śr. uczn. w kl.	ucz.
SP 1 Ruciane-Nida	266	10	27	241	10	24	205	9	23	156
SP 2 Ruciane-Nida	121	7	17	91	6	15	108	7	15	113
SP Ukta	127	6	21	116	6	19	115	6	19	98
Gimnazjum Ruciane-Nida	306	12	25	294	12	24	303	12	25	223
Liceum Ogólnokształcące	87	3	29	71	3	24	86	3	29	
RAZEM	907	38	24	813	37	21	817	37	22	590

Źródło: UMiG Ruciane – Nida

W latach ubiegłych spadek liczby uczniów spowodował konieczność likwidacji szkół podstawowych w Wygranych, Wejsunach, Wojnowie i Karwicy. Uczniowie z tych miejscowości dowożeni są gimbusami do szkół w Rucianem – Nidzie oraz Ukie.

Jak pokazuje prognoza demograficzna oraz tab. 6.3 – (przyrost naturalny) w kolejnych latach będzie utrzymywać się stały spadek liczby uczniów.

Dzięki staraniom Gminy Ruciane – Nida w szkołach realizowane są projekty edukacyjne, finansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (Program Operacyjny Kapitał Ludzki). ~~Obeenie projekt pn. „W stronę dobrej szkoły III” obejmuje Szkołę Podstawową w Ukie.~~

~~Ponadto w szkołach zatrudniani są pedagodzy szkolni (w Szkole Podstawowej w Ukie w ramach projektu pn. „W stronę dobrej szkoły III”).~~ W zakresie pomocy psychologicznej szkoły korzystają z usług Powiatowej Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Pisz. W szkołach nie ma zatrudnionego doradcy zawodowego.

- Przedszkola

Na terenie gminy Ruciane – Nida edukację przedszkolną realizuje tylko Przedszkole Miejskie Rucianem – Nidzie (110 dzieci w wieku od 3 do 6 lat) oraz Oddział przedszkolny przy SP w Ukie (24 dzieci w wieku od 3 do 5 lat). Spośród 140 dzieci w wieku od 3 do 4 lata z edukacji przedszkolnej korzysta zaledwie 91dzieci, z czego 44 dzieci w Przedszkolu Miejskim. Poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej wśród dzieci 3-4 letnich w gminie wynosi 65%. Jest on wyraźnie niższy od krajowego, który wynosi 71,6 % [dane z GUS 2014].

Tabela 6.8

Edukacja przedszkolna w gminie

ŁĄCZNA LICZBA DZIECI OBJĘTA WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM W WIEKU 3-5 LAT											
LATA	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
MIASTO	114	110	109	87	97	101	107	117	111	118	97
TEREN WIEJSKI	114	109	108	101	95	103	111	115	115	107	93
OGÓŁEM	228	219	217	188	192	204	218	232	226	225	190

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony www.bdl.stat.gov.pl/BDL

W celu realizacji zajęć pozaszkolnych jest jeszcze wiele problemów do rozwiązania. Jednym z głównych jest modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej oraz poprawa wyposażenia sal komputerowych i świetlic przyszkolnych.

Wskazane jest aby remonty i modernizacje bazy szkolnej wiązać z termomodernizacją i działaniami podnoszącymi standard budynków. Oprócz prac remontowych ważnym aspektem jest także systematyczna poprawa wyposażenia placówek w pomoce dydaktyczne oraz sale komputerowe.

6.2 KULTURA

Obcowanie z kulturą odgrywa ogromną rolę w życiu każdego człowieka. Wpływa na kształtowanie właściwych postaw, rozwój intelektualny, stanowi alternatywę do spędzania wolnego czasu dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

Na terenie Gminy Ruciane-Nida funkcjonują następujące instytucje kultury:

- Dom Kultury w Rucianem-Nidzie

Dom Kultury jest gminną instytucją kultury utrzymywaną z budżetu samorządowego. Jej podstawowym zadaniem jest animowanie życia kulturalnego gminy poprzez organizowanie koncertów, wystaw, odczytów, imprez artystycznych i rozrywkowych, upowszechnianie kultury wśród mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, nawiązywanie i rozwijanie międzynarodowych kontaktów w zakresie wymiany kulturalnej, promowanie kultury i twórczości artystycznej. Obecnie prowadzone są również dyskusyjne kluby tematyczne: towarzystwo historyczne, klub języka niemieckiego, klub filmowy. Domowi Kultury podlegają wiejskie centra kultury w Ładnym Polu, Wygrynach i Wejsunach oraz Gminna Biblioteka Publiczna wraz trzema filiami (Wejsuny, Ukta, Ładne Pole). Do zadań biblioteki należy przede wszystkim promowanie działalności bibliotecznej i jej doskonalenie w celu zwiększenia zasięgu jej oddziaływania. Dom Kultury udziela

wsparcia sołectwom w zakresie organizowania działań kulturalno – rozrywkowych oraz opiekuje się świetlicami wiejskimi w Karwicy, Wojnowie, Osiniaku – Piotrowie, Wólce i Gałkowie.[STRATEGIA ...2011]

➤ Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Rucianem-Nidzie.

Biblioteka funkcjonuje w strukturach Domu Kultury, posiada 3 filie biblioteczne zlokalizowane w Ukcie, Wejsunach i Śwignajnie.

Do jej głównych zadań należy m.in.:

- gromadzenie, opracowanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych;
- prowadzenie działalności informacyjnej, pełnienie funkcji ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznej oraz lokalnej informacji użytkowej, opracowywanie i publikowanie powiatowej bibliografii regionalnej, sporządzanie zestawień bibliograficznych, organizowanie obiegu wypożyczeń międzybibliotecznych;
- popularyzacja książki i czytelnictwa;
- współpraca z samorządami lokalnymi, bibliotekami innych sieci, instytucjami kultury i nauki oraz organizacjami i stowarzyszeniami zajmującymi się działalnością kulturalną .

➤ Muzeum im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Praniu

Muzeum prowadzone jest przez Starostwo Powiatowe w Pisz. Jest to instytucja kultury poświęcona życiu i twórczości wielkiego artysty K.I. Gałczyńskiego. Muzeum otwarto 1965 roku. Muzeum cieszy się dużym zainteresowaniem szczególnie wśród turystów, ale pełni również funkcję informacyjną i poznawczą dla dzieci i młodzieży szkolnej z całego Regionu.

➤ Organizacje Pozarządowe

Organizacje pozarządowe są, w większości przypadków reprezentantami różnych kręgów lokalnej społeczności i przez współdziałanie z nimi samorząd ma m.in. możliwość poznawania opinii mieszkańców gminy w wielu, istotnych dla tej społeczności sprawach. Jednocześnie organizacje te mogą być bardzo ważnym sprzymierzeńcem władz lokalnych w działaniach, w których posiadają większy zasób wiedzy lub do których są lepiej merytorycznie przygotowane. Dotyczy to m.in.:

- różnego typu szkoleń, w tym np. podnoszących kwalifikacje czy aktywizujących społeczność lokalną,
- działań z zakresu opieki społecznej, edukacji i wychowania,

- organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży,
- aktywizacji osób pozostających bez pracy,
- tworzenia i rozbudowy infrastruktury turystycznej - w tych działaniach najlepsze efekty daje współpraca sektora prywatnego i pozarządowego.

W tabeli poniżej przedstawiono stowarzyszenia działające na terenie gminy Ruciane – Nida

Tabela 6.9

Stowarzyszenia działające na terenie gminy Ruciane – Nida

STOWARZYSZENIA
POPIELAŃSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE
STOWARZYSZENIE AKCJONARIATU PRACOWNICZEGO FABRYKI PŁYT DREWNOPOCHODNYCH S.A. Z/S W RUCIANEM NIDZIE
STOWARZYSZENIE „KLUB PRZEDSIĘBIORCZYCH” Z SIEDZIBĄ W RUCIANEM NIDZIE
SPOŁECZNY KOMITET OBRONY PRAW LOKATORA Z SIEDZIBĄ W RUCIANEM NIDZIE
STOWARZYSZENIE WŁAŚCICIELI DOMKÓW CAMPINGOWYCH „GROCHÓWKA” PRZY NADLEŚNICTWIE MASKULIŃSKIE
STOWARZYSZENIE „LEŚNICZÓWKA PRANIE”
STOWARZYSZENIE INICJATYW WIEJSKICH „WEJSUNY”
STOWARZYSZENIE BEZROBOTNYCH „RAZEM” W RUCIANEM – NIDZIE
STOWARZYSZENIE WŁAŚCICIELI DOMKÓW KEMPINGOWYCH „POLANKA” PRZY NADLEŚNICTWIE MASKULIŃSKIE
STOWARZYSZENIE WSPIERANIA INICJATYW ROZWOJU TURYSTYKI, REKREACJI I DZIAŁALNOŚCI KULTURALNEJ „MAZURY” W RUCIANEM – NIDZIE
STOWARZYSZENIE MIŁOŚNIKÓW JEZIORA ŚNIARDWY I NIEDŹWIEDZIEGO ROGU Z/S W NIEDŹWIEDZIM ROGU
STOWARZYSZENIE NA RZECZ OCHRONY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MAZUR „SADYBA”
STOWARZYSZENIE POMOCY DZIECIOM I MŁODZIEŻY
STOWARZYSZENIE „PRZYJACIÓŁ WOJNOWA” Z/S W WOJOWIE
STOWARZYSZENIE NAD NIDZKIM W RUCIANEM – NIDZIE
STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ KRZYŻY Z/S W KRZYŻACH
STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU KARWICY
STOWARZYSZENIE OCHOTNICZEJ STRAŻY POŻARNEJ W RUCIANEM – NIDZIE
STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU WYGRYN
STOWARZYSZENIE KOBIETA NA PLUS W RUCIANEM – NIDZIE
STOWARZYSZENIE SZKUTNIA MAZURSKA W RUCIANEM – NIDZIE
STOWARZYSZENIE „NA WIATR”
STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ NIEDŹWIEDZIEGO ROGU

*Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i gminy Ruciane – Nida
Na lata 2011 – 2020; dane Urzędu Miasta i Gminy Ruciane – Nida.*

6.3 MIESZKALNICTWO

Sieć osadnicza gminy odznacza się dość znacznym rozproszeniem zabudowy. Nawet w największym mieście gminy (Rucianem-Nidzie) koncentracja zabudowy występuje w trzech osobnych osiedlach, tj. w Nidzie, Rucianem i Dybówku. Fakt ten związany jest ze zabiegiem administracyjnym, polegającym na sztucznym połączeniu wyżej wymienionych osiedli w osobną jednostkę osadniczą – miasto Ruciane-Nida. Należy przy tym podkreślić, że zjawisko koncentracji zabudowy jest zjawiskiem korzystnym dla realizacji zadań z zakresu infrastruktury technicznej i społecznej. W związku z powyższym, gmina posiada dość niekorzystne uwarunkowania w tej kwestii.[PROGNOZA...2011]

Jednym z ważniejszych czynników warunkujących lokalizację zabudowy mieszkaniowej jest sąsiedztwo szlaków komunikacyjnych. Chociaż przy drodze o najwyższej randze, tj. drodze krajowej nr 58, znajduje się wyłącznie miasto Ruciane-Nida, to przy drogach wojewódzkich znajduje się szereg innych miejscowości. Na trasie drogi wojewódzkiej nr 609 znajdują się miejscowości Ukta oraz Nowa Ukta. Z kolei przy drodze wojewódzkiej nr 610 zlokalizowana jest dzielnica Rucianego-Nidy – Dybówek, wieś Ładne Pole, Ukta oraz częściowo Gałkowo. Dodatkowo, do rozwoju głównego miasta gminy, tj. Rucianego-Nidy, przyczynił się przebieg linii kolejowej.[PROGNOZA...2011]

Największy wpływ na lokalizację zabudowy w gminie Ruciane – Nida ma występowanie znacznej ilości obszarów podlegających ochronie środowiska, a także tereny leśne i jeziora, które łącznie zajmują ponad 84 % powierzchni gminy.

Większość zabudowań gminy ma charakter wolnostojący, budynki mieszkalne usytuowane są bezpośrednio przy drogach. Występują zarówno domy jednorodzinne i tzw. bliźniaki, posadowione zgodnie z nowoczesnymi technologiami, jak i budynki dość zaawansowane wiekowo. Budynki wielorodzinne stanowią niewielki odsetek wszystkich zabudowań, a ich główne skupienie znajduje się w dzielnicy Nida.

Panująca na terenie gminy Ruciane-Nida struktura mieszkaniowa jest korzystna pod względem potrzeb środowiska naturalnego. Nie da się jednak ukryć, że stan techniczny dużej części budynków (głównie wybudowanych w latach międzywojennych) nie jest zadowalający, a zacofanie części wiejskiej gminy potęgowane jest przez brak dostępu do kanalizacji sanitarnej. Obecny stan rzeczy wymaga przeprowadzenia niezbędnych zmian na tym polu.

➤ Zasób mieszkaniowy

Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego podlega przepisom ustawy o samorządzie gminnym. W zakresie sfery mieszkaniowej zadaniem własnym Gminy jest rozwój gminnego budownictwa mieszkaniowego adekwatnie do istniejących lokalnych potrzeb.

Gmina może tworzyć i posiadać gminny zasób mieszkaniowy, w skład którego wchodzi lokale stanowiące własność Gminy lub spółek prawa handlowego utworzonych z udziałem Gminy.

Wśród głównych zasobów mieszkaniowych w Gminie Ruciane-Nida należy wymienić:

- mieszkania spółdzielcze
- mieszkania komunalne i socjalne
- mieszkania indywidualne w domach jednorodzinnych
- mieszkania indywidualne we wspólnotach mieszkaniowych

Zasoby mieszkaniowe miasta i gminy na koniec 2015 roku wg GUS obejmowały 2957 mieszkań, w których znajdowało się 12011 izb o łącznej powierzchni użytkowej 210 879 tys. m².

Tabela 6.10

Zasoby mieszkaniowe wg lokalizacji

GMINA		
MIESZKANIA	MIESZ.	2957
IZBY	IZBA	12 011
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKAŃ	m ²	210 879
MIASTO		
MIESZKANIA	MIESZ.	1714
IZBY	IZBA	6484
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKAŃ	m ²	106 377
`OBSZAR WIEJSKI		
MIESZKANIA	MIESZ.	1243
IZBY	IZBA	5527
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKAŃ	m ²	104 502

Źródło: Dane z GUS. Stan na dzień 31.12.2015r.

Na jedną izbę przypada średnio 0,69 osoby, przy czym wskaźnik ten dla Powiatu Piskiego wynosił 0,78, a dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego 0,75.

Mieszkania zlokalizowane na terenie Miasta Ruciane-Nida stanowią 58 % ogółu mieszkań zlokalizowanych na terenie Gminy, a ich łączna powierzchnia użytkowa wynosi 106 337 tys. m².

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie Gminy wynosiła na koniec 2015 r. ~~69,4~~ 71,3m², gdzie na terenie Powiatu Piskiego wskaźnik ten wyniósł 69,3 m², a w województwie Warmińsko-Mazurskim 68,2 m². [dane z GUS]

Wszystkie mieszkania oddane do użytku w roku 2009 stanowiły inwestycje indywidualne. Poniższe zestawienie przedstawia ilość mieszkań oddanych do użytku w roku 2015 z wyszczególnieniem ilości izb oraz ich powierzchni użytkowej.

Mieszkania oddane do użytkowania w roku 2009

GMINA		
MIESZKANIA	MIESZ.	9
IZBY	IZBA	52
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA	m ²	1 205
SPÓŁDZIELCZE		
MIESZKANIA	MIESZ.	0
IZBY	IZBA	0
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA	m ²	0
ZAKŁADOWE		
MIESZKANIA	MIESZ.	0
IZBY	IZBA	0
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA	m ²	0
KOMUNALNE		
MIESZKANIA	MIESZ.	0
IZBY	IZBA	0
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA	m ²	0
SPOŁECZNE CZYNSZOWE		
MIESZKANIA	MIESZ.	0
IZBY	IZBA	0
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA	m ²	0
PRZEZNACZONE NA SPRZEDAŻ LUB WYNAJEM		
MIESZKANIA	MIESZ.	0
IZBY	IZBA	0
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA	m ²	0
INDYWIDUALNE		
MIESZKANIA	MIESZ.	9
IZBY	IZBA	52
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA	m ²	1205

Źródło: Dane z GUS. Stan na dzień 31.12.2015r.

Wśród budynków oddanych do użytkowania na koniec 2009 roku było 29 obiektów, z czego:

- mieszkalne – 22
- niemieszkalne – 7

Poniżej w tabeli zestawiono szczegółowe dane:

Tabela 6.12

Budynki oddane do użytkowania w 2009

OGÓŁEM		
OGÓŁEM	BUD.	20
MIESZKALNE	BUD.	18
NIEMIESZKALNE	BUD.	3
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKAŃ W NOWYCH BUDYNKACH MIESZKALNYCH	m ²	1205
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA NOWYCH BUDYNKÓW NIEMIESZKALNYCH	m ²	488
KUBATURA NOWYCH BUDYNKÓW	m ³	10 307
KUBATURA NOWYCH BUDYNKÓW MIESZKALNYCH	m ³	7932
BUDOWNICTWO INDYWIDUALNE		
OGÓŁEM	BUD.	20
MIESZKALNE	BUD.	12
KUBATURA NOWYCH BUDYNKÓW	BUD.	10307
KUBATURA NOWYCH BUDYNKÓW MIESZKALNYCH	m ³	7932

Źródło: Dane z GUS. Stan na dzień 31.12.2015r.

➤ Gminny Zasób Mieszkaniowy

W ramach gminnego zasobu mieszkaniowego gmina Ruciane-Nida administruje budynkami komunalnymi i socjalnymi zlokalizowanymi na terenie miasta i na terenach wiejskich.

W skład Gminnego Zasobu mieszkaniowego wchodzi 36 mieszkań komunalnych mieszczących się w 4416 budynkach, z czego 6 budynków zlokalizowanych jest w Mieście oraz 17 mieszkań socjalnych znajdujących się w 5 budynkach, spośród których również 54 znajduje się w Mieście. Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych wchodzących w skład Gminnego Zasobu Mieszkaniowego wynosiła (zgodnie ze stanem w dniu 31.12.2008r.) 1629m², co stanowi zaledwie 1 % całkowitej powierzchni zasobów mieszkaniowych w Gminie Ruciane-Nida, zaś powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych wynosiła 643m², co stanowi 0,4 % całkowitej powierzchni użytkowej zasobów mieszkaniowych znajdujących się na terenie Gminy.

➤ Stan techniczny gminnych budynków mieszkalnych:

Stan techniczny ok. 54% mieszkań wchodzących w skład gminnego zasobu mieszkaniowego oceniana jest jako dobry - głównie z powodu sukcesywnie przeprowadzanych remontów. Większość obiektów została wybudowana w okresie międzywojennym.

Żaden spośród budynków nie przeszedł remontu kapitalnego. Prowadzono natomiast wszelkiego rodzaju remonty bieżące w zakresie istniejących potrzeb i możliwości finansowych. Wśród głównych potrzeb remontowych należy wymienić: remont dachów, kominów, elewacji, przestawiania pieców kaflowych, wymiany instalacji elektrycznej, wzmocnienia fundamentów. Zasób mieszkaniowy poddawany jest remontom w celu intensyfikacji sprzedaży mieszkań.

Na terenie Gminy brak jest również terenów przeznaczonych pod budownictwo wielorodzinne. Istnieją natomiast działki przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne, które na obszarze Gminy Ruciane-Nida cieszy się dużym zainteresowaniem. W roku 2010 w powiecie piski wg danych z GUS wydano 67 pozwoleń na budowę. Wszystkie pozwolenia dotyczyły budynków mieszkaniowych jednorodzinnych.

Wielkość gminnego zasobu mieszkaniowego w ostatnich latach ulega zmniejszeniu głównie z powodu systematycznego wykupywania mieszkań przez poszczególne rodziny na własność. Władze gminy docelowo planują sprzedaż wszystkich lokali komunalnych. Sygnalizują natomiast potrzebę rozbudowy zasobu mieszkań socjalnych o około 20 mieszkań. Wiele spośród mieszkań gminnych znajduje się w administracji Wspólnot Mieszkaniowych, gdzie odsetek mieszkań komunalnych jest już niewielki. Stan techniczny budynków administrowanych przez Wspólnoty Mieszkaniowe jest znacznie lepszy niż w mieszkaniach administrowanych przez gminę (Zakład Usług Komunalnych). Jest to wynik systematycznego przeprowadzania remontów, głównie dzięki środkom finansowym zebranych przez członków Wspólnot Mieszkaniowych w ramach funduszu remontowego.

6.4 ZAOPATRZENIE W MEDIA

Wszystkie budynki komunalne i socjalne na terenie miasta posiadają instalację elektryczną, wodną oraz w większości podłączone są do sieci kanalizacji sanitarnej. Na obszarze Gminy Ruciane-Nida brak jest sieci gazu ziemnego.

Znacznie niższe wyposażenie w media posiadają mieszkania zlokalizowane na terenach wiejskich. 83,7% ogółu mieszkańców zamieszkujących teren wiejski gminy Ruciane – Nida posiada łazienkę na wyposażeniu mieszkania, a 90,4% mieszkańców ma dostęp do wody z wodociągu. Na terenie miasta ta sytuacja wygląda dużo lepiej 99,9% mieszkańców miasta ma dostęp do wodociągu, około 97,7% posiada na wyposażeniu mieszkania łazienkę.[DANE Z GUS STAN NA DZIEŃ 31.12.2009]

Większość mieszkań w gminie posiada ogrzewanie indywidualne, w wielu przypadkach wymagające remontu i modernizacji.

Brak kompletnego wyposażenia budynków i mieszkań w media ma wiele negatywnych skutków:

- obniża jakość życia mieszkańców
- powoduje zagrożenia dla środowiska (brak sieci kanalizacji sanitarnej, nieszczelne zbiorniki bezodpływowe)

6.5 BEZPIECZEŃSTWO

➤ Policja

Bezpieczeństwo publiczne na terenie Gminy Ruciane – Nida zabezpiecza Komisariat Policji w Rucianem – Nidzie.

Tabela 6.13

Dane dotyczące przestępstw w gminie Ruciane – Nida

OKRES		2005	2006	2007	2014	2015	2016
LICZBA PRZESTĘPSTW	OGÓŁEM	420	303	213	181	140	163
	Z UDZIAŁEM NIELETNICH	9	7	10			
	Z USTAWY O NARKOMANII	8	7	1			
ZDARZENIA DROGOWE	LICZBA WYPADKÓW	11	1	6			
	WYPADKI ŚMIERTELNE	1	0	1			
NIETRZEŻWI UCZESTNICY RUCHU DROGOWEGO	KIEROWCY POJAZDÓW MECHANICZNYCH	38	39	28			
	KIEROWCY POJAZDÓW NIEMECHANICZNYCH	85	78	25			
LICZBA ZATRUDNIONYCH POLICJANTÓW W KP W RUCIANEM - NIDZIE		15	14	14			

Źródło: KP w Rucianem – Nidzie

Główne potrzeby Policji:

- poprawa warunków funkcjonowania Policji
- wsparcie dla wszelkich inicjatyw służących poprawie bezpieczeństwa (akcje, patrole, edukacja młodzieży, szkolenia)

➤ Straż pożarna

Ponadto na terenie Gminy działają 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Jednostki te zlokalizowane są w:

- Rucianem – Nidzie;
- Ukcie;
- Wejsunach;
- Karwicy.

Ochotnicza Straż Pożarna w Rucianem – Nidzie powstała w 1950 r. Jednostka rozpoczęła działalność przy Tartaku Przemysłu Drzewnego, który był w tym czasie odbudowywany po wojnie. Obecnie siedziba OSP znajduje się w Rucianem – Nidzie przy ulicy Mazurskiej 13. Strażnica została wybudowana przez członków OSP i oddana do użytku w 1979 roku. OSP w Rucianem – Nidzie po spełnieniu wymaganych warunków decyzją Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 7 kwietnia 1995 r. została włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego (Decyzja Nr 40/28/KSRG Komendanta Głównego PSP z dn. 04.04.1995 r.). Obecnie OSP zrzesza 34

strażaków i jest wyposażona m.in. w samochód gaśniczy GBA – 2/8, samochód gaśniczy LGAM 8 + 8, Daimler – BENZ.

Ochotnicza Straż Pożarna w Ukie została założona w 1946 r. Obecnie Ochotnicza Straż Pożarna zrzesza 22 strażaków. Siedziba OSP znajduje się w Ukie w budynku, którego budowa rozpoczęła się w 1961 r. i została ukończona w 1966 r. dzięki czynowi społecznemu mieszkańców i pracy członków OSP. Na wyposażeniu OSP znajduje się m.in. samochód pożarniczy, średni – Star 660. Niestety duża ilość sprzętu, jak również spora część dokumentacji i pamiątek OSP, uległa zniszczeniu podczas pożaru strażnicy w 1998 roku. W 2002 roku udało się ją odbudować, ale pełnej dokumentacji (pamiątek) już nie zdołano odtworzyć. Teren działania OSP obejmuje m.in. największą wieś gminy – Uktę. Licząca blisko 700 mieszkańców wieś, która dzięki ruchliwej trasie wojewódzkiej prowadzącej do Olsztyna i Ełku i przepływającej rzece Krutyni oraz bliskości do Mikołajek, Krutyni i Rucianego – Nidy, cieszy się dużym zainteresowaniem turystów.

Ochotnicza Straż Pożarna w Wejsunach została założona w 1947 r. W 1970 roku OSP w Wejsunach otrzymała teren pod budowę strażnicy, przy budowie której zaangażowali się również mieszkańcy wsi. W 1972 roku oddano strażnicę do użytku. Obecnie Ochotnicza Straż pożarna zrzesza 22 osoby. Przy OSP działa również Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza (10osób). Aktualne wyposażenie OSP to m.in. średni samochód pożarniczy Star – 244.

Ochotnicza Straż Pożarna w Karwicy oficjalnie została założona w 1967 r. Jej historia sięga jednak dalej. Prawdopodobnie już we wczesnych latach 50-tych rozpoczynała ona swoją działalność na terenie Karwicy. Obecnie Ochotnicza Straż Pożarna zrzesza 15 strażaków. Siedziba OSP znajduje się w budynku, który dzięki ogromnemu wkładowi strażaków ochotników, został wybudowany, a następnie uroczystie oddany do użytku w 1984 r. Na wyposażeniu OSP znajduje się m.in. lekki samochód gaśniczy Star – 244.

Na terenie Gminy nie ma utworzonej jednostki Straży Miejskiej, na jeziorach funkcjonuje Straż Ratownictwa Wodnego „Śniardwy Północ”. W tabeli poniżej przedstawiono zasób sprzętowy jednostek ratowniczych i innych podmiotów funkcjonujących na terenie gminy Ruciane – Nida.

Tabela 6.14**Wypożyczenie jednostek ratowniczych w gminie Ruciane – Nida**

LP.	NAZWA JEDNOSTKI	RODZAJ SPRZĘTU	ILOŚĆ
1.	NADLEŚNICTWO MASKULIŃSKIE W RUCIANEM - NIDZIE	GLM – 8 DODATKOWO WYPOSAŻONY W MOTOPOMPE PŁYWAJĄCĄ	1
		SAMOCHÓD TERENOWY TOYOTA PICKUP 4X4 WYPOSAŻONY W ZBIORNIK WODNY 480l ORAZ WYSOKOCIŚNIENIOWY SPRZĘT GAŚNICZY I MOTOPOMPE PŁYWAJĄCĄ	1
		PRZYCZEPY TYPU „MEPROZET”	2
		SAMOCHÓD TERENOWY ŁADA NIWA	1
2.	POGOTOWIE RATUNKOWE PISZ	KARETKA REANIMACYJNA	1
		KARETKA OGÓLNA	2
3.	STACJA RATOWNICTWA WODNEGO „ŚNIARDWY PÓŁNOC”	DŹWIG PŁYWAJĄCY	1
		KUTER RATOWNICZY	1
		ŁÓDŹ HYBRYDOWA Z SILNIKIEM STACJONARNYM	1
		PODUSZKOWIEC RATOWNICZY	1

Źródło: UMig w Rucianem – Nidzie stan na dzień 2009

W porównaniu z poprzednimi latami zagrożenia w gminie Ruciane-Nida nie uległy zmianie. Analizując powstawanie pożarów według działów gospodarki stwierdza się, że najwięcej pożarów (około 34 %) to obiekty zakwalifikowane jako inne. W tym dziale dominowały pożary traw na terenach nierolniczych (pobocze szlaków komunikacyjnych, tereny miejskie).

Następnym działem, w którym powstaje duża ilość pożarów to obiekty i uprawy rolne. W tym dziale dominowały pożary traw na nieużytkach rolnych i łąkach. Występowały także pożary budynków gospodarskich (około 15 % pożarów w rolnictwie).

Pożary powstałe w budynkach mieszkalnych (około 15 %), to głównie pożary w budynkach jednorodzinnych i w budynkach wielorodzinnych.

Szczyt palności przypada w miesiącu kwietniu (około 28 %). Najmniej pożarów zanotowano w miesiącu styczniu (około 4 %). Taki wzrost palności związany jest z warunkami atmosferycznymi w okresie wiosennym, kiedy to występuje zanik pokrywy śnieżnej a roślinność nie rozpoczęła wegetacji oraz nasileniem prac polowych. Ponadto pożary w tym okresie powstają w wyniku podpalania suchych traw przez dzieci jak i przez osoby dorosłe. Ze względu na powstające zagrożenie dla innych obiektów oraz trudność ustalenia sprawców tego typu pożarów tutejsza Komenda profilaktycznie zamieszcza w lokalnych środkach masowego przekazu informacje o szkodliwości wypalania traw, a także o zasadach palenia ognisk w sąsiedztwie lasów, prowadzenia prac rolnych zgodnie z przepisami ochrony przeciwpożarowej.

Analizując powstawanie miejscowych zagrożeń według działów gospodarki stwierdza się, że jak co roku najwięcej bo około 34 %, powstało w obiektach zakwalifikowanych jako inne. W tym dziale dominowały obiekty przyrody – pojedyncze drzewa lub grupy drzew (około 60 %).

Kolejnym działem, w którym corocznie powstaje duża ilość miejscowych zagrożeń (około 27 %), to obiekty mieszkalne, głównie budynki jednorodzinne i wielorodzinne. Główną przyczyną zdarzeń w tym dziale jest występowanie os i szerszeni stwarzających zagrożenie dla ludzi.

Następnym działem, w którym powstaje duża ilość miejscowych zagrożeń (około 21 %) to środki transportu, w którym dominują zdarzenia drogowe samochodów ciężarowych (około 73 %) oraz zdarzenia drogowe samochodów osobowych (około 14%).

Analiza alarmów fałszywych wykazuje, iż większość zgłoszeń wykonano w dobrej wierze. Ilość alarmów fałszywych wykonywanych złośliwie jest ograniczona poprzez telefoniczną identyfikację zgłaszających SIDN, oraz zwrotne potwierdzenie zgłoszenia.

Główne potrzeby Straży Pożarnej:

- Wobec zagrożeń występujących na terenie Gminy Ruciane – Nida, istnieją liczne potrzeby sprzętowe tutejszych jednostek ochotniczych straży pożarnych do prowadzenia działań gaśniczych, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego, wodnego i medycznego, w tym też potrzeba zakupu dla OSP Ruciane-Nida zestawu medycznego PSP R-1 oraz zestawu hydraulicznego ratownictwa technicznego.
- Dla poprawy warunków zabezpieczenia przeciwpożarowego Gminy oraz poprawy organizacji akcji ratowniczych, występuje potrzeba rozbudowy i modernizacji sieci hydrantowej.
- Poprawa infrastruktury drogowej ze szczególnym zwróceniem uwagi na dostosowanie istniejących dróg do wymagań stawianych drogom pożarowym, w celu zapewnienia możliwości dojazdu służb ratowniczych.
- Zorganizowanie punktów czerpania wody do celów gaśniczych, w miejscach gdzie nie jest zapewniona możliwość czerpania wody do takich celów z sieci hydrantowych.

➤ Bezpieczeństwo wodne

W zakresie bezpieczeństwa na wodzie w granicach Miasta i Gminy Ruciane-Nida prowadzone są działania wyłącznie w okresie letnim. Zadania w tym zakresie prowadzi lokalna policja wspomagana, w okresie sezonu turystycznego kadrami z Powiatu Piskiego.

6.6 SPORT

Z ramienia gminy działalnością sportową na terenie Gminy Ruciane-Nida zajmuje się Dom Kultury. Stan gminnej bazy sportowo-rekreacyjnej, będącej własnością różnych jednostek, jest stosunkowo dobry. Szczególnie na terenie Miasta Ruciane-Nida infrastruktura jest zadowalająca.

Wśród głównych obiektów sportowych znajdujących się na terenie Gminy należy wymienić:

- Stadion- MKS Nida - Ruciane-Nida
- Hala sportowa przy ZSS im. Agnieszki Osieckiej Ruciane Nida
- Stadion Leśny Ruciane-Nida
- Kort tenisowy przy Klubie Mazurskim w Wejsunach
- Kort tenisowy przy Domu Wypoczynkowym Perła Jezior – Ruciane – Nida
- Kort tenisowy przy Ośrodku Wypoczynkowym „Mazury 1”- Krzyże
- Kort tenisowy przy Ośrodku Wypoczynkowym NBP Guzianka –Ruciane-Nida
- Kort tenisowy przy Ośrodku Wypoczynkowym Exploris
- Stadnina koni K. Ferenstein Gałkowo k/Ukty
- Jazda konna A. S. Niedbalscy Wojnowo – Majdan (koniki polskie)
- Jazda konna M. Wacławek Wólka
- Jazda konna K. Zubielewicz Wypad
- Jazda konna I. Samorzewska Iznota-Gąsior
- Wypożyczalnia sprzętu OTW - Ruciane-Nida,
- Stanica Żeglarska Korektywa – Piaski
- Port U Faryja - Ruciane-Nida
- Wypożyczalnia kajaków Kajaki – Ukta
- Wypożyczalnia kajaków Ukta
- Jacht - Serwis Marek Tumiński - Ruciane-Nida
- Wypożyczalnia sprzętu NBP Guzianka - Ruciane-Nida
- Wypożyczalnia rowerów - Ukta
- Czarter jachtów, wypożyczalnia kajaków – Iznota

Analizując sferę sportu w Gminie należy również podjąć temat sportów, wykorzystujących naturalne uwarunkowania, tj. liczne akweny wodne, szlaki rowerowe, lasy.

W Gminie prowadzone są zajęcia piłkarskie, lekkoatletyczne, tenisa stołowego, żeglarskie, pływackie, kajakowe, rowerowe, w tym kolarskie i in. Istnieje szereg klubów i organizacji sportowych, które prowadzą działalność na rzecz dzieci i młodzieży (UKS „JEDYNKA” przy Gimnazjum Publicznym w Rucianem - Nidzie – sekcje: kolarska, tenisa stołowego, babingtona, lekkiej atletyki i siatkówki dziewcząt oraz Ludowy Zespół Sportowy „FORTUNA” Wygryny – sekcja piłki nożnej młodzików i seniorów oraz Miejski Klub Sportowy „NIDA” w Rucianem – Nidzie – sekcja piłki nożnej młodzików). Zrzeszają one w swych kręgach około 500 osób.

Głównym problemem w dziedzinie sportu jest niedostatek gminnej infrastruktury sportowej na terenach wiejskich.

Brak możliwości uprawiania sportu przez dzieci i młodzież ma wiele negatywnych skutków: przyczynia się do nabierania nawyku biernego stylu życia, rozwoju chorób otyłości i wad postawy, rozwoju patologii i przestępczości, ogranicza horyzonty i umiejętność współpracy w grupie.

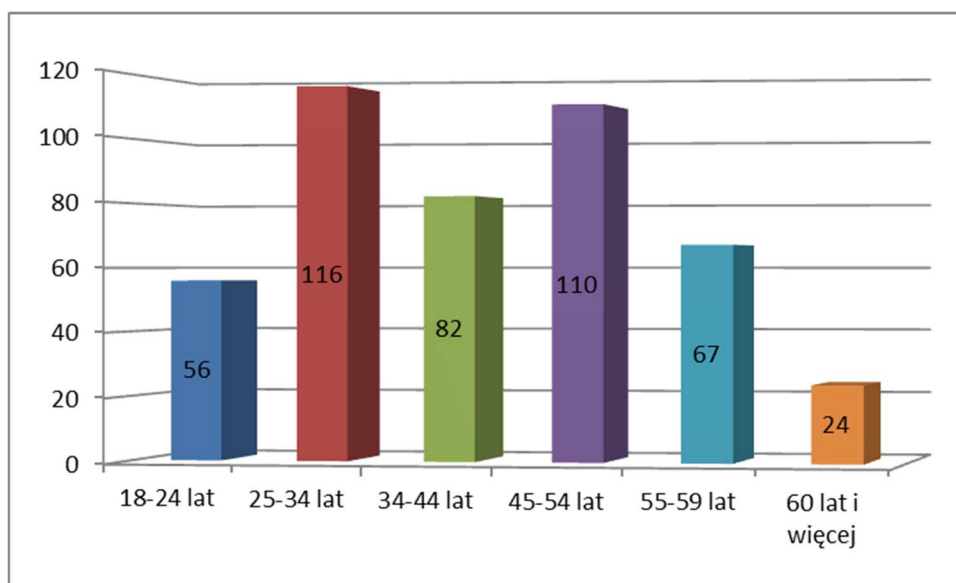
7. UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE

7.1 RYNEK PRACY I ZATRUDNIENIE

Bezrobocie jest najczęstszą przyczyną ubóstwa rodzin, które rozumiane jako zjawisko towarzyszące gospodarce rynkowej, oznaczające brak pracy zarobkowej dla osób zdolnych do jej wykonywania i deklarujących chęć jej podjęcia - na przestrzeni ostatnich lat stało się w Polsce jednym z głównych problemów społecznych. Bezrobocie w Gminie Ruciane – Nida jest zjawiskiem, które dotyka szerokie kręgi społeczne. Straty i skutki społeczne, które powoduje, są trudne do oszacowania. Pojawia się na niepokojącą skalę degradacja dużych grup społecznych i to nie tylko bezrobotnych, ale także ich rodzin. Straty pracy, przejście na zasiłek, z kolei jego utrata i potrzeba korzystania z pomocy społecznej - prowadzi do ubóstwa ze wszystkimi tego konsekwencjami. Liczba osób bezrobotnych w gminie na dzień 31.12.2015 r. to 625 osób, z czego 325 stanowią kobiety (52%), 300 stanowią mężczyźni (48 %). Znaczna część osób bezrobotnych to osoby długotrwale bezrobotne (bez prawa do zasiłku), najczęściej z wykształceniem zasadniczym zawodowym, gimnazjalnym i niższym. Jest to cecha charakterystyczna dla bezrobocia strukturalnego. Na rynku pracy duże znaczenie mają kwalifikacje zawodowe i wykształcenie. Umiejętności zawodowe oraz czynniki osobowościowe są głównym kryterium stosowanym przy rekrutacji pracowników.

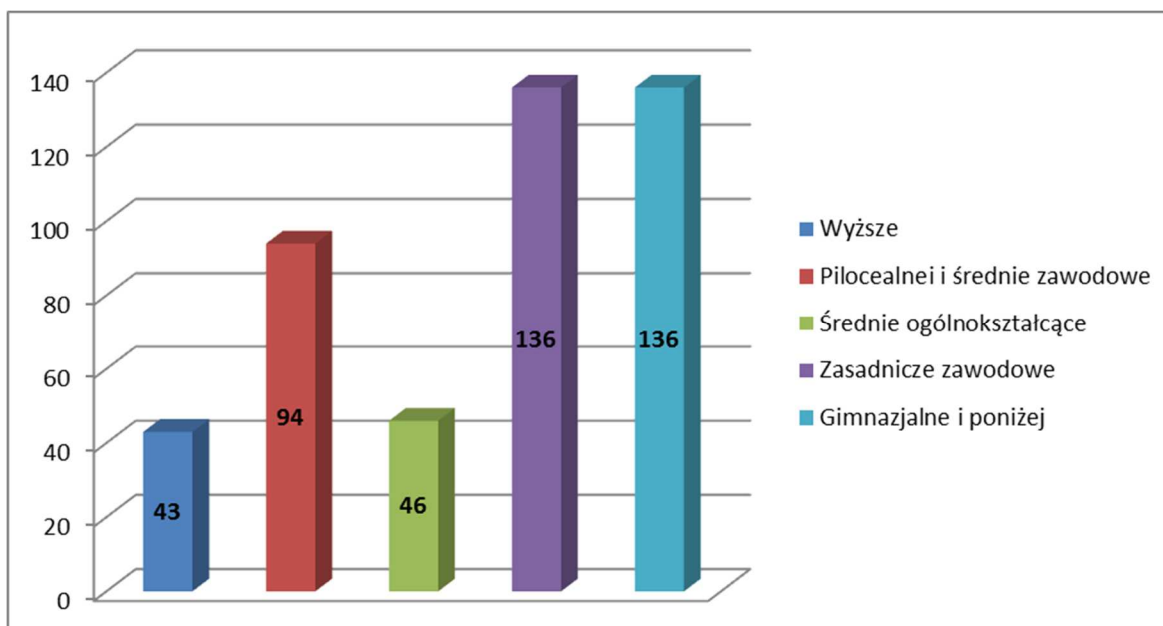
Wykres 7.1

Struktura wieku osób bezrobotnych:

*Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Pisz.
Stan na dzień 31.12.2016 r.*

Wykres 7.2

Struktura wykształcenia osób bezrobotnych:

*Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Pisz.
Stan na dzień 31.12.2016 r.*

Na podstawie powyższych danych można określić przypuszczalny profil osoby bezrobotnej – bezrobotny w gminie Ruciane – Nida statystycznie najczęściej to mężczyzna w wieku 45 – 54 lat z wykształceniem podstawowym bardzo często długotrwale bezrobotny bez prawa do zasiłku.

➤ Skutki bezrobocia

Bezpośrednią konsekwencją bezrobocia w dłuższym okresie czasu jest obniżenie standardu materialnego rodziny, a w następstwie ubóstwo bardzo często zmuszające do konieczności korzystania z pomocy społecznej.

Jednymi z ważniejszych choć często bagatelizowanych następstw bezrobocia są także skutki psychologiczne. Bezrobocie powoduje bowiem zmianę sytuacji społecznej i emocjonalnej całej rodziny, zarówno dorosłych jak i dzieci. Często spotykanym zjawiskiem jest izolacja społeczna - ograniczone zostają kontakty interpersonalne wszystkich członków rodziny bezrobotnego zarówno ze znajomymi, jak i z dalszą rodziną. Głębokość zmian w rodzinie spowodowanych bezrobociem zależy w dużej mierze od struktury rodziny, jej fazy rozwoju, statusu społecznego, stanu zagospodarowania materialnego, kondycji zdrowotnej członków rodziny oraz środowiska lokalnego. Bezrobocie rodziców ma wpływ na ich dzieci, na ich rozwój, dostęp do materiałów do nauki, pomocy szkolnych, a w późniejszych latach wpływa na ograniczenie planów dalszego kształcenia, obniżanie ich aspiracji edukacyjnych.

➤ Podsumowanie

Zjawisko bezrobocia w Powiecie Piskim, a tym samym w przynależnych do niego gminach, w tym w Gminie Ruciane-Nida jest jednym z najważniejszych problemów społecznych i ekonomicznych. Jest to problem skutkujący wieloma negatywnymi konsekwencjami dla gospodarki regionu i osób bezrobotnych. Nie tylko oznacza ono niewykorzystanie części siły roboczej i niższą produkcję w gospodarce, ale także pogorszenie poziomu życia osób bezrobotnych, frustrację, niezadowolenie społeczne oraz rozwój niekorzystnych zjawisk społecznych.

Specyfiką rynku pracy w całym Powiecie Piskim, a także w gminie Ruciane – Nida jest zjawisko długotrwałego bezrobocia. Powoduje ono wykluczenie społeczno – zawodowe dużej grupy mieszkańców.

Gmina powinna wdrażać działania aktywizujące, skupiające się w głównej mierze na podnoszeniu kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych, gdyż jak pokazują wyniki badań większość bezrobotnych w gminie charakteryzuje się niskim poziomem wykształcenia, a w skrajnych wypadkach nawet jego brakiem.

7.2 TURYSTYKA

Gospodarka gminy Ruciane – Nida w większej części opiera się na turystyce. Wpływ na to ma ponad przeciętny rozwój fauny i flory danego regionu, dostęp do wód oraz terenów zielonych, które zajmują ponad 86 % powierzchni gminy.

Zarówno samo miasto jak i cały region posiadają tradycje turystyczne, sięgające końca XIX i początków XX – wieku, jako kraina wspaniałych lasów i jezior, szczególnie predysponowana do uprawiania sportów wodnych, a także wędrówek pieszych i przejażdżek.

Wśród głównych walorów turystycznych Gminy należy wyróżnić:

- 140-kilometrowy szlak żeglarski, prowadzący przez największe i najpiękniejsze polskie jeziora;
- zwarte kompleksy leśne (Puszcza Piska), dochodzące do granic miasta, z licznymi rezerwatami przyrody;
- bogaty świat fauny i flory, z unikalnymi w Europie gatunkami zwierząt i roślin;
- ciekawe zabytki architektoniczno-kulturowe i historyczne regionu.

Na infrastrukturę w gminie składają się niżej wymienione obiekty:

➤ Porty Jachtowe i przystanie:

- Stanica Żeglarska TKKF „Korektywa” – jez. Bełdany, Piaski
- OTW PTTK „U Andrzeja” – jez. Nidzkie, Ruciane – Nida, Al. Wczasów 17
- Port „U Faryja” – jez. Guzianka Wielka, Ruciane – Nida, ul. Dworcowa
- Przystań „Pod Dębem” – Jacht Serwis – jez. Nidzkie, Ruciane – Nida
- Port – Letni Ogród – jez. Bełdany, Wygryny 30A,
- NBP Guzianka – jez. Bełdany, Ruciane-Nida, ul. Guzianka 7
- Przystań Jachtowa „Pelagia” – jez. Nidzkie, Karwica
- Ośrodek Turystyki Wodnej PTTK – jez. Bełdany, Kamień
- Port Polskiej Akademii Nauk - jez. Śniardwy, Popielno
- Dom Pracy Twórczej PAN - jez. Bełdany, Wierzba
- Klub Mila - jez. Bełdany, Kamień
- Stanica Wodna - jez. Śniardwy, Niedźwiedzi Róg
- Port przy hotelu "Mazurski Raj" - jez. Bełdany, Piaski
- Port "U Edka" - jez. Bełdany, Wygryny
- Port przy pensjonacie "Janus" - jez. Bełdany, Ruciane - Nida
- Port przy ośrodku "Wodnik" - jez. Nidzkie, Ruciane - Nida

- Port przy ośrodku "Pod Dębem" - jez. Nidzkie, Ruciane - Nida
- Port przy hotelu "Nidzkim" - Ruciane - Nida
- Port w miejscowości Krzyże.

➤ Żegluga Mazurska

Na terenie Gminy Ruciane-Nida prowadzone są rejsy żeglugowe po jeziorach. Żegluga służy obecnie wyłącznie do celów turystycznych. Te formy usług cieszą się dużym zainteresowaniem turystów. Turystyczne żeglowanie pozwala na odbycie drogą wodną wycieczek krajoznawczych i poznanie jednych z najpiękniejszych zakątków gminy Ruciane-Nida, a także okolicznych miejscowości wchodzących w skład gmin ościennych.

➤ Szlaki piesze

Szlak pomarańczowy – jest to szlak pieszy liczący długość około 7 km. Jest to szlak stosunkowo łatwy, na jego pokonanie potrzeba około 1,5 godziny. Na trasie szlaku można spotkać zróżnicowane obszary leśne, od borów sosnowych, aż po podmokłe lasy liściaste. Szlak rozpoczyna się przy Centrum Informacji Turystycznej i Promocji i na nim się kończy.

Szlak zielony – jest to szlak pieszy liczący długość około 14 km. Skierowany do bardziej wprawionych zwolenników turystyki pieszej. Na jego przebycie potrzeba około 4 godzin. Początek i koniec: Centrum Informacji Turystycznej i Promocji – Ruciane – Nida.

Dodatkowo: szlak - 7km (Ruciane-Nida: ul. Dworcowa – al. Wczasów - ul. Wiejska - ul. Żeglarska – Pranie) i szlak - 20 km (Krutyń – Jez. Mokre – Rez. Królewska Sosna – Karwica Mazurska – Zdróżno – Pranie

➤ Ścieżki rowerowe

Pętla Bełdany – /kolor czerwony/ jest to szlak rowerowy liczący długość około 39,3 kilometra. Początek i koniec: Centrum Informacji Turystycznej i Promocji Gminy w Rucianem-Nidzie Przebieg trasy – Ruciane-Nida - Śluza Guzianka - Wejsuny - Izba Regionalna - Onufryjewo - Wierzba (przeprawa promem) - Iznota - Wygryny - Ruciane-Nida

Pętla Nidzka – /kolor niebieski/ jest to najdłuższy szlak rowerowy w gminie Ruciane-Nida. Jego długość to 49 kilometrów. Wyprawa nim pochłania około 7 – 8 godzin. Przebieg trasy - Ruciane-Nida (ul. Dworcowa – ul. Wiejska - ul. Żeglarska) – Pranie - Krzyże - Karwica - Wiartel – Czapla - Ruciane-Nida.

Pętla Wojnowska – /kolor zielony/ szlak ten liczy 40,2 kilometra. Pokonanie trasy zajmuje średnio 5 – 6 godzin, Przebieg trasy - Ruciane-Nida (ul. Dworcowa – al. Wczasów – ul.

Wiejska – ul. Żeglarska) – Wojnowo - Gałkowo - Kadzidłowo - Osada Kulturowa - Nowy Most – Iznota - Wygryny – Śluza Guzianka – Ruciane-Nida.

Pętla Szeroki Bór – /kolorżółty/ ścieżka rowerowa o długości 24 kilometrów. Na jej pokonanie potrzeba około 2 – 3 godzin. Nie wymaga znacznych umiejętności rowerowych
Przebieg trasy – Ruciane-Nida – Wyłuszcarnia nasion - Szeroki Bór – Wejsuny – Izna regionalna – Śluza Guzianka - Ruciane-Nida.

➤ Szlaki kajakowe

Szlak kajakowy Rzeki Nidki – szlak ma swój początek nad Jeziorem Nidzkim w Ośrodku Turystyki Wodnej PTTK „U Andrzeja”. Na pokonanie trasy spływu potrzeba średnio 6 godzin. Trasa szlaku jest następująca: Rz. Nidka – jez. Wygryńskie – jez. Bełdany – jez. Guzianka Mała – jez. Guzianka Wielka – jez. Nidzkie.

Szlak Kajakowy Rzeki Krutyni – szlak kajakowy rzeki Krutyni to jeden z najpiękniejszych i najbardziej uczęszczanych szlaków w Polsce i w Europie. Szlak mierzy długość ponad 100-kilometrów. Na jego trasie znajduje się 20 jezior oraz 10 rzek i rzeczek Puszczy Piskiej. Szlak prowadzi przez obszar o znacznym urozmaiceniu rzeźby i ukształtowania terenu. Szlak przebiega przez najcenniejsze przyrodniczo tereny Gminy. Poniżej główne odcinki szlaku zlokalizowane na terenie Gminy Ruciane-Nida: Krutyń - Ukta 13,5 km, Ukta – Nowy Most (miejscowość zlokalizowana w Gminie Piecki) 7 km, Nowy Most(miejscowość zlokalizowana w Gminie Piecki) – KAMIENI 10 km,- Kamień – Ruciane – Nida (12,5 km)

➤ Szlaki turystyki żeglarskiej

Przez centralną część Gminy Ruciane – Nida z północy na południe przebiega szlak żeglowski po Wielkich Jeziorach Mazurskich. Jego początek na terenie Gminy ma miejsce w okolicach miejscowości Wierzba, na jeziorze Bełdany, wodami którego prowadzi dalej na południe do śluzy „Guzianka”. Po przekroczeniu śluzy, szlak wychodzi na wody jeziora Guzianka Mała, a następnie na wody jeziora Guzianka Wielka. Następnie szlak prowadzi przez kanał Nidzki do jeziora Nidzkiego, i nim aż do granic Gminy.

Szlak ten charakteryzuje się dużą popularnością i jest jednym z najczęściej odwiedzanych przez żeglarzy.

Przebieg przez centralną część Gminy tak popularnego szlaku żeglarskiego wymaga rozwoju i zagospodarowania obszarów wzdłuż brzegów jezior, głównie poprzez wyposażenie ich w odpowiednią infrastrukturę. Obecnie na terenie Gminy występuje jej znaczny niedostatek, a istniejące obiekty w większości wymagają modernizacji. Brak jest odpowiednich miejsc do cumowania łodzi, pól biwakowych, miejsc składowania odpadów, czy sanitariatów.

➤ Baza noclegowa i obiekty turystycznego zakwaterowania

Tabela 7.1

Wykaz obiektów noclegowych na terenie miasta i gminy Ruciane – Nida

WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA OBIEKTÓW
HOTELE I PENSJONATY	4
OŚRODKI WYPOCZYNKOWE, DOMY GOŚCINNE, KEMPINGI	25
AGROTURYSTYKA	57
POKOJE GOŚCINNE	39

Źródło: Urząd Gminy Ruciane - Nida - stan na koniec 2016 r.

Tabela 7.2

wykaz obiektów całorocznych w gminie Ruciane - Nida

MIEJSCOWOŚĆ	KATEGORIA OBIEKTU	ŁĄCZNA LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH
RUCIANE-NIDA	3 OŚRODKI WYPOCZYNKOWE	415
RUCIANE-NIDA	HOTEL	140
RUCIANE-NIDA	2 PENSJONATY	55
KAMIEŃ	PENSJONAT	23
WEJSUNY	OŚRODEK WYPOCZYNKOWY	80
WEJSUNY	PENSJONAT	27
PIASKI	OŚRODEK WYPOCZYNKOWY	206
WYGRYNY	PENSJONAT	30
IZNOTA	OSADA (HOTEL)	180
ZAMORDEJE	HOTEL	20
WIERZBA	HOTEL	124

Źródło: Informacja Turystyczna w Rucianem – Nidzie stan na dzień 31.12.2010 r.

Tabela 7.3

wykaz obiektów sezonowych w gminie Ruciane - Nida

MIEJSCOWOŚĆ	KATEGORIA OBIEKTU	ŁĄCZNA LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH
RUCIANE-NIDA	4 OŚRODKI WYPOCZYNKOWE	435
RUCIANE-NIDA	OŚRODEK WYPOCZYNKOWY + POLE NAMIOTOWE	234 +200
RUCIANE-NIDA	PENSJONAT	12
WYGRYNY	CAMPING	80

WYGRYNY	HOTEL	31
PIASKI	2 OŚRODKI WYPOCZYNKOWE	130
WEJSUNY	CAMPING	40
NOWY MOST	STANICA WODNA(CAMPING) POLE NAMIOTOWE	76 60
UKTA	STANICA WODNA (CAMPING) POLE NAMIOTOWE	64 60
CZAPLE	STANICA WODNA (CAMPING) POLE NAMIOTOWE	40 50
KRZYŻE	OŚRODEK WYPOCZYNKOWY	212
KAMIEŃ	CAMPING POLE NAMIOTOWE	200 160
KAMIEŃ	OŚRODEK WYPOCZYNKOWY	20

Źródło: Informacja Turystyczna w Rucianem – Nidzie stan na dzień 31.12.2010 r.

Tabela 7.4

wykaz sezonowych gospodarstw agroturystycznych w gminie Ruciane - Nida

MIEJSCOWOŚĆ	ŁĄCZNA LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH
WOJNOWO	43
WEJSUNY	20
NOWA UKTA	19
GĄSIOR	12
UKTA	26
KOŃCEWO	12
WYGRYNY	31
KRZYŻE	29
NIEDŹWIEDZI RÓG	6
SZEROKI BÓR	7
IZNOTA	14
KOWALIK	8
ŁADNE POLE	8
NOWY MOST	17
WYPAD	10
WÓLKA	6

Źródło: Informacja Turystyczna w Rucianem – Nidzie stan na dzień 31.12.2010 r.

Tabela 7.5

wykaz całorocznych gospodarstw agroturystycznych w gminie Ruciane - Nida

MIEJSCOWOŚĆ	ŁĄCZNA LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH:
WOJNOWO	55
WEJSUNY	60
GĄSIOR	45
UKTA	50
WIERZBA	14

WYGRYNY	46
GŁODOWO	14
NIEDŹWIEDZI RÓG	16
KARWICA	45
GAŁKOWO	12
SZEROKI BÓR	22
KOWALIK	11
IWANOWO	58
OSINIAK PIOTROWO	20

Źródło: Informacja Turystyczna w Rucianem – Nidzie stan na dzień 31.12.2010 r.

Jak pokazują powyższe zestawienia, na terenie gminy nadal największa ilość miejsc noclegowych skupiona jest w ośrodkach wypoczynkowych. Są to głównie ośrodki dużych zakładów pracy i instytucji, natomiast nadal zbyt mało miejsc noclegowych znajduje się w pensjonatach i obiektach powszechnie dostępnych. Ta sfera działalności turystycznej powinna ulegać jak najszybszemu rozwojowi w zróżnicowanym standardzie odpowiadającym zapotrzebowaniu.

Tabela 7.6

Wykorzystanie miejsc noclegowych zależnie od formy turystyki

WYKORZYSTANIE MIEJSC W %						
MIESIĄCE	PENSJONATY	KWATERY PRYWATNE	GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNE	OŚRODKI WYPOCZYNKOWE	KEMPINGI	HOTELE
STYCZEŃ	3	0	0	3	0	12
LUTY	5	0	0	3	0	15
MARZEC	7	0	0	3	0	8
KWIECIEŃ	12	0	0	5	0	14
MAJ	28	5	3	8	5	35
CZERWIEC	55	20	15	15	25	58
LIPIEC	80	60	55	70	65	73
SIERPIEŃ	65	40	45	60	35	64
WRZESIEŃ	30	5	5	25	5	40
PAŹDZIERNIK	10	0	0	5	0	12
LISTOPAD	0	0	0	0	0	3
GRUDZIEŃ	3	0	0	0	0	5
RAZEM	298	130	123	197	135	339
ŚREDNIO MIESIĄCZNIE	25	11	10	16	11	28

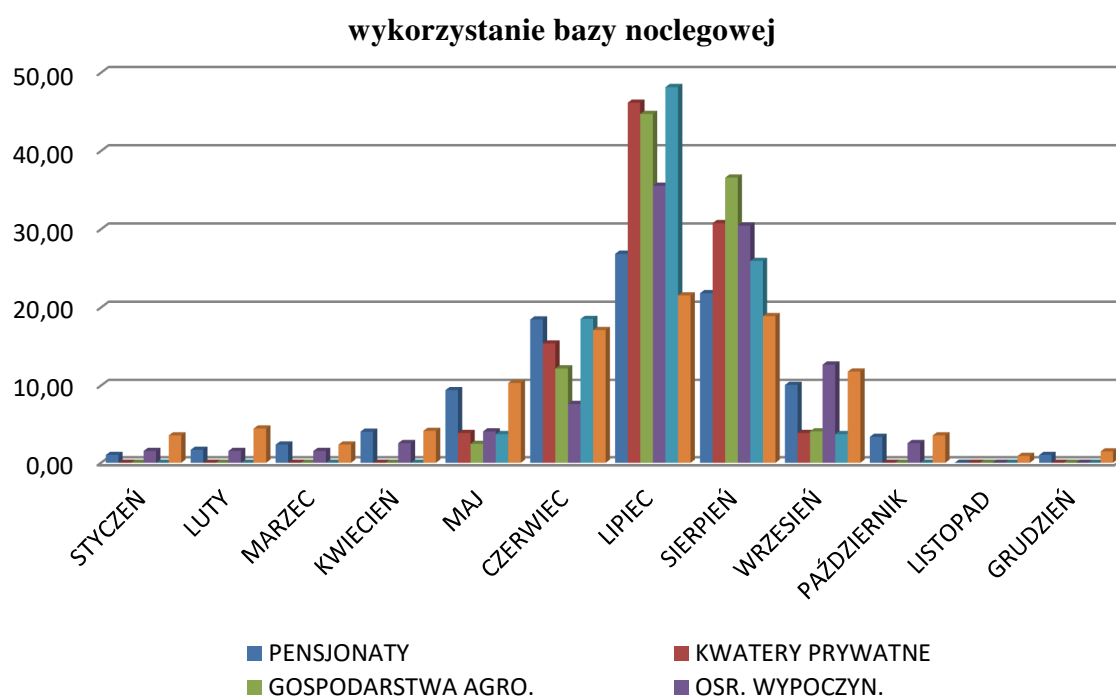
Źródło: Informacja Turystyczna w Rucianem – Nidzie stan na dzień 31.12.2010 r.

Jak wynika z powyższego zestawienia poziom wykorzystania bazy noclegowej jest stosunkowo niski, zwłaszcza dla kwater prywatnych, gospodarstw agroturystycznych oraz kempingów (średnio dla całego roku ok. 2 %). Jest on natomiast znacznie wyższy dla pensjonatów (ok. 17 %) i hoteli (ok. 6 %). Dużo lepiej wykorzystanie miejsc noclegowych przedstawia się w miesiącach wakacyjnych czerwiec – lipiec – sierpień. Obłożenie pensjonatów wynosi ok. 45 % i jest to najwyższy wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych w gminie, na kolejnym miejscu są hotele – 13,3 % pozostałe formy zaspokajania potrzeb turystycznych nie przekroczyły 10 % wykorzystania swoich miejsc noclegowych.

Świadczy to z jednej strony o wyraźnej sezonowości ruchu turystycznego w Gminie, a z drugiej o zdecydowanych preferencjach turystów, którzy nawet w mniej atrakcyjnych porach roku korzystają z obiektów o wyższym standardzie, oferujących im znacznie szerszą i zróżnicowaną gamę usług, imprez i atrakcji.

Na wykresie poniżej przedstawiono wykorzystanie bazy noclegowej w % w danym miesiącu z rozbiciem na pojedyncze formy zaspokajania potrzeb turystycznych.

Tabela 7.3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Informacji Turystycznej w Rucianem – Nidzie stan na dzień 31.12.2010 r.

Wniosek jaki można wyciągnąć z powyższej analizy, to konieczność podejmowania działań na rzecz wydłużania sezonu turystycznego, w oparciu o ciekawą ofertę spędzania

czasu. Wykorzystanie lokalnych walorów przyrodniczych w czasie wiosny i jesieni, możliwości uprawiania sportów zimowych (łyżwiarstwo, narciarstwo biegowe, bojery) czy wycieczki rowerowe lub konne – to wszystko może przyciągnąć turystów poza sezonem letnim, dając możliwości rozwoju i zwiększenia otrzymywanych dochodów nie tylko dużym obiektom turystycznym (ośrodkom wypoczynkowym), ale także mniejszym (hotelom i pensjonatom).

Tabela 7.6

Wykaz miejsc noclegowych wg lokalizacji

NAZWA MIEJSCOWOŚCI	IŁOŚĆ MIEJSC CAŁOROCZNYCH	IŁOŚĆ MIEJSC SEZONOWYCH	RAZEM
RUCIANE-NIDA	610	881	1491
WEJSUNY	167	60	227
KAMIEŃ	23	380	403
WYGRYNY	76	142	218
UKTA	50	150	200
IZNOTA	180	14	194
PIASKI	206	130	336
WOJNOWO	55	43	98
KARWICA	45	85	130
KRZYŻE	-	241	241
WIERZBA	138	-	138
GAŁKOWO	12	-	12
INNE MIEJSCOWOŚCI	186	345	531
POLA NAMIOTOWE	-	1075	1075
RAZEM	1400	4875	6275

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Informacji Turystycznej w Rucianem – Nidzie stan na dzień 31.12.2010 r.

➤ Liczba i struktura turystów odwiedzających Gminę Ruciane – Nida

Gminę Ruciane-Nida odwiedza średniorocznie ok. 100 tys. turystów. Liczba ta dotyczy osób, które skorzystały z minimum jednego noclegu na tym terenie. W rozkładzie rocznym ok. 70 % gości przebywało tu w okresie czerwiec – wrzesień, ze szczególnym nasileniem w lipcu i sierpniu. Na podstawie analiz struktury narodowościowej turystów odwiedzających Gminę wynika, iż ok. 30-35 % to turyści zagraniczni, z czego ok. 70 % stanowią Niemcy, a ok. 30% goście z innych krajów. Istotnym elementem oceny walorów turystycznych i przystosowania Gminy do obsługi ruchu turystycznego jest określenie czasu przebywania tu gości, a także wiadomości, dotyczące źródeł informacji o regionie.

Z analiz wynika, iż średni czas pobytu na terenie Gminy Ruciane - Nida wynosi 3 - 4 dni – taki czas przebywania deklarowało ok. 75 % przebywających tu turystów, nasuwa się wniosek, iż niezbędne jest rozszerzenie proponowanej oferty i możliwości spędzenia czasu.

➤ Turystyka jako funkcja gospodarcza Gminy

Turystyka jest w gminie jedną z głównych gałęzi gospodarki, co wynika przede wszystkim z posiadanych znacznych tradycji w obsłudze ruchu turystycznego, a także z położenia gminy na obszarze o znacznym bogactwie przyrodniczym.

Oprócz obiektów nastawionych bezpośrednio na obsługę turystów (ośrodki wypoczynkowe, hotele, pensjonaty, campingi, gospodarstwa agroturystyczne) rozwinęła się tu cała gama usług w tym także usług towarzyszących działalności turystycznej, takich jak wypożyczalnie sprzętu sportowego i turystycznego, obiekty gastronomiczne, oraz szereg sklepów, również o charakterze turystycznym.

Niestety działalność turystyczna w Gminie nadal ma charakter sezonowy (trwa on zaledwie od maja do września). W tym czasie Gmina ożywa, maleje wskaźnik bezrobocia, kwitnie mała i średnia przedsiębiorczość. Po tym czasie następuje jednak znaczny regres, podobnie jak co roku wzrasta odsetek bezrobotnych i obniżają się wpływy z obsługi turystów.

Jak wynika z analiz w usługach zatrudnionych jest 73 % mieszkańców, z czego szacuje się że w usługach związanych z obsługą turystów pracuje ok. 15% ogółu zatrudnionych w gminie.

Ważne jest zatem stałe podnoszenie standardów i jakości świadczonych usług turystycznych, by były wciąż atrakcyjne i konkurencyjne w stosunku do tych, które oferowane są przez inne regiony, a także dążyć do rozszerzania oferty turystycznej, by sezon turystyczny w gminie nie ograniczał się głównie do okresu letniego, ale trwał cały rok. Warto byłoby się zastanowić nad aktywizacją turystyki wędkarskiej oraz turystyki sanatoryjnej oraz z zakresu odnowy biologicznej i SPA obsługującej zarówno mieszkańców gminy jak i turystów z zewnątrz. Są to formy turystyki całorocznej, nie ograniczonej wyłącznie do sezonu letniego.

Polityka władz gminy powinna więc stymulować rozwój turystyki, stwarzać warunki dla przyciągnięcia inwestorów sektora turystycznego poprzez wsparcie organizacyjne i instytucjonalne.

Jako priorytet działań gminy należy wskazać opracowanie programu rozwoju turystyki w gminie Ruciane-Nida określającego strategię działań - główne cele, zasady i kierunki rozwoju i aktywizacji sektora turystycznego w gminie Ruciane-Nida.

Należy jednak podkreślić, iż gmina jako jednostka samorządu terytorialnego stoi na straży odpowiedzialności za lokalne bogactwo. Dlatego podejmowane w poprzednich i kolejnych latach inwestycje w dziedzinie turystyki nie powinny naruszać ładu przestrzennego i dążyć do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy.

Gmina Ruciane-Nida wciąż wymaga aktywnej promocji. Warto byłoby zastanowić się nad promocją gminy związaną z utworzeniem lokalnego produktu turystycznego. Mogłaby to być cykliczna impreza sportowa o znaczeniu ogólnopolskim (np. regaty żeglarskie), która przyciągnęłaby zainteresowanych, tj. kibiców i zawodników wraz ze sztabem szkoleniowym.

Ważnym elementem promocyjnym całego regionu stała się kampania na rzecz wpisania „Mazurskich Jezior” jako jednego z „7 Nowych Cudów Natury”. Mazury trafiły do grona 28 finalistów plebiscytu prowadzonego od 2007 r. przez szwajcarską organizację New7Wonders. Do głosowania na rzecz mazur namawiały gwiazdy polskiej estrady, politycy oraz regiony polski, które do ścisłego finału się nie dostały. Wyniki konkursu zostały ogłoszone 11 listopada 2011 r. a polski reprezentant zajął .... miejsce.

7.3 ROLNICTWO

Obszary użytkowania rolniczego są dość rozproszone. Główne obszary koncentracji produkcji rolniczej występują w miejscowościach: Wojnowo, Zameczek, Ukta, Wólka.

Użytki rolne na terenie Gminy stanowią około 12 % jej powierzchni (4.036 ha) i charakteryzują się średnim poziomem bonitacji gleb. Analiza struktury użytków rolnych na terenie gminy wskazuje, że największą ich część (ok. 41 %) zajmują grunty orne, następnie pastwiska i łąki (odpowiednio po 26 % i 27 %), co stanowi blisko 50 % użytków rolnych.

Poniżej w tabeli przedstawiono wielkość poszczególnych użytków rolnych w 2010 r.

Tabela 7.7

Powierzchnia użytków rolnych w gminie Ruciane - Nida

UŻYTKI ROLNE		
POWIERZCHNIA UŻYTKÓW ROLNYCH		
OGÓŁEM	ha	4 104
GRUNTY ORNE	ha	1 783
SADY	ha	34
ŁĄKI	ha	1 101
PASTWISKA	ha	1 048

GRUNTY ROLNE ZABUDOWANE	ha	109
GRUNTY POD ROWAMI	ha	29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Pisz. Stan na dzień 01.01.2011 t.

➤ Produkcja rolna

Produkcja rolna w gospodarstwach indywidualnych jest wielokierunkowa, mało wyspecjalizowana i skierowana głównie na potrzeby produkcji zwierzęcej, jak i na użytek własny rolników. Z roku na rok następuje spadek powierzchni zasiewów, co jest spowodowane głównie spadkiem opłacalności produkcji rolniczej. Wprawdzie po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej sytuacja rolników uległa poprawie, m.in. dzięki dopłatom do upraw, to nadal udział rolnictwa w produkcji lokalnej jest niski. Wśród upraw dominują uprawy zbożowe, nieco mniejszy jest udział w uprawach roślin pastewnych.

➤ Gospodarstwa rolne

Struktura wielkości gospodarstw rolnych w Gminie Ruciane-Nida charakteryzuje się wysokim udziałem gospodarstw najmniejszych do 5 ha. Stanowią one ok. 58 % ogółu, natomiast gospodarstwa duże, o powierzchni powyżej 20 ha mogące skutecznie konkurować na rynku produktów rolnych, stanowią jedynie ok. 12 %.

➤ Podsumowanie

Rolnictwo na terenie Gminy z uwagi na strukturę użytkowania terenów, nie będzie nigdy znaczącym elementem gospodarki. Jednak z uwagi na ilość mieszkańców, dla których rolnictwo jest podstawą utrzymania niezbędne jest zapewnienie temu sektorowi właściwych warunków rozwoju. Samorząd w tym zakresie powinien:

- podejmować próby ściągnięcia na tereny wiejskie inwestorów, którzy byliby zainteresowani tworzeniem przedsiębiorstw związanych z przetwórstwem żywności bądź z innymi branżami, dającymi zatrudnienie mieszkańcom
- współpracować z instytucjami i organizacjami w procesie aktywizacji i szkoleń dla osób odchodzących z rolnictwa, które chciałyby podjąć działalność gospodarczą na własny rachunek
- promować metody produkcji zdrowej i ekologicznej żywności oraz wspierać agroturystykę jako formę uzyskiwania dodatkowych dochodów przez rolników

7.4 LEŚNICTWO I PRODUKCJA DRZEWNA

Tereny leśne zajmują około 75 % powierzchni Miasta i Gminy. Bogactwo surowca drzewnego sprzyja rozwojowi gospodarczemu Gminy Ruciane – Nida. Mieszkańcy gminy znajdują zatrudnienie w Lasach Państwowych (Nadleśnictwo Maskulińskie z siedzibą w Rucianem – Nidzie), jak również w zakładach zajmujących się przerobem drewna (Zakład Drzewny „ANGA” z siedzibą w Rucianem-Nidzie) oraz w innych mniejszych zakładach produkcyjnych wykorzystujących surowiec drzewny.

Uprawy leśne prowadzone są głównie na terenie objętym przez Nadleśnictwo Maskulińskie, tj. na terenie Puszczy Piskiej.

7.5 FINANSE GMINY I GŁÓWNE INWESTYCJE

Na koniec roku 2015 r. wynik finansowy Gminy Ruciane - Nida był dodatni i wyniósł ~~655~~ 809 743,46 zł.

Z zaplanowanych na rok 2015 wydatków wydano 24 478 162,97 zł, zaś dochód Gminy wyniósł 25 287 906,43 zł.

W roku 2015 wydatki inwestycyjne wyniosły 2 224 681,94 zł, co stanowiło 10 % wszystkich wydatków w Gminie.

W roku 2005 nastąpił spadek wydatków na inwestycje. Kwota wydatków w tej grupie wyniosła 435 876 zł, co stanowiło zaledwie 3 % wszystkich wydatków w tym roku.

W stosunku do roku 2003 spadek wydatków na inwestycje wynosił aż 37 %.

Wydatki inwestycyjne Gminy zostały przeznaczone tylko i wyłącznie na priorytetowe inwestycje. Było to związane ze znacznymi zobowiązaniami Gminy (spłaty pożyczek i kredytów) zaciągniętymi w latach poprzednich na realizację priorytetowych inwestycji z zakresu ochrony środowiska – oczyszczalnię ścieków oraz kanalizację sanitarną, a także na inwestycję budowy sali widowiskowo – sportowej. Spłata zadłużenia w roku 2005 osiągnęła kwotę 1 330 880,00 zł.

Wśród głównych wydatków inwestycyjnych zrealizowanych w 2005 r. należy wyróżnić:

- modernizację Szkoły Podstawowej w Ukcie na kwotę 149 080,00 zł
- „Budowę kolektora sanitarnego” – w m. Wygryny na kwotę 24 898,00 zł
- zakup sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem na kwotę 4 275,00 zł
- wykonanie oświetlenia ulic na kwotę 106 585,00 zł

Gmina sukcesywnie realizuje swą politykę inwestycyjną, głównie w oparciu o wyznaczone w Strategii Rozwoju cele oraz analizy bieżące stanu Gminy i wynikające z nich potrzeby.

Obszary priorytetowe wymagające rozwoju w najbliższych latach to:

- Rozwój i modernizacja komunikacji drogowej
- Kompleksowe przygotowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe, letniskowe oraz pod inwestycje gospodarcze (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, sieć uzbrojenia terenu)
- Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenach wiejskich
- Poprawa bazy sportowo-rekreacyjnej
- Ochrona lokalnego dziedzictwa kulturowego
- Poprawa jakości stanu środowiska przyrodniczego poprzez monitoring i racjonalne wykorzystywanie obszarów szczególnie tych cennych przyrodniczo
- Wspieranie działalności kulturalnej w Gminie
- Rozwój zagospodarowania turystycznego Gminy oraz wspieranie MSP funkcjonujących w sferze turystyki
- Modernizacja lokalnych zasobów mieszkaniowych
- Poprawa bezpieczeństwa
- Podniesienie jakości nauczania i funkcjonalności w gminnych jednostkach oświatowych (sale informatyczne, narzędzia dydaktyczne, baza sportowa przyszkolna)

W Gminie Ruciane – Nida zauważa się, iż głównym źródłem finansowania inwestycji są własne środki finansowe, tj. pochodzące z dochodów własnych oraz z zaciągniętych kredytów. Brak natomiast wykorzystania jakichkolwiek środków Unii Europejskiej, wspierającej inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury społecznej i technicznej, a także projektów w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Efektywne pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych w tym przede wszystkim funduszy strukturalnych Unii Europejskiej umożliwi wzrost poziomu zainwestowania w Gminie, poprawę jakości życia mieszkańców, a także przyczyni się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego na obszarze Gminy Ruciane – Nida.

8. KOMUNIKACJA, INFRASTRUKTURA TECHNICZNA, GOSPODARKA KOMUNALNA

8.1 UKŁAD DROGOWY

Podstawowy układ komunikacyjny Miasta i Gminy Ruciane – Nida o znaczeniu regionalnym i lokalnym tworzą:

- droga krajowa Nr 58 Olsztynek – Szczytno – Ruciane-Nida – Pisz – Szczuczyn (której długość na terenie gminy wynosi 25,7 km), droga klasy G
- drogi wojewódzkie:
  - Nr 609 Mikołajki – Ukta – długości na terenie gminy 4,3 km, droga klasy Z
  - Nr 610 Piecki – Ruciane-Nida – długości na terenie gminy 7,8 km, droga klasy Z.
- drogi powiatowe o łącznej długości 65,54 km (w tym także część ulic miejskich), głównymi drogami powiatowymi są:

Tabela 8.1

Drogi powiatowe na terenie Gminy Ruciane – Nida

L.P.	NUMER DROGI	PRZEBIEG DROGI	DŁUGOŚĆ [km]
1	1518 N	KOKOSZKI – FARYNY- KARWICA-KRZYŻE	7,188
2	1642 N	DR. WOJ. NR 610 – WOJNOWO – DR. KRAJ NR 58	4,407
3	1644 N	NOWY MOST - IZNOTA	2,338
4	1646 N	DR. KRAJ NR 58 (RUCIANE – NIDA) – WEJSUNY - GŁODOWO	9,514
5	1648 N	DR.KRAJ NR 58 (RUCIANE – NIDA) – WIARTEL - DR.KRAJ.NR 63 (JEŻE)	8,443
6	1650 N	DR. KRAJ NR 58 – SZEROKI BÓR	2,684
7	1773 N	DR. WOJ.NR 610 – KRUTYŃ – ROSOCHA – KARWICA DR.POW. NR.1522 N	12,495
8	1777 N	MIKOŁAJKI – WEJSUNY - DR.KRAJ NR 58	13,066
9	1783 N	KAMIEŃ – WYGRYNY - DR. WOJ.NR 610	1,647
RAZEM			61,782

Źródło: UMiG Ruciane – Nida. Stan na dzień 31.12.2016 r.

Tabela 8.1

Drogi powiatowe w granicach Miasta Ruciane – Nida

L.P.	NUMER DROGI (ULICY)	PRZEBIEG DROGI	NAZWA ULICY	DŁUGOŚĆ [km]
1	1646 N	RUCIANE – NIDA – WEJSUNY – JAGODZIN - DR. WOJ.NR 610	MAZURSKA GUZIANKA	2,368
2	1648 N	RUCIANE – NIDA – WIARTEL - JEŻE	BEZ NAZWY	0,840
3	4642 N		PIONIERSKA	0,244
4	4647 N		RZEMIEŚNICZA	0,309
RAZEM				3,761

Źródło: UMiG Ruciane – Nida. Stan na dzień 31.12.2016 r.

Uzupełnieniem układu komunikacyjnego dla zapewnienia bezpośredniej obsługi gminy są drogi gminne oraz ogólnodostępne drogi wewnętrzne przebiegające przez teren Lasów Państwowych.

Tabela 8.3**Drogi gminne w granicach Gminy i Miasta Ruciane – Nida**

L.P	NUMER DROGI (ULICY)	PRZEBIEG DROGI (ULICY)	RODZAJ NAWIERZCHNI
1.	2.	3.	4.
1.	172001 N	GRANICA GMINY PIECKI – DROGA WOJ. NR 610(UKTA)	BITUMICZNA + GRUNTOWA
2.	172002 N	DROGA WOJ. NR 610 – GAŁKOWO – DROGA GMINNA NR 172001 N	BITUMICZNA
3.	172003 N	DROGA GMINNA NR 172001 N – WOJNOWO	GRUNTOWA
4.	172004 N	UKTA – OSINEK – PIOTROWO	GRUNTOWA
5.	172005 N	ŁADNE POLE – DROGA GMINNA NR 172004 N	BITUMICZNA + GRUNTOWA
6.	172006 N	WOJNOWO – OSINIAK – PIOTROWO - WÓLKA	BITUMICZNA + GRUNTOWA
7.	172007 N	WYGRYNY – DROGA POWIATOWA NR 1646 N	BITUMICZNA + GRUNTOWA
8.	172008 N	IZNOTA – DROGA POWIATOWA NR 1783 N (KAMIEŃ)	GRUNTOWA
9.	172009 N	DROGA POWIATOWA NR 1646 N – NIEDŹWIEDZI RÓG	BITUMICZNA
10.	172011 N	DROGA POWIATOWA NR 1518 N KARWICA – ŚWIĘTAJNO	ŻWIROWA
11.	172012 N	KARWICA – KARWICA KOL.	ŻWIROWA
12.	172013 N	KARWICA – GRANICA GMINY (HEJDYK)	ŻWIROWO - BRUKOWA
13.	172014 N	KARWICA – GRANICA GMINY (TUROŚL)	ŻWIROWA
14.	172015 N	KARWICA – GRANICA GMINY	ŻWIROWA
15.	172530N	RUCIANE – NIDA UL. 11-GO LISTOPADA	TRYLINKA
16.	172531N	RUCIANE – NIDA UL. AKACJOWA	GRUNTOWA
17.	172533N	RUCIANE – NIDA UL. BIAŁE OSIEDLE	TRYLINKA
18.	172534N	RUCIANE – NIDA UL. BOCZNA	BITUMICZNA
19.	172535N	RUCIANE – NIDA UL. BRZOSZOWA	GRUNTOWA
20.	172536N	RUCIANE – NIDA UL. DYBÓWEK II	TRYLINKA
21.	172537N	RUCIANE – NIDA UL. GRUNTOWA	GRUNTOWA
22.	172538N	RUCIANE – NIDA UL. HARCERSKA	BITUMICZNA
23.	172539N	RUCIANE – NIDA UL. KOWALIK	GRUNTOWA
24.	172541N	RUCIANE – NIDA UL. KWIATOWA	BITUMICZNA
25.	172541N	RUCIANE – NIDA UL. NADBRZEŻNA	BITUMICZNA
26.	172543N	RUCIANE – NIDA UL. OGRODNICZA	GRUNTOWA
27.	172544N	RUCIANE – NIDA UL. OGRODOWA	GRUNTOWA
28.	172545N	RUCIANE – NIDA UL. PODLEŚNA	TRYLINKA
29.	172546N	RUCIANE – NIDA UL. RYBACKA	ASFALTOWA
30.	172548N	RUCIANE – NIDA UL. SOSNOWA	ŻWIROWA
31.	172549 N	RUCIANE – NIDA UL. SZKOLNA	ASFALTOWA
32.	172519 N	RUCIANE – NIDA UL. ŻEGLARSKA	ASFALTOWO – ŻWIROWA
33.	172519N	RUCIANE – NIDA UL. GWARNA	BITUMICZNA
34.	172522 N	RUCIANE – NIDA UL. KRAJECKIEGO	BITUMICZNA
35.	172526N	RUCIANE – NIDA AL. WCZASÓW	BITUMICZNA
36.	172529N	RUCIANE – NIDA UL. ŻEGLARSKA	BITUMICZNA + GRUNTOWA
37.	172521N	RUCIANE – NIDA UL. KOLEJOWA	BITUMICZNA
38.	172523N	RUCIANE – NIDA UL. SŁONECZNA	BITUMICZNA
39.	172527N	RUCIANE – NIDA UL. WIEJSKA	BITUMICZNA
40.	172520N	RUCIANE – NIDA UL. GAŁCZYŃSKIEGO	BITUMICZNA
41.	172525N	RUCIANE – NIDA UL. POLNA	BITUMICZNA
42.	172528N	RUCIANE – NIDA UL. ZIELONA	TRYLINKA
43.	172524N	RUCIANE – NIDA UL. SŁOWIAŃSKA	TRYLINKA
44.	172016N	KAMIEŃ - WYGRYNY	BITUMICZNA+GRUNTOWA

Źródło: UMig Ruciane – Nida. Stan na dzień 31.12.2016r.

Sumaryczna długość wszystkich, wymienionych typów dróg w gminie o nawierzchni utwardzonej wynosi ok.132,9km, co daje wskaźnik gęstości sieci drogowej 37 km/100 km² powierzchni.

Stan techniczny sieci drogowej gminy nie odpowiada wymaganym standardom, zwłaszcza w sytuacji wciąż narastającego ruchu kołowego, tak osobowego jak i ciężarowego. Dotyczy to zarówno jakości nawierzchni, szerokości i wyprofilowania pasów drogowych oraz kolizyjności z siecią kolejową i innymi drogami.

Znacznym zagrożeniem dla bezpieczeństwa samochodowego ruchu osobowego oraz ruchu pieszego i szybko rozwijającej się turystyki rowerowej jest tranzyt ciężarowy i autobusowy o znacznym nasileniu, zwłaszcza na drodze krajowej Nr 58, która przebiega przez turystyczne centrum miasta Ruciane – Nida. Także stan techniczny drogi wojewódzkiej Nr 609, będącej głównym szlakiem komunikacyjnym z centrum kraju w kierunku Mikołajek stanowi istotne zagrożenie dla poruszających się pojazdów.

Na terenie miasta, obok w/w negatywnego oddziaływania ruchu na drodze tranzytowej przebiegającej przez miasto, istotnym problemem jest zarówno sama organizacja ruchu jak i ilość oraz lokalizacja parkingów. Znaczny w ostatnich latach wzrost ilości zmotoryzowanych turystów doprowadził, iż w sezonie letnim centrum miasta staje się trudno przejezdne, a ruch samochodowy coraz wyraźniej koliduje z funkcją centrum jako miejsca spacerowego.

Cała sieć drogowa gminy wymaga znacznych nakładów finansowych na remonty i modernizację. Drogę krajową nr 58 należy doprowadzić do parametrów klasy G. Konieczna jest również budowa obwodnicy miasta. W samym mieście należy usprawnić ruch samochodowy, zmodernizować nawierzchnie ulic oraz stworzyć efektywny system parkingowy.

8.2 KOLEJ

Przez teren Gminy Ruciane – Nida przebiega lokalna linia kolejowa łącząca Olsztyn przez Szczytno z Ełkiem. Jest to linia jednotorowa, niezelektryfikowana, o niskich parametrach technicznych i ruchowych. Stacja kolejowa znajduje się w Rucianem – Nidzie. Aktualnie miasto Ruciane – Nida posiada połączenia kolejowe pociągami pasażerskimi:

- z Piszem – 2 pociągi na dobę
- z Olsztynem – 2 pociągi na dobę

Linia kolejowa jest w złym stanie technicznym, od wielu lat nie były prowadzone żadne działania naprawcze istniejącej sieci kolejowej. Jej długość w granicach gminy wynosi 32 km, co daje wskaźnik gęstości 8,93 km/100 km². W celu usprawnienia transportu kolejowego celowe jest wprowadzenie na w/w linię tzw. autobusów szynowych dostosowanych m.in. do transportu rowerów. Tego typu transport częściowo odciążałby komunikację samochodową.

8.3 ZAOPATRZENIE W WODĘ

Występujące na terenie Miasta i Gminy Ruciane – Nida warunki hydrologiczne są korzystne dla zaopatrzenia w wodę pitną ludności i inwentarza.

Źródłami zaopatrzenia w wodę mieszkańców Gminy Ruciane – Nida są:

- dla Miasta Ruciane - Nida – 24 ujęcia wód głębinowych o wydajności ok. 881 m³/h (ok. 21.150 m³/dobę). Średni pobór wody z w/w ujęć kształtuje się na poziomie 3 652 m³/dobę, a pobór maksymalny 5 930 m³/dobę tj. ok. 28% wydajności istniejących ujęć. Pomimo tej sytuacji, zapewniającej teoretycznie rezerwę wody dla miasta, występują problemy techniczne związane z uzdatnianiem i przesyłaniem wody zwłaszcza w okresach szczytowego jej poboru. Obecny system uzdatniania wody jest w znacznym stopniu wyeksploatowany i nieefektywny, zapewniając sprawne uzdatnianie ok. 100% dobowego zużycia w okresach szczytowych. Długość sieci wodociągowej na terenie miasta wynosi 12,6 km [DANE GUS STAN NA 2015 R.]
- dla terenów wiejskich – 27 ujęć wód podziemnych o łącznej wydajności ok. 734 m³/h (ok. 17.615 m³/dobę). Średni dobowy pobór wody z tych ujęć kształtuje się na poziomie 1 464 m³, a pobór maksymalny 2 146 m³, co stanowi ok. 12 % ich wydajności. Lokalne ujęcia wody znajdują się min. w ośrodku „Dom Pracy Twórczej PAN” w Wierzbie, stacji badawczej PAN w Popieniu, w Ukcie (2 ujęcia), w kamieniu (2 ujęcia), w Wejsunach, w Krzyżach (2 ujęcia), w Karwicy (2 ujęcia), w Iznocie. W pozostałych wsiach gminy, a przede wszystkim w zabudowie rozproszonej (kolonijnej) zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę zaspokajane jest ze studni kopanych i wodociągów zagrodowych. Łączna długość sieci wodociągowej na terenach wiejskich gminy wynosi 48,8 km [DANE GUS STAN NA 2015 R.]

Do sieci wodociągowej na terenie miasta Ruciane – Nida ok. 99,9% budynków mieszkalnych, a na terenach wiejskich ok. 83,2 %.

Konieczna jest rozbudowa istniejącej sieci wodociągowej, zwłaszcza na terenach wiejskich. Wybudowanie infrastruktury wodociągowej podnosi standard życia mieszkańców gminy, a także przyczynia się do rozbudowy bazy turystyczno – rekreacyjnej. Niezbędna jest także modernizacja stacji uzdatniania wody. Zwiększone w przyszłości zapotrzebowanie na wodę wymagać będzie budowy nowych stacji uzdatniania oraz magistrali przesyłowych.

8.4 GOSPODARKA ŚCIEKOWA

System oczyszczania ścieków komunalnych na terenie Gminy Ruciane – Nida oparty jest na nowoczesnej miejskiej oczyszczalni ścieków, oddanej do użytku w 2002 r. Jej wydajność określona pozwoleniem wodno – prawnym wynosi maksymalnie 2300 m³/dobę, przy obecnej rzeczywistej wydajności na poziomie ok. 600 m³/dobę (tj. ok. 26 % wydajności). Oprócz w/w oczyszczalni w kilku miejscowościach gminy istnieją lokalne oczyszczalnie ścieków, zlokalizowane przede wszystkim w ośrodkach wypoczynkowych:

- SBREiZHZ PAN w Popielnie – obsługuje Stację oraz miejscowość Popielno, technologia oczyszczania ścieków metodą osadu czynnego, oparta o cykliczny reaktor biologiczny z końcową filtracją ścieków na filtrach DynaSand, oczyszczalnia wyposażona jest w punkt zrzutu ścieków z toalet jachtowych. Ma zdolność do oczyszczania 120 m³/d ścieków w sezonie i 60 m³/d poza sezonem. W chwili obecnej jest nie jest ona wykorzystywana w 100% Oczyszczane ścieki są zrzucane do rowu melioracyjnego uchodzącego do jeziora Śniardwy.
- Ośrodek Turystyki Wodnej PTTK w Iznocie-Kamień – oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna o średniej przepustowości 49,14 m³/d, odbiornikiem jest jezioro Beldany.
- Oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna o średniej przepustowości 123,8 m³/d po byłym Ośrodku Wypoczynkowym „Transmlecz” w Krzyżach.
- Ośrodek Wypoczynkowy „Elektromontaż” w Karwicy – oczyszczalnia mechaniczno - biologiczna z dodawaniem PIX-u, o średniej przepustowości 30 m³/d, odbiornikiem jest ciek Ruczaj.

W mieście sytuacja w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych jest satysfakcjonująca, natomiast tereny wiejskie gminy są pod tym względem bardzo zaniedbane. Publiczna kanalizacja sanitarna obsługuje 87% mieszkańców gminy, w tym 99% mieszkańców miasta. W wielu małych gospodarstwach indywidualnych ścieki bytowe i gospodarcze odprowadzane są do przydomowych zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków. Ich niedostateczny stan techniczny, a tym samym brak sieci kanalizacyjnej, w wielu przypadkach może skutkować przesączaniem ścieków do gruntu, a nawet ich odprowadzaniem do naturalnych cieków i rowów melioracyjnych.

Łączna długość czynnej sieci kanalizacji sanitarnej na dzień 31.12.2015 na terenie gminy wynosi 124,9 km z tego w Mieście Ruciane – Nida 31,2 km oraz 93,7 km na terenach wiejskich[DANE Z GUS]. Do sieci kanalizacji sanitarnej w mieście ma dostęp 3458osób 4602

osoby, a na terenie wiejskim 2642 osoby, co stanowi odpowiednio 99 % mieszkańców miasta i 872 % mieszkańców terenów wiejskich

W porównaniu z rokiem 2009 sytuacja pod względem odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych uległa znacznej poprawie. Sieć kanalizacyjna na terenie gminy uległa rozbudowie, zwłaszcza na terenach wiejskich. W porównaniu z rokiem 2009 długość sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich zwiększyła swoją długość niemalże siedmiokrotnie. Wiele z miejscowości na terenie gminy zostało skanalizowanych w ramach realizacji planów inwestycyjnych RPO WiM na lata 2007-2013. Należy dążyć do dalszej sukcesywnej rozbudowy sieci kanalizacyjnej.

W mieście Ruciane - Nida oraz w strefach dużego ruchu turystycznego istotnym problemem jest sprawa oczyszczenia i odprowadzenia wód deszczowych. Istniejący w mieście fragmentaryczny system kanalizacji burzowej nie spełnia swego zadania. Duży ruch samochodowy, zwłaszcza w sezonie letnim powoduje, iż wody opadowe po spłynięciu z chodników, jezdni i utwardzonych placów są silnie zanieczyszczone produktami ropopochodnymi oraz innymi związkami chemicznymi. Powoduje to przedostanie się ich do wód podziemnych i otwartych, przez co wpływa negatywnie na stan ich czystości. Koniecznością staje się więc budowa sprawnego systemu kanalizacji deszczowej, zwłaszcza w Mieście Ruciane - Nida.

8.5 GOSPODARKA ODPADAMI

Na terenie Gminy Ruciane – Nida funkcjonuje jedno wysypisko śmieci zlokalizowane w miejscowości Wólka. Obiekt ten funkcjonuje od maja 1993 roku, posiada powierzchnię 1,71 ha (w tym część eksploatacyjną 1,25 ha). Pojemność wysypiska określono na 258 000 m³. Nie spełnia ono kryteriów nowoczesnego składowiska odpadów, a jego pojemność została wykorzystana już w ok. 70 % (ok. 180 tys. m³). Wysypisko to obsługuje obecnie teren całej gminy.

Zorganizowanym systemem zbiórki odpadów objęte jest 90 % wszystkich mieszkańców. System ten obowiązkowy jest dla zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej, a także dla wszelkiego rodzaju instytucji oraz przedsiębiorstw produkcyjnych. Do gromadzenia odpadów wykorzystuje się głównie pojemniki o pojemności 110 litrów i 1100 litrów. Są one porożstawiane we wszystkich miejscowościach gminy.

Na terenie Gminy prowadzony jest ograniczony system segregacji odpadów

W Mieście Ruciane – Nida oraz w następujących miejscowościach: Wejsuny, Końcewo, Niedźwiedzi Róg, Głodowo, Onufryjewo, Warnowo, Popielno, Wierzba, Piaski, Szeroki Bór,

Zamordeje, Kowalik, Karwica, Krzyże, Ukta, Wygryny, Gałkowo, Wólka, Śwignajno, Iznota, Nowa Ukta, Kadzidłowo prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów.

Dla Gminy Ruciane - Nida został opracowany Plan Gospodarki Odpadami. W przyjętej strategii postępowania jako priorytety określono :

- zapobieganie i minimalizację powstawania odpadów,
- powtórne wykorzystywanie odpadów, których powstawania w danych warunkach techniczno-ekonomicznych nie da się uniknąć,
- unieszkodliwianie odpadów poza składowiskiem, o ile jest to uzasadnione technicznie i ekonomicznie,
- składowanie tylko tych odpadów, których nie da się, z uwagi na warunki techniczno-ekonomiczne odzyskać bądź unieszkodliwić, w sposób bezpieczny dla zdrowia ludzkiego i środowiska.

8.6 ELEKTROENERGETYKA

Na terenie Miasta Ruciane – Nida znajduje się Główny Punkt Zasilania GPZ 110/15 kV, który zasilany jest linią przelotową wysokiego napięcia 110 kV Szczytno – Pisz. Na odcinku Szczytno – Ruciane Nida linia ta posiada przewody 3xAFL 240mm², a na odcinku Ruciane-Nida – Pisz 3xAFL 120mm². GPZ zasilą za pośrednictwem sieci 15 kV odbiorców komunalno – bytowych, przemysł i rolnictwo z terenu Miasta i Gminy Ruciane – Nida.

Na terenach wiejskich sieć średniego napięcia 15 kV wykonana jest przeważnie jako napowietrzna na słupach drewnianych lub żelbetowych. Linie magistralne w kierunku Mrągowa, Spychowa i Pisz posiadają przewody AFL 70 mm², w kierunku Zgonu AFL 50 mm², a w kierunku Turośli AFL 35mm². Pozostałe linie średniego napięcia posiadają przeważnie przewody AFL 25 mm², w niewielkiej ilości AFL 35 mm² oraz kable AL 50 mm². Linie magistralne wyprowadzone ze stacji GPZ 110/15 kV posiadają powiązania z podobnymi stacjami w Mrągowie, Spychowie i Pisz. Poza w/w układem energetycznym pozostaje jedynie rejon Popielna, zasilany linią 15kV z kierunku Mikołajek.

Punkty zasilające poszczególne odbiory stanowią stacje transformatorowe 15/04 kV, zasilane odgałęzieniami z linii magistralnych. Linie elektroenergetyczne niskiego napięcia nN wykonane są przeważnie jako napowietrzne na słupach drewnianych lub żelbetowych. Teren miasta Ruciane – Nida zasilany jest z napowietrznej linii magistralnej SN Nida – Pisz poprzez odgałęzienia kablowe i napowietrzne zakończone stacjami transformatorowymi, głównie słupowymi.

Średnie roczne zużycie energii elektrycznej na terenie gminy wynosi ok. 4000 MW tj. ok. 11 MW/dobę. W przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi to ok. 1,2 kW/dobę.

Stan techniczny sieci zasilającej wysokiego napięcia jest ogólnie zły i często występują zakłócenia w jej dostawach, niektóre odcinki linii średniego napięcia oraz stacje transformatorowe wymagają modernizacji.

8.7 GAZOWNICTWO I CIEPŁOWNICTWO

Miasto i Gmina Ruciane – Nida nie posiada sieci gazu ziemnego. Mieszkańcy korzystają wyłącznie z gazu płynnego propan – butan w butlach lub rzadziej ze zbiorników zewnętrznych. Mazowiecka Spółka Gazowa w swoich planach przewiduje gazyfikację terenów północnych i wschodnich gminy, decyzję jednak uzależnia od finansowego zaangażowania ze strony samorządów.

Gospodarka cieplna na tym terenie miasta opiera się o kotłownie osiedlowe, lokalne i indywidualne źródła ciepła. Łączna moc zainstalowana w źródłach ciepła, znajdujących się na terenie miasta Ruciane-Nida wynosi około 6MW (5 860 kW). Są to 2 kotłownie olejowe, spalające olej średni typu P-2. Istniejące źródła zaspokajają potrzeby odbiorców, jednak stan techniczny większości urządzeń nie spełnia żadnych norm technicznych i ekologicznych. Na terenie wiejskim gminy działa kotłownia w Ośrodku Doświadczalnym PAN w Popielnie (opalana biomasą: zrębki, własne pozyskane drewno), moc zainstalowana: 1MW.

Na obszarze gminy dominują indywidualne kotłownie opalane węglem. Występują także kotłownie opalane olejem.

Większość budynków mieszkalnych i usługowych, zwłaszcza na terenach wiejskich, korzysta z indywidualnych źródeł ciepła, najczęściej opalanych węglem. Wszystkie stare budynki wymagają zabiegów termoizolacyjnych i wymiany części złej stolarki okiennej.

8.8 TELEKOMUNIKACJA

Teren Gminy posiada bardzo dobrze rozwiniętą, nowoczesną sieć telekomunikacyjną, opartą na centrali automatycznej, która umożliwia uzyskanie szybkiego i sprawnego połączenia telefonicznego.

Pomimo bardzo wysokiego rozwoju telekomunikacji (tak w odniesieniu do ilości abonentów jak i jakości połączeń), nadal bardzo istotnym problemem pozostaje szeroki i względnie tani dostęp do Internetu.

9. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Na terenie Gminy Ruciane – Nida występują obiekty i obszar chronione:

- na podstawie przepisów z zakresu ochrony gruntów rolnych i leśnych. Grunty rolne stanowiące użytki rolne klas I – III to najbardziej urodzajne gleby, dla których wskazane jest użytkowanie rolnicze. Zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych stanowiących użytki rolne klas I – III dokonuje się w trybie ww. przepisów odrębnych. Na terenie Gminy Ruciane – Nida występują grunty rolne klasy III podlegające ochronie. Ich powierzchnia wynosi ok. 217 ha.
- na podstawie przepisów z zakresu ochrony przyrody - prawne formy ochrony przyrody - pkt 4.
- na podstawie przepisów z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - prawne formy ochrony zabytków - pkt 5.

10. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH ORAZ OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Na terenie Gminy Ruciane - Nida nie występują zewidencjonowane obszary osuwania mas ziemnych oraz obszary zagrożone osuwaniem mas ziemnych. Na obszarze gminy nie występują również tereny górnicze w rozumieniu przepisów z zakresu prawa górniczego i geologicznego.

11. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Zadania służące realizacji celów publicznych o znaczeniu ponadlokalnym wynikają z uwarunkowań zawartych w następujących dokumentach:

- Program operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko - Mazurskiego na lata 2014-2020;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko - Mazurskiego;
- Strategia Rozwoju Gospodarczego Województwa Warmińsko - Mazurskiego do roku 2025.

Wyżej wymienione dokumenty przyjęte przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa uwzględniają następujące zadania z zakresu gospodarki przestrzennej służące realizacji celów publicznych:

- Program operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020:
  - rozwój sieci szerokopasmowych;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko - Mazurskiego na lata 2014-2020:
  - wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich;
  - termomodernizacja budynków;
  - montaż instalacji odnawialnych źródeł energii;
  - budowa ścieżek rowerowych.

Plan Zagospodarowania Województwa Warmińsko - Mazurskiego przewiduje do realizacji następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- budowa śluzy Guzianka II,
- Zmieniający się Bałtycki Krajobraz – innowacyjne podejście ku zrównoważonym leśnym krajobrazom. Utworzenie w Regionie Morza Bałtyckiego sieci Bałtyckich Krajobrazów cechujących się innowacyjnością, współpracą między partnerami oraz programem działań mających na celu dążenie do zrównoważonego rozwoju,
- Ochrona cennych zasobów przyrodniczych na terenie parków krajobrazowych Pomorza, Kujaw, Warmii i Mazur przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów – Ochrona przyrody, zagospodarowanie turystyczne (Mazurski Park Krajobrazowy Krutyń).
- Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Województwa Warmińsko Mazurskiego do roku 2015:
  - Gmina Ruciane Nida została zakwalifikowana do Obszaru Strategicznej Interwencji z zakresu ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej. W związku z powyższym planuje się na obszarze gminy działania zmierzające do poprawy dostępności komunikacyjnej, wzrostu przedsiębiorczości oraz atrakcyjności inwestycyjnego i turystycznej.

12. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Na terenie Gminy Ruciane – Nida nie występują obszary zagrożenia powodzią oraz obszary szczególnego zagrożenia powodzią w rozumieniu przepisów odrębnych z zakresu prawa wodnego.

13. BILANS TERENÓW

Na ostateczny kształt polityki przestrzennej Gminy Ruciane – Nida w zakresie kierunków rozwoju przestrzennego miały wpływ następujące czynniki:

- wynik analizy demograficznej gminy przeprowadzonej na początkowym etapie prac nad opracowaniem niniejszego dokumentu,
- analizy środowiskowe, z których wynika ograniczenie kierunków związanych z zabudową na rozległych obszarach objętych prawnymi formami ochrony przyrody,
- analizy ekonomiczne oraz możliwości finansowe gminy,
- analizy społeczne obejmujące określenia zachowań i trendów w społeczeństwie w zakresie inwestowania w gminach podmiejskich,
- rozstrzygnięcia w sprawie przyjęcia lub odrzucenia przez organ sporządzający studium wniosków wniesionych przez mieszkańców gminy na zawiadomienie o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ruciane - Nida.

Określony na podstawie powyższych danych obecny i prognozowany stan zagospodarowania był podstawą do określenia kierunków rozwoju przestrzennego Gminy. Wszelkie rozstrzygnięcia dotyczące kształtowania polityki przestrzennej dokonano przyjmując za ich podstawę ład przestrzenny i zrównoważony rozwój, a także przestrzegając konstytucyjnej zasady ochrony własności i zasady proporcjonalności.

1.1. PROGNOZY DEMOGRAFICZNE I ANALIZY

Analiza opracowań prognostycznych dotyczących demografii pokazuje, że liczba ludności na terenie Gminy wykazuje tendencję malejącą. Według danych GUS w ciągu kolejnych 30 lat liczba ludności zmniejszy się o ok. 12 %. Na podstawie analizy demograficznej można by stwierdzić, że wyznaczanie nowych kierunków zabudowy w Gminie Ruciane -Nida jest nieuzasadnione. Jednak kształtując politykę przestrzenną tej Gminy należy uwzględnić fakt, iż jest ona gminą miejsko-wiejską i zalicza do grupy gmin o przeważającej funkcji

pozarolniczej, głównie funkcji turystycznej. W granicach Gminy Ruciane - Nida położone jest m. Ruciane - Nida stanowiące lokalny ośrodek usługowy i ośrodek zatrudnienia dla mieszkańców okolicznych terenów. Skutkuje to występowaniem dużego popytu na tereny mieszkalne, głównie ze względu utrzymujący się na wysokim poziomie proces suburbanizacji miasta. Duże zapotrzebowanie na nowe tereny mieszkaniowe, zwłaszcza tereny mieszkaniowej jednorodzinnej ujawniło się w trakcie analizy wniosków złożonych przez mieszkańców Gminy w odpowiedzi na zawiadomienie w sprawie zmiany SUiKZP. Pozarolniczy charakter Gminy, o dużym udziale terenów chronionych przyrodniczo, determinuje charakter procesów inwestycyjnych, których koncentracja dotyczy rozwoju funkcji mieszkaniowej oraz turystycznej. Duże zapotrzebowanie na tereny mieszkaniowe, ujawnione we wnioskach mieszkańców koncentruje się głównie w granicach lub bliskim sąsiedztwie jednostek osadniczych, co jest zjawiskiem korzystnym.

1.2. ZAPOTRZEBOWANIE NA NOWĄ ZABUDOWĘ

Jak wynika z przeprowadzonych analiz oraz wniosków mieszkańców, maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na tereny inwestycyjne z podziałem na rodzaje zabudowy zgodnym z przyjętymi w studium kierunkami rozwoju wynosi: dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, jednorodzinnej i usługowej ok. 12105354 m²p.u., a na zabudowę turystyczną ok. 1753846 m²p.u. Uwzględniając niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%, zapotrzebowanie to wynosi odpowiednio: 15736960 m² p.u. i 2280000 m² p.u.

1.3. CHŁONNOŚĆ TERENÓW W JEDNOSTKACH OSADNICZYCH

Tereny jednostek osadniczych o wykształconej zwartej strukturze stanowią ok. 7 % powierzchni Gminy Ruciane - Nida, czyli ok. 2500 ha. Według szacunków statystycznych ok. 30% (ok. 750 ha) z tych terenów stanowią tereny niezainwestowane, dla których zasadne jest wyznaczenie kierunku rozwoju związanego z zabudową. Według raportu PAN¹ w jednostkach osadniczych pod zabudowę mieszkaniową wielorodzinną przeznaczane jest od 1 % do 2 % obszaru tych jednostek, pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną – od 10% do 25 %, a pod zabudowę usługową od 1% do 2 %. Natomiast pod zabudowę turystyczno-rekreacyjną od 1 % do 2 %. Z uwagi na znajdujące się w granicach administracyjnych Gminy miasto Ruciane – Nida, udział procentowy zabudowy wielorodzinnej jest wyższy niż wynika

¹ raport „ Analiza stanu uwarunkowań prac planistycznych w gminach w 2013 r.” , Polska Akademia Nauk, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyńskiego, Warszawa, 2015

to ze statystyk i wynosi od 5 % - 10 %.Wartości te pozwoliły na przybliżone oszacowanie chłonności terenów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno - przestrzennej w granicach jednostek osadniczych Gminy Ruciane - Nida pod względem zabudowy wyrażonej w m² powierzchni użytkowej (p.u.). Chłonność terenów w granicach jednostek osadniczych do zainwestowania dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej waha się w przedziale od 413144 m² do 826287m² p.u., dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wynosi od 450702m² do 1126755m² p.u., dla zabudowy usługowej od 60094 m² p.u do 180281 m² p.u. Natomiast dla zabudowy turystycznej wynosi od 45070 m² do 90140 m² p.u. Łączna maksymalna chłonność terenów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych pod zabudowę wynosi 2223463m² p.u.

1.4. CHŁONNOŚĆ TERENÓW W GRANICACH OBOWIĄZUJĄCYCH MPZP

Obowiązujące plany miejscowe w Gminie Ruciane - Nida koncentrują się w granicach jednostek osadniczych. Ok. 50 % powierzchni jednostek osadniczych znajduje się w granicach obecnie obowiązujących miejscowych planów. Procentowe udziały rodzajów zabudowy w granicach miejscowych planów są takie same jak udziały rodzajów zabudowy w granicach jednostek osadniczych. Chłonność obszarów przeznaczonych w miejscowych planach pod zabudowę w rozbiciu na funkcje, wyrażona w metrach powierzchni użytkowej, przedstawia się następująco: zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna od 688573 do 1377145 m², zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna od 751170 do 1877925m², zabudowa usługowa od 100156 do 300468m², a zabudowa turystyczna od 75117 do 150234 m². Łączna maksymalna chłonność położonych na terenie gminy obszarów przeznaczonych w miejscowych planach pod zabudowę wynosi 3705772 m² p.u.

Maksymalna chłonność terenów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno - przestrzennej i terenów przeznaczonych pod zabudowę w miejscowych planach (przy założeniu, że 50 % powierzchni planów obejmuje powierzchnię jednostek osadniczych Gminy), zgodnie z wyznaczonymi w niniejszym studium kierunkami, przyjmuje następujące wartości: zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna, jednorodzinna, usługowa, w tym o wysokiej intensywności - 3968682 m²p.u., a zabudowa turystyczna - 163649 m²p.u. Łączna maksymalna chłonność terenów pod zabudowę w Gminie Ruciane - Nida wynosi 4163986 m² p.u.

1.5. PODSUMOWANIE BILANSU

Porównanie maksymalnej chłonności terenów w jednostkach osadniczych oraz objętych miejscowymi planami z maksymalnym zapotrzebowaniem na nową zabudowę, pokazuje, że oferowana chłonność terenów nie zaspokaja w pełni zapotrzebowania na nową zabudowę. Również uwzględnienie niepewności procesów rozwojowych wyrażające się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30% potwierdza ten fakt. W związku z relatywnie wysokim zapotrzebowaniem na nową zabudowę, wyznaczono nowe kierunki rozwoju zabudowy proporcjonalnie do potrzeb, w rozbiciu na funkcje zabudowy. Nowe kierunki rozwoju zabudowy wyznaczano w taki sposób, aby stanowiły one rozwój istniejących jednostek osadniczych. W dużej mierze skoncentrowano je w granicach m. Ruciane - Nida. Powierzchnia terenów, dla których ustalono kierunek rozwoju związany z zabudową mieszkaniową wynosi 1816 ha, a turystyczną - 380 ha, co w przeliczeniu na metry powierzchni użytkowej, zgodnie ze wskaźnikami i parametrami określonymi w studium, stanowi odpowiednio 15736950 m²p.u., i 2280000 m²p.u.

Jak wskazują wyniki bilansu oferowana chłonność terenów nie zaspokaja zapotrzebowania na nową zabudowę, w tym zabudowę związaną z turystyką, sportem i rekreacją. Dlatego też podczas zmiany studium możliwe było wyznaczenie nowego terenu zabudowy sportowej w ramach realizacji inwestycji celu publicznego. Powierzchnia przeznaczona pod zabudowę sportową wynosi ok. 9 ha, co w przeliczeniu na metry powierzchni użytkowej, zgodnie ze wskaźnikami i parametrami określonymi w studium wynosi 67 500 m²p.u. Teren przeznaczony pod rozwój zabudowy sportowej, położony w granicach miejskiej jednostki osadniczej stanowi marginalny procent powierzchni gminy Ruciane – Nida.

Według raportu PAN w SUiKZP w skali kraju średnio 12-13 % powierzchni gmin jest przeznaczane pod rozwój kierunków związanych z zabudową mieszkaniową wielorodzinną i jednorodzinną. Uwzględniając tereny przeznaczane pod zabudowę turystyczno - rekreacyjną, łącznie blisko 14 % powierzchni gmin jest przeznaczanych pod rozwój zabudowy. Chcąc uniknąć generowania wysokiej nadpodaży terenów możliwych do zabudowy w Gminie Ruciane - Nida, starano ograniczać się wyznaczanie terenów pod rozwój zabudowy adekwatnie do wykazanego zapotrzebowania. Procentowe udziały wyznaczonych kierunków rozwoju zabudowy w powierzchni całej gminy przedstawia tabela 19.1 , z której wynika, że pod kierunki rozwoju zabudowy w studium przeznaczono ok. 6 % powierzchni Gminy.

Tabela 19.1

Udział procentowy powierzchni kierunków rozwoju w ogólnej powierzchni Gminy

KIERUNKI ROZWOJU	powierzchnia [ha]	udział w powierzchni gminy [%]
TERENY ROZWOJU ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ JEDNORODZINNEJ, WIELORODZINNE I USŁUGOWEJ (W TYM ZWARTEJ ZABUDOWY MIEJSKIEJ)	1 816	5,08%
TERENY ROZWOJU TURYSTYKI (W TYM TEREN ROZWOJU FUNKCJI SPORTOWEJ W RAMACH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO)	389	1,08%
TERENY POZOSTAŁE	33 565	93,84%
ŁĄCZNIE	35 770	100,00%

Jak wynika z analizy ekonomicznej, możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej związanych z wyznaczonymi kierunkami rozwoju zabudowy zaspokoją w przyszłości potrzeby z tego zakresu. Plany finansowania wykonania niezbędnych sieci komunikacyjnych oraz infrastruktury technicznej zostały określone w gminnych programach i strategiach. Przewidują one realizację tych zadań z udziałem środków finansowych pozyskanych z programów europejskich.

14. WYKAZ MATERIAŁÓW STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ OPRACOWANIA STUDIUM

14.1 LITERATURA

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Ruciane – Nida (1998 r.)
- Konkurencyjność Warmii i Mazur – diagnoza problemowa (dr W. Dziwinowicz, prof. Hab. J. Szlachta 2005 r.)
- Strategia Rozwoju Gospodarczego Powiatu Piskiego (2003 r.)
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ruciane – Nida na lata 2004 – 2013
- Rynek pracy w województwie Warmińsko – Mazurskim (G. Gorzelak, M. Herbst, A. Olechińska 2005 r.)
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko - Mazurskiego
- Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego województwa warmińsko - mazurskiego do roku 2025
- Program operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko - Mazurskiego na lata 2014-2020